MALI MILION

TAL / 2016

Natanijel Vest

MALI MILION

ili Demontiranje Lemjuela Pitkina

TAL / 2016

Korišćeni izvornik

Nathanael West
A Cool Million: The Dismantling of Lemuel Pitkin (1934).

Prevod
Vladimir Novosel

www.scribd.com/vladimir,novosel

Za S. Dž. Perelmana

„Džon D. Rokfeler bi rado dao mali milion da ima tvoj apetit.“

– (Stara izreka)

1

Kuća gospođe Sare Pitkin, udovice u poodmaklim godinama, nalazila se na veoma upečatljivom mestu sa pogledom na Pacovsku reku, blizu Otsvila u državi Vermont. Bio je to skroman dom i već načet vremenom, ali drag srcu vremešne starice i njenog jedinog deteta, Lemjuela.

Kuća već godinama nije bila krečena, usled teškog novčanog stanja ovog malog domaćinstva, ali je ipak očuvala izvestan šarm. Neki antikvar, koji bi se slučajno tu zatekao, bi bez sumnje bio zainteresovan za njenu jedinstvenu arhitekturu. Podignuta još za vreme kampanje generala Starka protiv britanskih trupa, njene linije kao da su još uvek nosile trag tog vremena, kada su tuda marširali i Pitkinovi.

Jedne tihe jesenje večeri, gospođa Pitkin je sedela u salonu, kada je neko zakucao na vrata njenog skromnog doma.

Ona nikad nije držala nikakvo osoblje, pa je, kao po običaju, sama pošla da otvori.

– Gospodine Slemp! – prepoznala je imućnog seoskog advokata.

– Da, gospođo Pitkin, dolazim poslom kod vas, radi jedne sitnice.

– Hoćete li ući? – reče udovica, ipak ne zaboravljajući na bonton u svom silnom iznenađenju.

– Biću vam samo nakratko na smetnji, – reče uljudno advokat. – Nadam se da ste dobro?

– Hvala na pitanju, sasvim dobro – reče gospođa Pitkin dok ga je vodila ka salonu. – Sedite na stolicu za ljuljanje, gospodine Slemp – rekla je, pokazujući mu najbolju fotelju u toj bednoj sobici.

– Hvala lepo – reče advokat, i oprezno se spusti na ponuđenu stolicu.

– Gde je vaš sin, Lemjuel? – nastavio je advokat.

– U školi. Ali još malo pa će biti kod kuće, on retko kasni. – Mogao se čuti ponos u majčinom glasu.

– Još uvek u školi! – uzviknu gospodin Slemp. – Zar ne bi trebalo da vam pomaže u vođenju domaćinstva?

– Ne – reče udovica ponosno. – Obrazovanje je veoma važno, a tako misli i moj sin. Ali, vi ste ovde poslom?

– Ah, da gospođo Pitkin. Bojim se da se radi o pomalo neprijatnom povodu, ali sam siguran da nećete smetnuti sa uma, da u ovoj stvari ja samo zastupam interese druge osobe.

– Neprijatna! – ponovi gospođa Pitkin, već sluteći nešto loše.

– Da, uvaženi gospodin Džošua Bird mi je naložio naplatu hipoteke na vašu kuću. To jest, potraživaće kuću, – brzo je dodao, – ukoliko ne uspete da sakupite potreban iznos u roku od tri meseca, kada vaša hipoteka pristiže za naplatu.

– Kako bih mogla da platim? – očajavala je udovica. – Mislila sam da će gospodin Bird biti voljan da nam obnovi hipoteku, pošto mu plaćamo dvanaest procenata interesa.

– Žao mi je gospođo Pitkin, zaista mi je žao, ali se ovog puta odlučio da postupi kako sam vam rekao. Traži ili novac ili svoju nekretninu.

Advokat je uzeo svoj šešir i ljubazno se naklonio, ostavljajući udovicu u suzama.

(Čitaoca bi moglo zanimati da se ispostavilo da je moja pretpostavka potpuno tačna. Izvesni dekorater enterijera je, prolazeći pored kuće, bio toliko zatečen njenim izgledom da se odmah raspitao kod gospodina Birda o mogućnosti kupovine. To je bio razlog zašto je ova uvažena osoba naložila hitno potraživanje od gospođe Pitkin. Uzročnik čitave ove tragedije je bio izvesni Ejsa Goldštajn, a ime njegove firme „Kolonijalni eksterijeri i enterijeri." Gospodin Goldštajn je nameravao da kuću demontira a zatim je, ponovo sklopljenu, izloži u izlogu svoje firme na Petoj aveniji.)

Dok je izlazio, advokat Slemp je na pragu sreo Lemjuela, udovičinog sina. Kroz otvorena vrata dečak je ugledao svoju

majku u suzama i upitao gospodina Slempa:

– Šta ste to učinili mojoj majci te plače?

– Skloni se, dečko!, – uzviknuo je advokat. Pritom je tako odgurnuo Lema da se jadni momak otkotrljao sa trema pravo u podrum, čija su vrata, na nesreću, bila otvorena. Dok se Lem iskobeljao natrag, gospodin Slemp je već daleko odmakao niz put.

Naš mali heroj, tek sedamnaest godina star, ali već snažan i prkosan mladić, bi sasvim sigurno pošao za advokatom da nije bilo njegove majke. Čuvši njen glas, bacio je sekiru koju je zgrabio usput i utrčao u kuću da je uteši.

Jadna udovica je ispričala svom sinu sve ovo što smo upravo čuli, posle čega su ostali da sede u sumornoj tišini. Kako god da se okrene, nisu mogli da smisle kako da sačuvaju krov nad glavom.

Potpuno očajan, Lem je na kraju rešio da ode kod gospodina Nejtana Vipla, koji je bio najugledniji stanovnik grada. Gospodin Vipl je svojevremeno bio predsednik Amerike, koga su posvuda od milja zvali „Ćuba"Vipl, od države Mejn sve do Kalifornije. Posle uspešnog mandata, on je okačio svoj svileni šešir, da tako kažemo, i uzeo plug u ruke, odbivši da se ponovo kandiduje. Vratio se u svoj rodni Otsvil i tamo ponovo postao običan građanin. Svo svoje slobodno vreme je provodio između svoje male radionice i Nacionalne banke Retriver, čiji je bio predsednik.

Gospodin Vipl se često raspitivao za Lema, te je momak pomislio kako će možda biti voljan da pomogne njegovoj majci da spase svoj dom.

2

Ćuba Vipl je živeo u glavnoj ulici Otsvila, u dvospratnoj drvenoj kući koja je bila odvojena od ulice uzanim travnjakom. Iza kuće se nalazila garaža koja je nekada služila kao kokošinjac. Obe zgrade su bile solidno građene i odisale su trezvenošću koja je obeshrabrivala bilo kakve pokušaje da se pravi nered i haos.

Kuća je istovremeno služila kao poslovni prostor. Prizemlje je bilo rezervisano za kancelarije banke, a na spratu je bivši predsednik stanovao. Na tremu, odmah pored ulaznih vrata, nalazila se velika bronzana ploča na kojoj je pisalo:

Nacionalna banka Retriver
predsednik Nejtan ,,Ćuba" Vipl

Ne bi svako bio spreman da deo svog doma pretvori u banku, naročito pošto je, kao g. Vipl, imao priliku da se kreće u visokim krugovima. Ali Ćuba nije bio tašt čovek, a usto je bio i veoma štedljiv. On je štedeo od kako zna za sebe: počevši od prve parice koju je dobio sa pet godina, kada je uspeo da trijumfuje nad zavodljivim dražima investicije u lizalicu, sve do vremena kada je izabran za predsednika Amerike. Jedna od njegovih omiljenih uzrečica je bila „Nemoj učiti babu da pije jaja."Ovim je hteo da kaže da su telesna zadovoljstva kao babe koje, kada jednom počnu da piju jaja, ne prestaju sve dok ne isprazne korpu (novčanik).

Kada je Lem izbio na stazu koja vodi ka kući g. Vipla, sunce je već počelo da zalazi. Svako veče u ovo doba bivši predsednik je imao običaj da svečano spušta zastavu koja se vijorila iznad

njegove garaže i tom prilikom bi održao prigodan govor sugrađanima koji bi se okupili da posmatraju ovu ceremoniju. Prve godine po povratku ove ljudine iz Vašingtona, često se okupljala velika gomila ljudi, ali se od tada ovo mnoštvo polako rasipalo. U trenutku kada je naš heroj pristigao, prisustvovao je samo jedan mali izviđač. Ovaj klinja nije svojom voljom bio tu, već ga je njegov otac poslao pošto je hteo da dobije zajam od banke.

Lem je iz poštovanja skinuo kapu i sačekao da g. Vipl završi svoj govor.

„Živela Stara moja! Ostaćeš večita radost i dika Američkog srca, i kada tvoji krasni prevoji igraju na letnjem vetru i kada se tvoje ofucane froncle nazru kroz ratni dim! Vijori se zanavek za čast, za nadu i profit, u neokaljanoj slavi i patriotskom zanosu, na kupoli Kapitola, u kasarni, na vrhu jarbola brodice koju lome talasi, i ovde, na krovu garaže!

Posle ovih reči, Ćuba je spustio zastavu, za koju su toliki dali svoju krv i živote, i nežno je sakupio u svoje naručje. Mali izviđač je odmah negde odjurio. Lem je prišao da pozdravi govornika.

– Hteo bih da razgovaram sa vama, gospodine – reče naš heroj.

– Svakako – odgovorio je g. Vipl sa urođenom mu nežnošću. – Nikada nisam previše zauzet da diskutujem o problemima omladine, jer omladina jedne nacije je njena jedina nada. Hajdemo u moju jazbinu – dodao je.

Lem je pošao sa g. Viplom u sobu koja se nalazila sa druge strane garaže. Bila je izuzetno jednostavno opremljena. Nekoliko sanduka, jedno bure, dve pljuvaonice od mesinga, mali šporet i slika Linkolna je sve što se nalazilo u njoj.

Kada je naš heroj seo na jedan od sanduka, Ćuba se podigao na bure i svoje duboke cipele približio šporetu. Premerio je rastojanje do najbliže pljuvaonice jednim solidnim ispljuvkom i rekao momku da počne sa svojom pričom.

Bespotrebno je da ovde ponavljam Lemove nevolje, to bi samo usporilo moju priču, tako da ću preći direktno na poslednju rečenicu njegovog izveštaja.

– I eto – zaključio je naš heroj, – jedina stvar koja bi moga spasti naš dom je da vaša banka preuzme hipoteku gospodina Birda.

– Ne bih ti nimalo pomogao kada bih ti pozajmio novac, čak i kada bi to bilo moguće – iznenadio je dečaka g. Vipl.

– Zašto ne, gospodine? – pitao je Lem, vidno razočaren.

– Zato što verujem da je to loše. Previše si mlad da se zadužuješ.

– Ali šta onda da radim? – očajno je upitao Lem.

– Ostalo je još tri meseca pre nego što ćete morati da prodate kuću – rekao je g. Vipl. – Ne očajavaj. Ovo je zemlja mogućnosti, i svet je ostriga, znaš.

– Ali kako ću da zaradim 15 hiljada dolara (to je bila realna cena hipoteke) za tako kratko vreme? – upitao je Lem, koji je bio začuđen veoma misterioznim rečima bivšeg predsednika.

– To je na tebi da otkriješ, ali nikada nisam rekao da treba da ostaneš u Otsvilu. Uradi ono što sam i ja uradio u tvojim godinama. Pođi u beli svet i izbori se za svoj put.

Lem je razmislio malo o ovom savetu. Kada je najzad progovorio, mogla se čuti hrabrost i odlučnost u njegovom glasu.

– U pravu ste, gospodine. Poći ću da tražim svoju sreću. – Oči našeg heroja su sijale od samopouzdanja.

– Odlično – rekao je g Vipl, i bilo mu je iskreno drago. – Kao što sam ti malopre rekao, svet je ostriga koja samo čeka na ruku koja će je otvoriti. Najbolje je to uraditi golim rukama, ali da nemaš slučajno nešto novca?

– Nešto manje od dolara – reče Lem tužno.

– To je stvarno malo, mladi prijatelju, ali može biti dovoljno, jer imaš pošteno lice, a znaš, to je vrednije od zlata. Ali ja sam imao trideset i pet dolara u džepu kada sam napustio dom da nađem svoj put, i bilo bi lepo kada bi i ti imao barem toliko kod

sebe.

– Da, bilo bi lepo – složio se Lem.

– Imaš li neki zalog? – pitao je g. Vipl-

– Zalog? – ponovio je Lem, čije je poslovno obrazovanje bilo tako ograničeno da nije znao čak ni šta ta reč znači.

– Garant za zajam – rekao je g. Vipl.

– Ne, gospodine, bojim se da nemam.

– Tvoja majka ima kravu, zar ne?

– Da, stara Su. – Dečakovo lice se oklembesilo čim je pomislio da će morati da se rastane od te stare verne sluge.

– Verujem da ti mogu pozajmiti dvadest i pet dolara na njeno ime, možda čak i trideset – rekao je g. Vipl.

– Ali ona vredi više od stotinu dolara, a uostalom, ona nam daje mleko, puter i sir, osnovne potrepštine našeg jednostavnog života.

– Ti ne razumeš – rekao je strpljivo g.Vipl. – Tvoja majka može zadržati kravu sve dok joj ne stigne obaveštenje o prispeću, šezdeset dana od današnjeg dana. Ovo će te samo još više goniti da po svaku cenu uspeš.

– Ali šta ako ne uspem? – upitao je Lem. Nije da je gubio hrabrost, mora se reći, ali bio je mlad i tražio je ohrabrenje.

G. Vipl je razumeo kako se momak oseća i dao je sve od sebe da ga okuraži.

– Amerika – rekao je veoma ozbiljno, – je zemlja mogućnosti. Ona se brine za one vredne i poštene i nikada ih ne izneverava pod uslovom da imaju obe ove osobine. Ovo nije pitanje mišljenja, to je pitanje vere. Onoga dana kada amerikanci prestanu da veruju u to, tog dana će sa Amerikom biti gotovo.

– Dozvoli da te upozorim da ćeš u belom svetu naletati na neke koji će ti se podsmevati i pokušati da ti naude. Reći će ti da je Džon D. Rokfeler bio lopov, da su Henri Ford i drugi veliki ljudi takođe bili lopovi. Nemoj im verovati. Životna priča Rokfelera i Forda je priča svakog velikog Amerikanca. Moraš dati sve od sebe da to bude i tvoja životna priča. Kao i oni, i ti si

rođen siromašan, na farmi. Kao i njima, poštenje i upornost će ti obezbediti uspeh.

Nepotrebno je reći da su ove reči bivšeg predsednika ohrabrile našeg mladog junaka, kao što su slični govori okuražili mnoge mlade ljude diljem ove velike zemlje, od njenih samih početaka, od kada se oslobodila nepodnošljivog britanskog jarma. Zakleo se tada i tamo kako će poći i uraditi baš kao što su Rokfeler i Ford učinili pre njega.

Gospodin Vipl je sastavio dokument koji je dečkova majka trebala da potpiše a zatim ga je ispratio do vrata sobice. Kada je dečko otišao, veliki čovek se okrenuo ka slici Linkolna koja je visila na zidu i u tišini su se pažljivo posmatrali.

3

Put kući je našeg junaka vodio stazom pored Pacovske reke. Kada je prolazio kroz šumarak, odsekao je dobar štap sa velikim čvornovatim vrhom. Vrteo je ovu palicu u rukama, kao što to rade u vojnim orkestrima, kada ga je prepao krik neke devojke. Okrenuo se i ugledao užasnutu figuru koju juri besan pas. Brzo je svhatio da je to Beti Prejl, devojka u koju je bio zaljubljen na neki detinjast način od kako zna za sebe.

Beti ga je istog trenutka prepoznala.

– O, spasite me, g. Pitkin! – uzviknula je, lomeći svoje prste.

– Dabome! – reče Lem odlučno.

Naoružan štapom koji je na svu sreću malopre odsekao, pojurio je i postavio se između devojke i njenog goniča. Iz sve snage je džombastim vrhom udario po leđima zveri. Pomahnitala životinja (u pitanju je bio ogroman buldog) je zaboravila na Beti i sa krvoločnim krikom je sada kidisala na Lema. Ali naš heroj je očekivao ovaj napad. Skočio je u stranu i svom snagom udario štapom glavu psa. Životinja je pala na tlo, delimično ošamućena, sa jezikom koji je visio iz njuške.

„Ne mogu da ga ostavim ovako", razmišljao je Lem, „kada se bude osvestio, biće još opasniji nego pre".

Udario je prostrtog napasnika još dva puta i zapečatio mu sudbinu. Divlja zver više nikoga neće napadati.

– O, hvala vam g. Pitkin! – uzviknula je Beti, kojoj se boja već vraćala u obraze. – Bila sam prestrašena.

– Nije ni čudo, – rekao je Lem. – Zver je zaista vrlo ružna.

– Kako ste samo hrabri! – rekla je mlada dama sa divljenjem.

– Nije potrebno mnogo hrabrosti da se udari pas u glavu sa batinom – rekao je skromno Lem.

– Mnogi dečaci bi pobegli – rekla je.

– Šta, i da vas ostave bez zaštite? – razočarano će Lem. – Samo kukavica bi učinila tako nešto.

– Tom Bakster je bio samnom, i on je pobegao.

– Da li je video da vas juri pas?

– Da.

– I šta je učinio?

– Pobegao je preskočivši kameni zid.

– Mogu samo da kažem da to nije moj stil – rekao je Lem. – Vidite li kako peni na usta? Siguran sam da je besan.

– Zastrašujuće – Beti se stresla. – Da li ste sumnjali i ranije na to?

– Da, čim sam ga ugledao.

– A ipak ste se usudili da se suočite sa njim?

– To je bilo manje opasno nego da bežim – rekao je prosto Lem. – Pitam se čiji je to pas?

– Ja ću ti reći – grubo je dobacio glas.

Lem se okrenuo i ugledao krupnog momka, oko tri godine starijeg od sebe, sa gotovo životinjskim licem. To nije bio niko drugi do Tom Bakster, gradski siledžija.

– Šta si to uradio mom psu? – zarežao je Bakster.

Pošto mu se obratio tim tonom, Lem nije bio voljan da rasipa ljubaznosti na tako prostačkog sagovornika. – Ubio sam ga – kratko je odgovorio.

– Šta imaš ti da ubijaš mog psa? – zahtevao je besno napasnik.

– Trebao si zver da držiš vezanu, kako ne bi mogao da povredi nekog – rekao je Lem. – Uostalom, video si kako je napao gospođicu Prejl. Zašto se nisi umešao?

– Prebiću te na mrtvo ime – zakleo se Bakster.

– Pokušaj ako možeš – odvratio je mirno Lem. – Valjda misliš da sam trebao da dozvolim psu da izujeda gospođicu Prejl.

– Ne bi je ujeo.

– Nego šta bi. Jurio ju je sa tom namerom.

– To je bilo samo u šali.

– Valjda su mu i usta penila iz šale – rekao je Lem. – Pas je bio besan. Treba da mi zahvališ što sam ga ubio jer je mogao i

tebe da izujeda.

– To ne drži vodu – grubo je rekao Bakster. – Čista glupost.

– Istina je – rekla je Beti Prejl, progovorivši po prvi put.

– Naravno da staješ na njegovu stranu – rekao je mesarski pomoćnik (to je bilo Baksterovo zanimanje), – ali nema veze. Dao sam pet dolara za tog psa, i ako mi ne bude vratio moj novac, ubiću ga od batina.

– Nema nikakve šanse – rekao je tiho Lem. – Takvog psa treba odmah ubiti, i niko nema prava da ga pušta na slobodu i ugrožava živote nevinih ljudi. Kada sledeći put budeš imao pet dolara, mogao bi bolje da ih investiraš.

– Znači, nećeš da mi daš moj novac? – viknuo je strastveno napasnik. – Razbiću ti glavu.

– Ta, hajde – rekao je Lem, – Imam i ja nešto da ti dam zauzvrat – i stao je u klasični gard.

– O, nemojte se boriti sa njim, g. Pitkin – rekla je Beti, vidno uznemirena. – Mnogo je jači od vas.

– Mislim da će brzo i sam to videti – režao je Lemov suparnik.

Tom Bakster je bez ikakve sumnje bio krupniji i snažniji od našeg junaka. Sa druge strane, on nije znao kako da koristi tu svoju snagu. Radilo se o prostoj, nedisciplinovanoj sili. Kad bi uspeo da uhvati Lema oko struka, ovaj bi mu bio na milost i nemilost, ali naš junak je to dobro znao i nije imao nameru da dozvoli tako nešto. Bio je sasvim dobar bokser, i potpuno mirno je stajao u odbrambenom stavu, spreman za borbu.

Kada je Bakster pojurio sa namerom da zgrabi svog sitnijeg suparnika, dočekan je sa dva brza udarca u glavu, jedan u nos, drugi u oko, od čega mu se zavrtelo u glavi.

– Ubucaću te zbog ovoga – viknuo je u ludačkom besu, ali kada je ponovo jurnuo napred, nije mu palo na pamet da štiti svoju glavu. Dobio je još nekoliko udaraca, ovog puta mu je nastradalo drugo oko i usna.

Bakster je bio zatečen. Očekivao je da će odmah „samleti"Lema. Umesto toga, Lem je stajao nepovređen i miran, dok je on mogao

da oseti kako mu nos i usna krvare i oba oka već zatvaraju.

Zastao je i osmotrio Lema što je bolje mogao sa svojim povređenim očima, zatim se, na iznenađenje našeg heroja, nasmejao.

– Pa dobro – rekao je, klimajući pomirljivo glavudžom, – nema šta, bolji si. Ja nisam mačji kašalj, ali znam kada sam nadjačan. Evo ti ruka, znaj da ti ne zameram ništa.

Lem je pružio svoju ruku bez straha da bi ova iznenadna ponuda prijateljstva mogla biti varka. Bio je pošten i pravedan u srcu, i mislio je da su i svi ostali takvi. Ipak, čim je Bakster dohvatio njegovu ruku, povukao ga je u svoj zagrljaj i toliko stegnuo da je Lem izgubio svest.

Kada je videla ovo, Beti je vrisnula i pala u nesvest. Čuvši njen vrisak, Bakster je pustio svoju žrtvu da padne na tlo i krenuo ka onesvešćenoj mladoj dami. Stajao je nad njom nekoliko minuta diveći se njenoj lepoti. Njegove male svinjske oči su se bestijalno caklile.

4

Pomalo nevoljno ostavljam gospođicu Prejl u požudnom zagrljaju Toma Bakstera kako bih započeo novo poglavlje, ali pristojnost mi zabranjuje da nastavim sa pripovedanjem posle momenta kada je napasnik skinuo odeću nesrećne dame.

Ali, pošto je gospođica Prejl junakinja ovog romana, želeo bih da iskoristim ovu priliku da vas upoznam sa nekim detaljima njene prošlosti.

Na njen dvanaesti rođendan, Beti je postala siroče kada su njeni roditelji stradali u požaru koji je uništio i ono malo stvari koje su posedovali. U ovom požaru, ili bolje rečeno za vreme ovog požara, ona je izgubila još nešto. Stvar koju je, baš kao i svoje roditelje, izgubila zauvek.

Farma porodice Prejl se nalazila na oko 5 kilometara od Otsvila, na kraju grubog zemljanog puta, i Dobrovoljno vatrogasno društvo, u čijoj su nadležnosti bili požari čitavog okruga, nije bilo baš oduševljeno time da treba ići čak tamo. Istinu govoreći, Vatrogasnu brigadu Otsvila činili su mladi ljudi koji su bili više zainteresovani za masne viceve, kartanje i jabukovaču, nego za gašenje požara. Kada su vesti o katastrofi stigle u požarni dom, vatrogasci-dobrovoljci su već bili pripiti, a njihov vođa, Bil Bakster (otac osobe u čijim šapama smo ostavili našu junakinju), je bio mrtav pijan.

Posle mnogih zastajkivanja i odugovlačenja, vatrogasna brigada je najzad stigla do farme Prejlovih, ali umesto da se bace na borbu sa plamenom, smesta su se dali na posao i počeli da pljačkaju.

Beti, iako je tada imala samo dvanaest godina, je bila dobro razvijena devojka sa oblinama prave žene. Jurila je između vatrogasaca u pamučnoj spavaćici, moleći ih da joj spasu roditelje, kada je Bil Bakster primetio njenu pupeću formu i na prevaru je odvukao u šupu.

Sledećeg jutra su je komšije zatekle kako leži gola na zemlji, te su je uneli u kuću. Imala je gadnu prehladu, ali se nije sećala ničega od onoga što joj je Bil Bakster uradio. Žalila je jedino gubitak svojih roditelja.

Lokalni sveštenik je organizovao skupljanje priloga i od te bedne sume su joj kupili nešto odeće, a nju poslali u okružno sirotište. Tamo je ostala do svoje četrnaeste godine, kada je počela da radi kao služavka u domaćinstvu Slempovih, veoma uvažene familije Otsvila, na čijem čelu je bio advokat Slemp, koga smo već upoznali.

Kao što i možete zamisliti, nije sve bilo med i mleko za jadno siroče u ovom domu. Da je bila manje lepa, možda bi joj bilo i lakše. Ipak, desilo se da je advokat Slemp imao dve ružne kćeri i prgavu ženu koje su bile ljubomorne na svoju lepu služavku. Insistirale su na tome da bude veoma loše obučena i da nosi svoju kosu na najružniji mogući način. Ali, uprkos svemu, iako je bila primorana da nosi muške cipele i grube pamučne čarape, naša junakinja je bila daleko privlačnija od ostalih žena ovog doma.

Advokat Slemp je bio đakon lokalne crkve, i pritom osoba veoma strogog karaktera. Čovek bi pomislio da bi kao muškarac imao manje razloga da bude kivan na jadno siroče od ženskih ukućana. Nažalost, nije bilo tako. Gospodin Slemp je redovno i sa entuzijazmom batinao Beti. Ove batine su počele čim je došla iz sirotišta kao devojčica, i nisu prestale ni kada je već odrasla u lepu ženu. Batinao ju je dvaput nedeljno, rukom po njenoj goloj zadnjici.

Koliko god to čudno zvučalo, đakon-advokat Slemp je bio fizički neaktivan i čini se da je stvarno uživao u ovim redovnim razgibavanjima. Što se tiče Beti, ona je uskoro navikla na udarce i nisu joj previše smetali, barem ne koliko smicalice koje su joj priređivale gospođa Slemp i njene ćerke. Uostalom, akvokat Slemp, iako poslovično škrtica, bi joj uvek dao četvrt dolara kada bi završio sa batinanjem.

Upravo sa ovom nedeljnom platom od pedeset centi Beti je planirala da organizuje svoj beg iz Otsvila. Već je nabavila deo preobuke, i bila je na putu kući iz grada sa prvim šeširom koji je ikada kupila u svom životu, kada je naletela na Toma Bakstera i njegovog psa.

Rezultat ovog nesrećnog susreta nam je već poznat.

5

Kada je naš junak povratio svest, nalazio se u jarku pored puta na kom se odigrala ona epizoda sa Tomom Baksterom. Mrak je već padao, te nije primetio Beti koja je ležala iza žbuna sa druge strane puta. Mislio je kako je verovatno bezbedno pobegla.

Dok je hodao kući, glava mu se raščistila i postepeno mu se vraćalo njegovo prirodno dobro raspoloženje. Zaboravio je na nesrećni susret sa napasnikom i mislio je samo o svom putu za Njujork.

Na vratima njegovog skromnog doma ga je čekala roditeljica koja je nestrpljivo čekala njegov povratak.

– Leme, Leme – rekla je gospođa Pitkin, – gde si dosad?

Iako je naš heroj prezirao laž, nije želeo da nepotrebno zabrinjava svoju majku, pa je rekao, – gospodin Vipl me je zadržao.

Momak je zatim ispričao sve ono što je bivši predsednik rekao. Ona je bila veoma srećna zbog svog sina i drage volje je potpisala garant za trideset dolara. Kao sve majke, gospođa Pitkin je bila sigurna da njeno dete mora uspeti.

Sutradan, čim je svanulo, Lem je odneo potpisani dokument gospodinu Viplu i uzeo svojih trideset dolara – minus dvadeset pet centi na ime interesa unapred. Zatim je kupio kartu za Njujork na lokalnoj stanici, i tamo sačekao voz.

Naš junak je pažljivo posmatrao pejzaže Nove Engleske koji su proletali pred njim, kada mu se neko obratio.

– Novine, časopisi, najnoviji romani! Želite nešto za čitanje, gospodine?

Bio je to novinski prodavac, živahan dečak poštenog lica. Naš junak je bio raspoložen za priču, pa se obratio dečku.

– Nisam veliki ljubitelj romana – rekao je. – Moja tetka Nensi mi je jednom dala jedan, ali nisam bogzna šta našao u njemu. Ja više volim činjenice i radije bih da naučim nešto konkretno.

– Ni ja nisam neki da čita priče – rekao je novinski prodavac. – Gde si poš'o?

– Idem u Njujork da se obogatim – rekao je Lem iskreno.

– Pa, ako ne zaradiš novce u Njujorku, nećeš nigde. – Posle ove obzervacije nastavio je da nutka svoju robu dalje niz vagon.

Lem se zatim vratio pejzažima koji su proletali ispred prozora. Ali ubrzo mu se obratio elegantno odeven mladić.

– Da li je ovo mesto slobodno? – upitao je stranac.

– Jeste, koliko ja znam – odgovorio je Lem sa prijateljskim osmehom.

– U tom slučaju, ako dozvolite, ja bih seo tu – rekao je kicoški odeven stranac.

– Svakako, samo izvolite – reče naš junak.

– Vi ste iz unutrašnjosti, rekao bih – nastavio je ovaj rečito dok se spuštao u sedište pored našeg heroja.

– Da, jesam. Živim u blizini Beningtona u gradu Otsvilu. Da li ste nekad bili tamo?

– Ne. A vi, idete da posetite veliki grad?

– O, ne! Otišao sam od kuće da se obogatim.

– To je lepo. Nadam se da ćete imati uspeha. Uzgred, moj ujak je gradonačelnik Njujorka.

– Stvarno? – rekao je zaprepašćeni Lem.

– Da zaista, moje ime je Velington Mejp.

– Drago mi je da smo se upoznali gospodine Mejp. Ja sam Lemjuel Pitkin.

– Ma šta kažete! Moja tetka je udata za Pitkina. Možda smo rod!

Lem je bio oduševljen idejom da je, ništa i ne sluteći, možda u srodstvu sa gradonačelnikom Njujorka. Pomislio je da njegov novi poznanik mora biti bogat zbog odeće koju je nosio i izuzetne

ljubaznosti.

– Da li se bavite biznisom gospodine Mejp? – upitao je.

– Kako da vam kažem, – odgovorila je ova elegantna individua. – Bojim se da sam zapravo danguba. Otac mi je ostavio mali milion, tako da ne osećam potrebu da zapravo radim nešto.

– Mali milion! – izletelo je Lemu. – Boga mu, to je deset puta stotinu hiljada dolara.

– Baš tako – rekao je g. Mejpl, koga je entuzijazam momka zabavljao.

– To je zaista ogromna količina novca! Bio bih srećan kada bih imao barem pet hiljada u ovom trenutku.

– Bojim se da bi mi pet hiljada očas otišlo – rekao je g. Mejpl razdragano.

– Bogca mu! Kako bi iko mogao da dođe do tolikog novca a da ga ne nasledi?

– To je lako – rekao je stranac. – Za jedan dan se takva sitnica da zaraditi na Volstritu.

– Ma šta kažete.

– Da, zaista. Možete me držati za reč.

– Voleo bih kada bih mogao da zaradim nešto novca – rekao je čežnjivo Lem, setivši se hipoteke.

– Čovek mora imati novac da bi zaradio novac. E sada, kada bi ste imali nešto para...

– Imam nešto malo manje od trideset dolara – reče Lem.

– To je sve?

– Da, to je sve. Morao sam se zadužiti kod g. Vipla čak i za tu sumu.

– Ako je to sav novac koji imate, bolje bi vam bilo da ga pripazite. Nažalost, uprkos svim naporima mog ujaka gradonačelnika, Njujork je još uvek pun lopova i prevaranata.

– Nameravam da budem na oprezu.

– Dakle čuvate novac na sigurnom mestu?

– Nisam ga sakrio, jer je tajni džep prvo mesto na kom će ga lopov tražiti. Nosim ga u džepu pantalona jer niko ne bi ni

pomislio da tu mogu držati toliko novca.

– U pravu ste. Vidim da ste čovek koji zna ponešto o svetu.

– O, pretpostavljam da sam u stanju da se brinem o sebi – rekao je Lem sa svim samopouzdanjem mladosti.

– To vam dolazi od Pitkinovih. Drago mi je da smo u srodstvu. Morate mi se javiti kada budete u Njujorku.

– Gde živite?

– U hotelu „Ric". Upitajte na recepciji za apartman g. Velington Mejpa.

– Da li je to dobro mesto za život?

– Svakako. Boravak me košta tri dolara dnevno, plus dodatni troškovi koji izađu oko četrdeset dolara nedeljno.

– Ih! – izlete se Lemu. – Ne bih mogao sebi da priuštim to, to jest, barem ne u prvo vreme. – Tu se naš junak nasmejao sa onim neizlečivim optimizmom mladosti.

– Vi svakako morati naći neki pansion gde bi ste dobili pristojan boravak za neku razumnu sumu... Ali moram vas pozdraviti, prijatelj me čeka u sledećem vagonu.

Pošto je dobronamerni g. Velington otišao, Lem se ponovo posvetio svom pogledu kroz prozor.

– Jabuke, banane, narandže! – uzvikivao je sada novinski prodavac, dok je išao niz kupe sa korpom voća u ruci.

Lem ga je zaustavio da upita za cenu narandže. Koštala je dva centa i odlučio je da uzme jednu kako bi je pojeo sa tvrdo kuvanim jajem koje mu je majka zapakovala. Ali kada je naš heroj gurnuo ruku u džep, silovito se stresao. Tražio je panično dalje, sa rastućom strepnjom, sve dok njegovo lice nije potpuno prebledelo.

– Šta nije u redu? – upitao je Stiv, jer je to bilo dečkovo ime.

– Opljačkan sam! Moj novac je nestao! Sav novac koji mi je g. Vipl pozajmio je ispario!

6

– Ko te opljačkao? – pitao je Stiv.

– Nemam pojma – odgovorio je Lem, potpuno slomljen.

– Jesu li mnogo odneli?

– Sve što sam imao na svetu… Gotovo trideset dolara.

– Mora da je neki namazani brica uzeo.

– Brica? – upitao je naš heroj, ne razumevajući žargon podzemlja sa kojim je dečko pak bio upoznat.

– Da, brica, džeparoš. Da li si razgovarao sa nekim u vozu?

– Samo sa g. Velingtonom Mejpom, bogatim mladim čovekom. On je u srodstvu sa gradonačelnikom Njujorka.

– Ko ti je to rekao?

– On sam.

– Kako je bio obučen? – pitao je Stiv, koji je počeo da sumnja u ovoga. (Kada je bio mlađi, radio je kao „marker” za „bricu", i znao je za celu šemu) – Da nije nosio svetlo-plavi šešir?

– Da.

– I izgledao je silno fino?

– Da.

– Sišao je taj na prošloj stanici zajedno sa tvojom lovom.

– Misliš, uzeo je moj novac? Ne mogu da verujem. Rekao mi je da troši mali milion i da stanuje u hotelu „Ric".

– Tako svi oni vole da pričaju, krupno. Jesi li mu rekao gde držiš novac?

– Jesam. Ima li šanse da ga dobijem nazad?

– Ne vidim kako. Napustio je voz.

– Voleo bih da ga dohvatim – rekao je Lem, sada već ljut.

– O, opaučio bi te već on cevkom. Pogledaj po džepovima, možda ti je ostavio neki cvonjak.

Lem je gurnuo ruku u džep u kojem je držao novac i zatim je naprasno izvukao kao opečen. U prstima je držao dijamantski prsten.

– Šta je to? – upitao je Stiv.

– Nemam pojma – rekao je iznenađeno Lem. – Prvi put ga vidim u životu. U stvari, jesam. Mora da je ispao barabi sa prsta dok mi je preturao po džepu. Video sam ga na njegovoj ruci.

– Brale! – uzviknuo je dečko. – Ti stvarno imaš sreće.

– Koliko vredi? – upitao je nestrpljivo Lem.

– Dozvoli da bacim pogled, mladi prijatelju, pa ti možda mogu reći – dobacio je gospodin u sivom polu-cilindru, koji je sedeo sa druge strane kupea. Stranac je već neko vreme sa velikim interesovanjem slušao razgovor našeg junaka i dečka.

– Ja sam zalagaoničar – rekao je. – Ako mi dozvoliš da ispitam prsten, mogu ti dati okvirnu procenu njegove vrednosti.

Lem je pružio prsten strancu, a ovaj je izvadio zlatarsku lupu i stao pažljivo da ga posmatra.

– Dragi prijatelju, ovaj prsten vredi čitavih pedeset dolara – izjavio je.

– Zaista imam sreće – rekao je Lem. – Ona baraba mi je odnela samo dvadeset osam dolara i šezdeset centi. Ali radije bih da imam svoj novac nego išta njegovo.

– Reći ću ti šta ćemo da uradimo – izjavio je samo-proklamovani zalagaoničar. – Daću ti dvadeset šest dolara i šezdeset centi za ovaj prsten, uz dogovor da ćeš moći da ga dobiješ natrag za istu sumu, plus odgovarajući interes, ako se kojim slučajem njegov vlasnik vrati da ga traži.

– To zvuči dobro – rekao je Lem zahvalno, i uzeo novac koji mu je stranac ponudio.

Naš heroj je zatim platio Stivu za onu voćku koju je pojeo sa zadovoljstvom. U međuvremenu se „zalagaoničaršpremao da

napusti voz. Čim je pokupio svoj bedni prtljag, rukovao se sa Lemom i predao mu potvrdu za prsten.

Samo što je stranac izašao, kada je nagrnuo čitav odred policajaca, naoružani skraćenim dvocevkama, jurili su kroz kupe. Lem je sa velikim interesovanjem posmatrao čitavu predstavu. Bio je zatečen kada je video da su stali baš kod njegovog sedišta. Jedan ga je grubo uhvatio za vrat. Zatim su mu stavili lisice, sve vreme ga držeći na nišanu.

7

– Tako mi boga, upecasmo ga – reče vodnik Klensi, koji je bio na čelu policijskog voda.

– Ali ja sam nedužan – smesta je odgovorio Lem, prebledevši.

– Ti luče, da ćutiš – rekao je vodnik. – Hoćeš li mirno da pođeš sa nama ili ćeš da te mi smirimo? – Pre nego što je nesrećni mladić stigao da izjavi svoju spremnost za saradnju, vodnik ga je veoma snažno opalio po glavi svojom palicom.

Lem se strovalio nazad u svoje sedište i vodnik Klensi je naredio svojim ljudima da dečka iznesu iz voza. Policijski auto je već čekao na stanici. Lema su potpuno nesvesnog ubacili u „maricu"i odvezli do stanice.

Kada je naš heroj najzad došao sebi, nekoliko sati kasnije, nalazio se na kamenom podu ćelije. Bio je okružen detektivima i vazduh je bio kiseo od dima cigarete. Lem je otvorio jedno oko, što je bio znak za detektive da krenu u akciju.

– Hajde, počni da pevaš – rekao je detektiv Grogan, ali pre nego što je dečko stigao išta da odgovori, šutnuo ga je u stomak svojom cokulom.

– Čekaj malo – umešao se detektiv Rejnolds, – daj momku šansu. – On se zatim nadvio nad Lema i sa blagim osmehom na licu rekao – Priko moj, igra je gotova.

– Ja sam nevin – protestovao je Lem. – Nisam ništa uradio.

– Ukrao si dijamantski prsten i prodao ga – reče drugi detektiv.

– Nisam – odgovorio je Lem koliko god je mogao žustro pod datim okolnostima.

– Džeparoš ga je ispustio u moj džep, pa sam ga ja založio kod nekog stranca za trideset dolara.

– Trideset dolara! – uzviknuo je detektiv Rejnolds, u njegovom glasu se mogla čuti neverica. – Trideset dolara za prsten koji vredi više od hiljadu! Priko moj, to ne drži vodu. – Čim je

to rekao, detektiv je zamahnuo nogom i šutnuo jadnog Lema iza uveta još jače nego njegov kolega ranije.

Naš junak je ponovo izgubio svest, kao što se i moglo očekivati, a detektivi su napustili njegovu ćeliju pošto su se uverili da je još uvek živ.

Nekoliko dana kasnije, Lema su izveli pred sud, ali ni sudija ni porota nisu poverovali u njegovu priču.

Na nesreću, Stamford, grad u kom je bio uhapšen, je bio preplavljen talasom zločina, pa su policija i sudstvo jedva čekali da bace nekoga u zatvor. Takođe mu je na štetu išla i činjenica da je čovek koji mu se predstavio u vozu kao zalagaoničar, bio zapravo izvesni Hajram Glejzer, poznat kao „Pinceta"u svetu podzemlja. Ovaj kriminalac je lažno svedočio i namestio zločin našem heroju za malu naknadu koju je dobio od okružnog tužitelja koji je time želeo da osigura svoju poziciju na izborima koji su se bližili.

Čim je presuda da je kriv izrečena, prema Lemu su počeli da se ponašaju veoma uviđavno, čak i policajci koji su se ranije tako brutalno ophodili. Upravo na osnovu njihove preporuke, na osnovu nečega što se zove *volja za saradnju*, dobio je samo petnaest godina u zatvoru.

Našeg junaka su odmah potom prebacili u zatvor, gde je primljen tačno pet nedelja pošto je napustio Otsvil. Nepravedno bi bilo reći, na osnovu svega ovoga, kako pravda nije brza, iako, istinu govoreći, moramo dodati da nije uvek pravedna.

Upravnik državnog zatvora, Ezekil Purdi, je bio dobar, mada strog čovek. Svim novopridošlim zatvorenicima bez izuzetka bi održao mali govor dobrodošlice, te je i Lema dočekao sledećim rečima:

– Sinko moj, put prestupnika je težak, ali u tvojim godinama je još uvek moguće izaći na pravi put. Ali, nema razloga da se vrpoljiš, neću ti držati bukvicu.

(Lem se nije vrpoljio. Upravnik se izražavao čisto retorički.)

– Sedi na trenutak – dodao je g. Purdi, pokazujući mu stolicu. – Tvoje nove dužnosti mogu pričekati, kao uostalom, i tvoja poseta zatvorskom berberinu i krojaču.

Upravnik se zavalio u svoju fotelju i zamišljeno povukao dim iz ogromne lule. Kada je progovorio, govorio je strastveno i sa velikim ubeđenjem.

– Prva stvar koju valja uraditi je da ti se povade svi zubi. Zubi su često skloni upalama i isplati se biti siguran. Istovremeno ćemo početi sa hladnim tuševima. Hladna voda je odličan lek protiv morbidnosti.

– Ali ja sam nevin – uzviknuo je Lem, kada je shvatio ozbiljnost svega što mu je upravnik upravo rekao. – Nisam morbidan i nikada me u životu nije zaboleo zub.

Gospodin Purdi je odbacio njegov protest širokim zamahom ruke. – U mojim očima, – rekao je, – bolesni nikada nisu krivi. Ti si jednostavno bolestan, kao što su to svi kriminalci. A što se tiče tvog drugog argumenta, ne zaboravi da je bolje sprečiti nego lečiti. To što nikada nisi imao zubobolju ne znači da je nikada i nećeš imati.

Lem nije mogao da se uzdrži te je zaječao.

– Nemoj tugovati, sinko – rekao je vedro upravnik, dok je pritiskom na dugme pozivao stražara.

Nekoliko minuta kasnije, našeg heroja će odvesti do zatvorskog zubara. Vratićemo mu se kasnije, pustimo ga da na miru odboluje svoju nesreću.

8

Nekoliko poglavlja ranije sam ostavio našu heroinu, Beti Prejl, da leži gola u žbunju. Za razliku od Lema, ona je povratila svest tek pošto je on već stigao kući.

Kada se potpuno osvestila, nalazila se u velikoj kutiji koju je drmusala neka nepoznata sila. Posle nekog vremena, shvatila je da se nalazila na patosu kamionske prikolice.

– Možda sam mrtva? – upitala je sebe. Ali ne, sasvim jasno je čula neke glasove, a pritom je i dalje bila potpuno gola. – Bez obzira koliko je neko siromašan – tešila je sebe, – ipak ga zamotaju u nešto pre nego što ga sahrane.

Vozilom su upravljala dva muškarca. Pokušala je da čuje šta govore, ali nije ništa razumela pošto su govorili na stranom jeziku. Ipak, shvatila je da se radi o Italijanskom jeziku, toliko je naučila na časovima muzičkog u sirotištu.

– Gli diede uno scudo, it the lo rese subito gentile – rekao je jedan od njih svojim guturalnim glasom.[1]

– Si, Si – potvrdio je drugi glas. – Questa vita terrena è quasi un prato, che 'l serpente tra' fiori et l'erba giace. – Posle ove filozofske razmene, obojica su zaćutali. [2]

Neću više zbunjivati čitaoca. Devojku su našli trgovci belim robljem, i upravo su je nosili u jednu kuću na lošem glasu u Njujorku.

Put je za našu junakinju bio izuzetno naporan. Furgon koji je služio za njen transport praktično nije imao amortizere, a ona

---

[1] Dala mu je novčić, i on ga je učinio sasvim pitomim. [prev.]

[2] Ovaj zemaljski život je poput poljane gde zmije svuda između trave i cveća leže. Petrarka, Sonet 99. [prev.]

dvojica, čiji je zatočenik bila, su je primorali da prođe ozbiljan režim priprema za njenu buduću profesiju.

Kasno jedne noći, Italijani su zaustavili svoje vozilo ispred ulaznih vrata kineske perionice negde u blizini ulice Mot. Kada su sišli sa svog polu-raspalog prevoznog sredstva, osvrtali su se na sve strane, plašeći se policije. Kada su se uverili da je ulica potpuno prazna, stavili su joj neki stari džak preko glave i ugurali u perionicu.

Tamo ih je dočekao veoma star Kinez, koji je računao nešto na abakusu. Ovaj potomak Nebeskog carstva je bio diplomac Jejl univerziteta u Šangaju, i usto je savršeno govorio italijanski.

– Qualche cosa de nuovo, signori? – upitao je.

– Molto, Molto, – rekao je stariji od dvojice, koji je zaista opako izgledao. – La vostra lettera l'abbiamo ricevuto, ma il danaro no – dodao je sa pokvarenom osmehom.

– Queste sette medaglie le trovero, compaesano – odgovorio je Kinez na istom jeziku.

Posle ovog misterioznog dijaloga, Kinez je odveo Beti kroz tajna vrata u neku vrstu sobe za recepciju. Ova prostorija je bila bogato ukrašena u orijentalnom stilu. Zidovi su bili prekriveni roze satenskim tapetama na kojoj je neki vešti zanatlija izatkao srebrne čaplje. Na podu se nalazio tepih od svile koji je vredeo više od hiljadu dolara, čije su boje mogle da se takmiče sa bojama duge. Ispred užasnog idola goreo je tamjan, i njegov težak miris ispunjavao je vazduh. Bilo je očigledno da se nije štedelo novaca i truda pri opremanju ove prostorije.

Stari Kinez je udario u gong, i pre nego je njegov zvuk zamro, pojavila se orijentalna žena sa povijenim stopalima da odvede Beti.

Kada su je odveli, Vu Fong, jer tako se Kinez zvao, krenuo je da se cenjka sa dvojicom Italijana. Razgovor je obavljen na italijanskom jeziku, i umesto da pokušam ovde da prepričam svaku reč, obavestiću vas samo o konačnom ishodu. Beti je prodata Kinezu za šest stotina dolara.

To je bilo prilično skupo, sa obzirom na trenutno stanje cena u trgovini belim robljem. Ali Vu Fong se nameračio da je ima. On je taj koji je ovu dvojicu poslao u Novu Englesku sa zadatkom da mu pronađu pravu *Američku devojku*. Beti je u svakom pogledu savršeno odgovarala tom opisu.

Čitalac se možda pita zašto mu je bilo toliko stalo da ima *Američku devojku*. Reći ću vam samo da Vu Fong nije držao običnu javnu kuću. Bila je poput one čuvene u ulici Kabanis, u Parizu, koja je bila poznata kao „Kuća svih nacija". On je u svojoj ustanovi već imao devojku iz svake zemlje poznatog sveta, osim naše domovine, a Beti je sada upotpunila kolekciju.

Vu Fong je bio sasvim siguran da će brzo povratiti svoju investiciju od šest stotina dolara, sa sve interesom, pošto su mnogi njegovi klijenti dolazili iz ne-Arijevskih zemalja, te će znati da cene usluge originalne Amerikanke. Apropo ovoga, moram reći da je stvarno tužna činjenica da inferiorne rase često žude za ženama svojih gospodara. To je razlog zbog kog Crnci siluju toliko mnogo belih žena u našim južnim državama.

Svaka od zatočenica ustanove Vu Fonga je imala na raspolaganju dvosobni apartman, opremeljen i dekorisan prema stilu zemlje iz koje dolazi. Tako, francuska devojka Mari je imala apartman u stilu Direktorija.[3] Apartman Selest (bile su dve francuskinje zbog njihove tradicionalne popularnosti) je bio sav u stilu Luja XIV-og.

U svom apartmanu, Končita, devojka iz Španije, je imala veliki klavir koji je bio graciozno prekriven finim šalom. Njena fotelja je bila tapacirana konjskom kožom i velikim dugmetima, a kao rukohvati su služili ogromni bivolji rogovi. Na jednom od zidova je bio naslikan maleni balkon, rukom lošeg ali veštog slikara.

Nema potrebe da dalje nabrajam opremu ostalih pedesetak apartmana. Dovoljno je reći da je isti princip ostvaren u svakom,

[3](francuski: Directoire) je bila vlada Prve Republike tokom srednjeg perioda Francuske revolucije. Trajao je ukupno od 1795. do 1799. godine, kada ju je zbacio Napoleon Bonaparte. [prim. prev.]

sa besprekornim ukusom i pravim istorijskim znanjem.

Još uvek noseći džak koji su joj Italijani navukli, našu heroinu su odveli u apartman koji je već bio pripremljen za nju.

Vlasnik javne kuće je unajmio Ejsu Goldštajna da dekoriše njen apartman koji je bio uređen u besprekornom kolonijalnom stilu. Antimakasari[4], brodovi u boci, rezbarena kitova kost, vuneni tepisi – sve je bilo tu. Gospodin Goldštajn se hvalio kako ni sam guverner Vindzor ne bi našao mane ovom dizajnu i opremi.

Beti je bila iscrpljena i zaspala je čim je legla na pokrivku kreveta sa baldahinima. Kada se probudila, okupali su je, i ova vruća kupka ju je uveliko osvežila. Zatim su je dve vešte služavke obukle.

Kostim koji su joj navukli je bio specijalno dizajniran da se uklopi u njeno okruženje. Iako nije bio baš iz istog perioda, ipak je bio veoma upečatljiv. Opisaću ga najbolje što mogu kako bih udovoljio svojim čitateljkama.

Haljina je bila punog struka sa aplikacijama i pojasom, duga naborana suknja, ali ne previše duga kako bi lepo oblikovan čanak bio jasno vidljiv, kao i malo, fino stopalo na kome su bile kratke, snežno bele čarapice i crna papuča niske potpetice. Haljina je bila sašivena od činc platna – bele osnove sa sitnim drap figurama– završavajući se oko vrata širokom belom naboranom kragnom. Na njenim rukama su bile rukavice od crne svile sa odsečenim prstima. Njena kosa je bila povezana u malu punđu na vrhu glave a po jedna velika lokna je bila fiksirana šnalom sa obe strane njenog lica.

Već je bilo vreme za doručak koji joj je servirao stari Crnac u livreji. Tu su bili kolačići od heljdinog brašna sa javorovim sirupom, palačinke, pogačice sa slaninom i velika kriška pite od jabuka.

[4](eng. Antimacassar) ukrasne prekrivke koje se stavljaju rukohvate i naslone fotelja. [prev.]

(Vu Fong je imao izuzetno oko za detalje. Mogao je, kao što bi to mogli i drugi sposobni ljudi, da zaradi još više novca da je samo sa jednakom količinom energije i promisli prionuo na kakav pošten posao. Avaj!)

Toliko je izdržljiv duh mladosti, da je Beti pojela sve što su izneli pred nju. Čak je naručila još jedno parče pite, koje joj je crnac odmah doneo.

Kada je završila sa jelom, Beti su dali da se bavi vezom. Ako mi čitalac dozvoli, ostavićemo je sada, sa iglom još u ruci, a pre nego što pristigne njen prvi klijent, rošavi armenijski trgovac tepisima sa Malte.

9

Pravda uvek pobeđuje. Drago mi je što mogu da obavestim čitaoce da je pravi krivac, g. Velington Mejp, bio uhvaćen nekoliko nedelja pošto je Lem primljen u državni zatvor.

Naš heroj je bio u stvarno jadnom stanju kada je guvernerovo pomilovanje najzad stiglo, a izvesno vreme se činilo kao da je došlo previše kasno. Jadni momak je ležao u zatvorskoj bolnici sa ozbiljnom upalom pluća. Bio je silno oslabljen kada su mu povadili zube, te je posle trinaest hladnih tuševa dobio prehladu, koja je, posle četrnaestog, prešla na pluća.

Usled svoje snažne građe i konstitucije koja nije bila načeta alkoholom i duvanom, Lem je na kraju uspeo da preboli užasnu plućnu bolest.

Kada mu se vid najzad povratio, bio je iznenađen da vidi Ćubu Vipla, obučenog u zatvorsku uniformu, kao ide kroz bolničko odeljenje noseći gusku u rukama.

– Gospodine Vipl – pozvao je Lem. – Gospodine Vipl!

Bivši predsednik se okrenuo i prišao dečkovom krevetu.

– Zdravo Leme – rekao je Ćuba, spuštajući posudu koju je nosio. – Drago mi je da vidim da si bolje.

– Hvala vam, gospodine. Ali otkud vi ovde? – upitao je začuđeno Lem.

– Ja sam poverenik odgovoran za ovo odeljenje. Ali pretpostavljam da me zapravo pitaš, kako sam završio ovde?

Stari državnik se osvrnuo. Video je da je stražar zauzet razgovorom sa lepom sestrom, pa je privukao stolicu.

– To je duga priča – uzdahnuo je g. Vipl. – Ukratko, Nacionalna banka Retriver je propala i njeni ulagači su me poslali ovamo.

– Žao mi je da to čujem, gospodine – saosećao je Lem. – I to posle svega što ste uradili za grad.

– Takva je zahvalnost gomile, ali ipak ne mogu u potpunosti da ih krivim. – rekao je g. Vipl sa svim zdravim razumom po kojem je bio poznat. – Pre treba kriviti Vol Strit i Jevrejske internacionalne bankare. Preplavili su me Evropskim i Južno Američkim obveznicama, a zatim su me priterali do zida. Upropastio me je Vol Strit u zaveri sa Komunistima. Bankari su me prvo slomili a zatim su Komunisti počeli da šire lažne glasine o meni u berbernici matorog Sleka. Bio sam žrtva anti-američke zavere.

Gospodin Vipl je ponovo uzdahnuo, a zatim vojničim tonom rekao: – Dečko moj, kada budemo izašli odavde, moramo se boriti protiv dva velika zla koja podrivaju ovu zemlju. Do poslednjeg zuba se moramo suprotstaviti ovim arhi-neprijateljima Američkog duha, duha fer-pleja i otvorene konkurencije, – zapamti to, Vol strit i Komunisti uništavaju ovu veliku zemlju.

– Kako je moja majka? – prekinuo ga je Lem, – i šta je bilo sa našom kućom? A krava, da li ste je prodali? – Glas našeg heroja je podrhtavao dok je postavljao sva ova pitanja, plašeći se najgoreg.

– Avaj, – uzdahnuo je g. Vipl, – gospodin Bird je prodao vašu kuću na ime hipoteke i Ejsa Goldštajn ju je preneo u svoju radnju u Njujorku. Priča se da će je prodati Metropoliten muzeju. A što se tiče krave, pripala je poveriocima moje banke. Tvoja majka je nestala. Odlutala je negde tokom rasprodaje vaše imovine, bez traga i glasa.

Ova užasna vest je naterala našeg heroja da zastenje od muke.

Pokušavajući da oraspoloži dečaka, g. Vipl je nastavio da priča. – Tvoja krava me je naučila nečemu – rekao je. – Ona je bila jedini zalog za koji sam dobio sto centi na dolar. Evropske obveznice su jedva dale deset centi na dolar. Sledeća banka koju budem imao će primati za hipoteku samo krave, dobre američke krave.

– Mislite da ćete ponovo imati banku? – upitao je Lem, hrabro pokušavajući da ne misli na svoju nevolju.

– Pa, naravno – odgovorio je Ćuba. – Imam prijatelje koji će me uskoro izbaviti odavde. Onda ću se kandidovati na sledećim izborima, i pošto budem pokazao američkom narodu da je Ćuba i dalje onaj stari, povući ću se iz politike i otvoriti još jednu banku. U stvari, čak razmišljam da ponovo otvorim Nacionalnu banku Retriver. Verovatno ću moći da je otkupim po ceni od nekoliko centi na dolar.

– Zaista mislite da ćete moći to da izvedete? – upitao je naš heroj zadivljeno i sav u čudu.

– Pa, naravno da ću moći – odgovorio je g. Vipl. – Ja sam američki biznismen, a ovo je samo jedan mali zastoj u mojoj karijeri. Dečko, mislim da sam ti jednom prilikom rekao da imaš stopostotne šanse da uspeš jer si se rodio siromašan i potičeš sa farme. Dozvoli da sada tvoje šanse još bolje, zato što si bio u zatvoru.

– Ali šta ću raditi kada izađem odavde? – upitao je Lem sa loše skrivenim očajem.

– Budi pronalazač, – bez premišljanja je odgovorio g. Vipl. – Američki um je poznat po svojoj ingenioznosti. Sve uređaje modernog sveta, od zihenadle do kočnica, sve smo mi izumeli.

– Ali ja ne znam šta bih izumeo – reče Lem.

– To je prosto. Pre nego što odeš odavde, daću ti nekoliko mojih izuma na kojima možeš raditi. Ako uspeš da ih usavršiš, delićemo profit pola-pola.

– To bi bilo sjajno! – uzviknu Lem već donekle oraspoložen.

– Moj mladi prijatelju, treba li da pomislim da si obeshrabren nevoljama koje su te zadesile? – upitao je g. Vipl, glumeći iznenađenje.

– Nisam uspeo ni da stignem do Njujorka – izvinjavao se Lem.

– Amerika je još uvek mlada zemlja – rekao je g. Vipl, svojim oratorskim glasom, – i kao sve mlade zemlje, ona je divlja i

nemirna. Ovde je čovek jednog dana milioner, a sledećeg bednik, ali niko ne misli da je ovaj drugi gori čovek. Točak sreće će se okrenuti, jer to je priroda točkova. Ne veruj budalama koje kažu kako siromašan čovek nema nikave šanse da postane bogat zato što su trgovinski lanci zauzeli čitavu zemlju. Kancelarijske ćate i dalje žene gazdine ćerke. Magacioneri i dalje postaju predsednici železnica. Eto, baš neki dan čitam kako je lift-operater osvojio sto hiljada dolara na lutriji i odmah postao partner u brokerskoj kući. Uprkos Komunistima i njihovoj podloj propagandi protiv individualizma, ovo je i dalje zlatna zemlja prilika. Ljudi još uvek nalaze izvore nafte u svojim dvorištima. Još ima rudnika zlata koji čekaju da budu otkriveni u zabitima planina. Amerika je ...

Dok je Ćuba još uvek govorio, zatvorski čuvar je prišao i poterao ga da se vrati svojim dužnostima. Otišao je zajedno sa svojom guskom pre nego što je Lem stigao da mu se propisno zahvali za njegov inspirativni govor.

Zahvaljujući nemaloj pomoći ohrabrenja koje mu je pružio g. Vipl, naš heroj se brzo oporavljao. Jednog dana su ga pozvali u kancelariju g. Purdija. Upravnik mu je pokazao pomilovanje koje je poslao guverner. Kao oproštajni poklon, dao je Lemu veštačke zube. Zatim ga je otpratio do zatvorske kapije, i zastao malo sa dečkom, pošto mu je već prirastao za srce.

Srdačno se rukujući sa Lemom, g. Purdi je rekao:

– Pretpostavimo da si našao posao u Njujorku sa platom od petnaest dolara nedeljno. Bio si ovde sa nama ukupno dvadeset nedelja, znači izgubio si nekih tri stotine dolara. Ali sa druge strane, nisi plaćao stanarinu dok si bio ovde, što znači uštedu od nekih sedam dolara nedeljno ili sveukupno sto četrdeset dolara. To te ostavlja sa gubitkom od sto šezdeset dolara. Još bi te stajalo najmanje dve stotine dolara da povadiš sve zube, tako da si zapravo u dobitku od nekih četrdeset dolara. Uz to, za novi komplet veštačkih zuba koji sam ti dao mora bi da izdvojiš dvadeset dolara, u njihovom trenutnom stanju vrede barem

petnaest dolara. Tvoj ukupni profit posle ovih dvadeset nedelja izlazi na oko pedeset pet dolara. To uopšte nije loša ušteđevina za dečka tvojih godina!

10

Zajedno sa civilnom odećom, uprava zatvora je Lemu uručila i kovertu sa trideset dolara koje je imao kod sebe onog dana kada su ga uhapsili.

Nije se zadržavao u Stamfordu, već je odmah otišao do stanice i kupio kartu za Njujork. Kada je kompozicija stigla u stanicu, ušao je potpuno rešen da ne razgovara sa strancima. Od pomoći u ovoj odluci mu je bila i činjenica da se još uvek nije bio navikao na svoje nove zube. Ako nije bio pažljiv, ispali bi mu u krilo svaki put kada bi otvorio usta.

Stigao je na veliku centralnu stanicu u jednom komadu. Isprva je bio veoma zbunjen bukom i gužvom velikog grada, ali kada mu se taksista koji je stajao pored polu-raspalog automobila obratio, imao je dovoljno prisutva duha da mu odmahne glavom.

Taksista je bio uporan. – Gde želite da idete, mladi gospodine? – upitao je sa servilnim kezom. – Da ne tražite možda Ric hotel?

Lem je čvrsto stegao svoje zube i upitao, – To je jedan od onih skupih hotela, zar ne?

– Da, ali te mogu odvesti do nekog jeftinog mesta ako želiš.

– Koliko tražite?

– Tri i po dolara, i pola dolara za prtljag.

– Ovo je sav prtljag koji imam – rekao je Lem, pokazujući na nekoliko stvarčica svezanih u crvenu maramu.

– Povešću te za tri dolara, onda – rekao je taksista superiorno se smešeći.

– Ne hvala, radije ću hodati – rekao je naš heroj. – Ne mogu sebi da priuštim toliki izdatak.

– Ali ne možeš peške, ima više od deset kilometara do grada – drsko je odgovorio taksista, iako je bilo očigledno da su se nalazili praktično u centru.

Bez ijedne reči, Lem se okrenuo i udaljio se od taksiste. Dok se probijao kroz krcate ulice, čestitao je sebi kako je dobro izašao na kraj sa ovim prvim susretom. Ostavši priseban, sačuvao je čitavu desetinu svog kapitala.

Lem je ugledao prodavca semenki, i iz pristojnosti je kupio kesicu kikirikija pre nego što mu se obratio.

– Ja sam iz unutrašnjosti – rekao je prodavcu koji je izgledao kao poštenjačina. – Možete li me uputiti ka nekom jeftinom hotelu?

– Da – odgovorio je ulični prodavac, koga je nasmejala dečakova iskrenost. – Znam za jedno mesto koje naplaćuje samo dolar dnevno.

– To je jeftino? – upitao je iznenađeno naš heroj. – Koliko onda naplaćuju u Ricu?

– Nikada nisam odsedao tamo, ali koliko čujem, gotovo tri dolara dnevno.

– Fju! – zviznuo je Lem. – Zamisli ti to. Dvadeset i jedan dolar nedeljno. Ali pretpostavljam da te baš ugoste.

– Da, čujem da se tamo dobro jede.

– Da li ćete biti tako dobri da me uputite ka tom jeftinom mestu koji ste prvo spomenuli?

– Svakako.

Prodavac semenki je Lema uputio ka gostionici „Komercijal”. Ovo prenoćište se nalazilo u centru grada, veoma blizu ulice Bauveri,[5] i nije ni malo bilo pomodno. Ostalo je na dobrom glasu zbog brojnih sitnih trgovaca koji su tu odsedali. Naš heroj je bio sasvim zadovoljan smeštajem. Nikad u životu nije video lukuzan hotel, te je ova zgrada koja se dizala čak pet spratova uvis bila više nego impresivna.

---

[5](eng. Bowery) ulica i kvart u južnom delu Menhetna. Početkom dvadesetog veka poznat po jeftinim prenoćištima, tzv. flophauses. [prev.]

Pošto su mu pokazali njegovu sobu, Lem je sišao u prizemlje i video da je ručak već postavljen, iako je bilo tek podne. Jeo je sa apetitom provincijalca. Obrok nije bio preterano luksuzan, ali u poređenju sa trpezom upravnika Purdija, to je bila bogovska gozba.

Kada je završio sa jelom, Lem je upitao na recepciji kako može doći do prodavnice Ejse Goldštajna na Petoj aveniji. Rekli su mu da prošeta do trga Vašington, a da zatim uhvati autobus.

Posle uzbudljive vožnje niz veoma prometni bulevar, Lem je izašao iz autobusa baš ispred prodavnice preko čijeg pročelja je stajao natpis:

EJSA GOLDŠTAJN, ltd.
Kolonijalni interijeri i eksterijeri

U izlogu je stajala njegova stara kuća.

Isprva nije mogao verovati svojim očima, ali da, stajala je tamo, baš kao u Vermontu. Zaprepastilo ga je kako ofucano izgleda stara kuća. Dok su on i njegova majka živeli u njoj, mnogo bolje su je održavali.

Naš heroj je toliko dugo stajao i posmatrao izlog da je privukao pažnju jednog od prodavaca. Ova uglađena individua je izašla ispred prodavnice i obratila se Lemu.

– Vidim, divite se arhitekturi Nove Engleske? – rekao je, ispipavajući našeg heroja.

– Ne, interesuje me konkretno ova kuća, gospodine – odgovorio je iskreno Lem. – Nekada sam živeo u njoj. Zapravo, rođen sam u toj kući.

– Pa, nije li to interesantno – uljudno je rekao prodavac. – Možda bi ste hteli da uđete unutra i ispitate je iz prve ruke.

– Hvala vam – zahvalno je odgovorio Lem. – To bi mi pričinilo veliko zadovoljstvo.

Naš heroj je pošao za elegantnim prodavcem i dozvolili su mu da svoj stari dom pogleda izbliza. Istinu govoreći, video ga

je kroz izmaglicu suza, jer je mogao misliti samo na svoju majku koja je nestala.

– Pitam se da li bi ste mi pomogli oko nečega? – upitao je prodavac, pokazujući na ofucanu, staru komodu. – Gde bi vaša majka stavila takav komad nameštaja, ukoliko bi ga posedovala?

Pošto je pogledao komodu, Lem je prvo hteo da kaže kako bi ga verovatno stavila u šupu, ali se predomislio kada je video koliko ga prodavac ceni. Posle malo razmišljanja, pokazao je na mesto pored kamina i rekao, – mislim da bi ga stavila tamo.

– Šta sam ti rekao! – uzviknuo je oduševljeni prodavac svojim kolegama koji su se okupili da čuju Lemov odogovor. – To je upravo mesto koje sam i sam odabrao za njega.

Prodavac je zatim ispratio Lema do izlaza, gurnuvši mu u ruku novčanicu od dva dolara dok su se rukovali. Lem prvo nije hteo da uzme novac, jer je mislio kako ga nije zaradio, ali su ga ipak ubedili da prihvati novčanicu. Prodavac mu je rekao da im je pomogao da uštede na tarifi koju bi stručnjak tražio, jer im je bilo veoma važno da znaju autentično mesto za komodu.

Naš junak je bio oduševljen ovim srećnim obrtom i čudio se sa kakvom lakoćom se mogu zaraditi dva dolara u Njujorku. Ovim tempom, računao je, može zaraditi devedeset šest dolara za jedan osmočasovni radni dan, ili pet stotina sedamdeset i šest dolara za šest radnih dana nedeljno. Ako ovako nastavi, čas posla će zaraditi milion.

Lem je od prodavnice prošetao do Centralnog parka, gde je seo na klupu blizu staze kojom su ljudi iz visokog društva jahali svoje lepe konje. Pažnju mu je privukao čovek koji je vozio malu elegantnu zapregu, za kojom su trčala dva dalmatinca. Iako on to nije znao, čovek koji je upravljao kočijom, nije bio niko drugo nego g. Ejsa Goldštajn, iz čije prodavnice je upravo izašao.

Kao dečko sa sela, odmah je primetio da je g. Goldštajn neiskusan kočijaš. Ipak, ta individua nije zbog svog zadovoljstva vozila dva uparena riđana, kao što bi to moglo da se pomisli, već zbog profita. Nabavio je veliki broj ovih starih kočija koje su mu

ležale po skladištima. Nadao se da će pokrenuti novu modu ako ih bude vozikao po parku, i da će moći da rasproda svoju robu.

Dok je Lem posmatrao njegovo nespretno rukovanje uzdama, mlađi konj, koji je bio veoma nervozan, uplašio se policajca koji je tuda prolazio i propeo se. Njegova panika je prešla i na drugog konja i kočije su zatim pojurile niz stazu, praveći haos. Kočija se prevrnula a g. Goldštajn je ispao iz kola. Lem nije mogao a da se ne nasmeje kada je video komični izraz na njegovom licu, mešavinu gađenja i tuge.

Njegov osmeh je naglo nestao i vilica mu se ukočila, kada je shvatio da će nastupiti katastrofa ukoliko se nešto smesta ne preduzme povodom ovih pobesnelih punokrvnih konja.

11

Potpuno je razumljiva nagla promena na licu našeg junaka. Primetio je jednog starijeg gospodina i njegovu lepu, mladu ćerku kako se spremaju da pređu preko jahačke staze, i shvatio je da će ih za nekoliko sekundi pobesnele zveri pregaziti svojim kopitima.

Lem je zastao samo koliko da dobro stegne svoje zube, a zatim je pojurio pred konje. Veoma vešto je zgrabio uzde i sa velikim naporom ih zaustavio, tek na nekoliko koraka od zaprepašćenog i preplašenog para.

– Ovaj momak vam je spasio život – rekao je posmatrač starom gospodinu. Uvaženi gospodin je bio niko drugi do g. Levi Anderdaun, predsednik Nacionalne banke Anderdaun.

Nažalost, g. Anderdaun je bio malo nagluv, iako veoma dobar čovek, što će brojne dobrotvorne organizacije sigurno potvrditi, i imao je veoma preku narav. Potpuno je pogrešno razumeo šta se desilo, pa je mislio da je naš junak konjušar koji je nepažnjom dozvolio da mu se konji otmu kontroli. Bio je veoma ljut.

– Daću da te uhapse mladiću – rekao je bankar, preteći svojim kišobranom našem junaku.

– O nemoj, nemoj oče! – umešala se njegova ćerka Alisa, koja je takođe pogrešno razumela incident. – Nemoj ga prijavljivati. Verovatno se samo udvarao nekoj dadilji i potpuno zaboravio na svoje konje. – Iz ovoga se da videti da je mlada dama bila izraženo romantične prirode.

Nežno se nasmešila našem heroju a zatim odvela iziritiranog roditelja dalje.

Lem nije mogao da progovori ni reč jer su mu u onoj jurnjavi zubi ispali, a bez njih se plašio da govori. Sve što je mogao da učini je da gleda za njima dok odlaze, sa nemom i nemoćnom teskobom.

Pošto se incident okončao, Lem je predao uzde konjušaru gospodina Goldštajna koji je dotrčao odnekud, a zatim je počeo da traži svoju dentalnu protezu po blatu jahaće staze. Dok je bio time zaokupljen, čovek iz osiguravajućeg zavoda u kom je g. Goldštajn imao svoju polisu osiguranja mu je prišao.

– Evo vam deset dolara, mladiću – rekao je arbitar. – Gospodin čije ste konje tako hrabro zaustavili želi da prihvatite ovaj novac kao nagradu.

Lem je novac uzeo bez razmišljanja.

– Molim vas, potpišite mi ovo – dodao je agent osiguranja, pružajući mu pravni dokument kojim se njegova kompanija oslobađa svih odgovornosti za nastalu štetu.

Jedno Lemovo oko je bilo gadno povređeno kamenom koji je izleteo u onoj gužvi, i na njega više nije mogao da vidi, ali je ipak odbio da potpiše.

Agent je zatim primenio varku. – Ja sam kolekcionar potpisa – rekao je prepredeno. – Nažalost, nemam kod sebe svoj album, ali ako bi ste bili tako ljubazni da potpišete ovo parče papira koje sam našao u džepu, učinili bi ste mi veliku radost. Kada se vratim kući, vaš potpis ću staviti na počasno mesto u albumu.

Sluđen bolom u svom oku, Lem je potpisao samo kako bi se oslobodio navalentnog momka, zatim se ponovo dao u potragu za veštačkim zubima. Najzad ih je pronašao duboko u blatu jahačke staze. Pošto ih je pažljivo iščeprkao, odneo ih je do javne česme gde je oprao i njih i svoje povređeno oko.

12

Dok je tako bio zauzet na česmi, jedan mladi čovek mu je prišao. Ovaj stranac je odudarao od ostalih svojom dugom crnom kosom koja je u talasima padala preko njegovog okovratnika ali i neobično visokim i širokim čelom. Na glavi je nosio meki, crni šešir, veoma širokog oboda. Svoju vindzor kravata i lepršave, latinske, geste je nosio sa istom elegantnom lakoćom kao i svoju kosu.

– Oprostite – rekla je ova čudna osoba, – bio sam svedok vašeg herojskog čina i želim da budem tako slobodan da vam čestitam. U ova goropadna vremena, zaista je retko videti pravog heroja u akciji.

Lem je bio postiđen. Svoje zube je na brzinu stavio na mesto i zahvalio se strancu na lepim rečima. Nastavio je da ispira svoje ranjeno oko koje ga je i dalje mnogo bolelo.

– Dozvolite mi da se predstavim, – nastavio je mladić. – Moje ime je Silvan Snodgras, pesnik po zanimanju i po vokaciji. Kako se vi zovete?

– Lemjuel Pitkin – odgovorio je naš junak, ne pokušavajući da sakrije činjenicu da mu je ovo samo-proklamovano pesništvo bilo veoma sumnjivo. U stvari, mnogo toga kod njega ga je podsećalo na g. Velingtona Mejpa.

– Gospodine Pitkin – rekao je značajno, – nameravam da sastavim odu posvećenu podvigu ovog dana. Vi možda niste svesni, usled vaše istinski herojske skromnosti, punog značaja, klasičnosti– ako mi se dozvoli mali neologizam– vašeg dela. Siromašak, odbegli konji, bankarska ćerka... sve to ima ton prave američke bajke i savršeno pogoduje mojoj liri. Pustimo bolešljivog Prusta da se prenemaže, ali američki pesnici moraju pisati o Americi.

Naš heroj se nije upuštao u raspravu o ovim stvarima. Uostalom, oko ga je toliko bolelo da mu je zujalo u ušima.

Snodgras je nastavio da priča, i uskoro se okupila gomila znatiželjnih oko njega i jadnog Lema. „Pesnikše više nije obraćao našem junaku, već okupljenoj gomili.

– Gospodo, – rekao je glasom koji je dosezao sve do na kraj parka, – i dame, – do te mere sam dirnut heroizmom ovog mladića da vam moram reći nekoliko reči.

– Bilo je heroja pre njega: Leonida, Kvintus Maksimus, Volf Toun, Def Smit, da spomenem samo nekolicinu, ali nas to ne sme sprečiti da slavimo g. Pitkina kao pravog heroja, ako ne baš našeg vremena, onda barem neposredno prošlog vremena.

– Jedno od najupečatljivijih karakteristika njegovog heroizma je jako izražen konjski motiv, tu se javlja ne jedan konj, već dva. Ovo je od značaja jer nas je recesija primorala, naročito nas Amerikance, da akutno osetimo izvesnu duhovnu nestašicu, koja je ponajviše pogodila simbol konja.

– Svaka velika nacija ima svoje konje-simbole. Sva veličina Stare Grčke je ovekovečena onim veličanstvenim atima, polu-bogovima, polu-životinjama, koji se i dalje mogu videti u ćoškovima Partenonskog friza. Večni grad, Rim, kako se savršeno njegova slava vidi u onim borbenim kolima koje nose Titusa na njegovoj trijumfalnoj kapiji! A Venecija, kraljica Jadranskog mora, zar i ona nema svoje krilate konje, sinove vazduha i vode?

– Avaj, samo mi ostadosmo bez ijednog. Ne spominjite mi konja generala Šermana ili ću se naljutiti, jer taj plašljivi mešanac, ta strvina od konja nije ništa. Ponavljam, ništa. Apelujem na vas da smesta odete kući i pišete vašem kongresmenu zahtevajući spomenik koji prikazuje Pitkinov herojski čin, u svakom javnom parku, diljem naše velike zemlje.

Iako je Silvan Snodgras nastavio u ovom maniru još neko vreme, prestaću da prenosim njegov govor, dragi čitaoci, kako bih vam rekao njegovu pravu svrhu. Kao što ste verovatno pretpostavili, nije sve to toliko naivno kao što se čini. Zapravo, dok je on zabavljao gomilu, njegovi saučesnici su mogli slobodno da cirkulišu i džepare publiku.

Već su uspeli da „obriju” gotovo sve, čak i našeg heroja, kada se policajac najzad pojavio. Snodgras je smesta prekinuo svoje obraćanje i odjurio sa svojim secikesama.

Policajac je rasterao okupljene, i svi su se ubrzo razišli, svi sem Lema koji je ležao onesvešćen. Misleći da se radi o pijancu, službeno lice ga je nežno šutnulo nekoliko puta. Kada se uverio da Lem ne mrda ni posle nekoliko udaraca u prepone, rešio je da pozove hitnu pomoć.

13

Jednog zimskog jutra, nekoliko nedelja posle incidenta u parku, Lema su otpustili iz bolnice, sa jednim okom manje. Bilo je veoma ozbiljno povređeno, te su lekari rešili da ga uklone.

Nije imao novca, jer su ga, kao što smo već ispričali, pokrale Snodgrasove secikese. Ostao je i bez proteze koju mu je upravnik Purdi dao. Oduzeli su mu je u bolnici, gde mu je rečeno da mu nije sasvim dobro odgovarala – te je bila pretnja za njegovo zdravlje.

Vetar je duvao i jadni momak je stajao na sred ulice, ne znajući gde bi se denuo, kada je ugledao čoveka u „Dejvi Kroket"kapi. Lem je buljio u ovu neverovatno kapu, i što je više gledao ovog čoveka, više mu je ličio na Ćubu Vipla.

To jeste bio Vipl. Lem ga je odmah pozvao, i bivši predsednik je zastao da se rukuje sa svojim mladim prijateljem.

— Što se tiče onih izuma – rekao je Vipl čim su se pozdravili. – Šteta da si izašao iz zatvora pre nego što sam stigao ti ih dam. Pošto nisam znao gde se nalaziš, na kraju sam ih sam usavršio.

– Hajmo negde na kafu – dodao je, menjajući temu, – negde gde možemo na miru da razgovaramo o tvojoj budućnosti. I dalje sam veoma zainteresovan za tvoju karijeru. Prava istina je, mladi prijatelju, da Americi nikad njena omladina nije bila potrebnija nego u ovim nesigurnim vremenima.

Naš junak mu se zahvalio na dobrim željama i interesu koji je pokazao, a gospodin Vipl je nastavio da govori. – Kada već pričamo o kafi, – rekao je, – da li si znao da je sudbina naše zemlje odlučena u kafedžinicama Bostona, u onim haotičnim danima poslednje revolucije?

Kada su zastali na vratima restorana, g. Vipl je postavio još jedno pitanje Lemu. – Uzgred – rekao je, – trenutno sam bez sredstava. Da li možeš da pokriješ troškove koje ćemo napraviti ovde?

– Ne – odgovorio je tužno Lem, – potpuno sam švorc.

– To menja stvari – rekao je g. Vipl uz dubok uzdah. – U tom slučaju idemo na mesto gde mogu da dobijem kafu na veresiju.

Uvaženi sugrađanin je Lema odvukao u veoma siromašan deo grada. Pošto su nekoliko sati čekali u redu, najzad su dobili po krofnu i šolju kafe od devojke iz Armije spasa. Seli su na ivicu pločnika da pojedu svoju malu užinu.

– Možda se pitaš – počeo je Vipl, – kako to da čekam u redu sa ostalim beskućnicima kako bih dobio tanku kafu i buđavu krofnu. Budi uveren da to radim svojom voljom i za dobro države.

Ovde je napravio pauzu da dohvati opušak koji je neko bacio. Zadovoljno je pućkao svoj ulov.

– Kada sam izašao iz zatvora, moja namera je bila da se ponovo kandidujem. Ali sam na svoje veliko iznenađenje i užas otkrio da moja stranka, Demokratska stranka, u svom programu nije imala ni jednu tačku koju bih mogao iskreno da podržim. Svuda džiglja socijalizam. Kako bih ja, Ćuba Vipl, mogao da prihvatim program koji Amerikancima oduzima njihovo neprikosnoveno pravo; pravo da prodaju svoj rad i rad svoje dece bez ikakvih ograničenja, i po kojoj bilo ceni?

– Bio je pravi je trenutak za novu stranku zasnovanu na starim dobrim američkim principima. Odlučio sam da je osnujem, i tako je rođena *Nacionalna revolucionarna stranka*, bolje poznata kao „Kožne košulje". Uniforma našeg elitnog odreda je „Dejvi Kroket"kapa, poput ove, prsluk od jelenje kože i par mokasina. Naše oružje – vazdušna puška.

Pokazao je na dugačak red nezaposlenih koji su čekali ispred kantine Armije spasa. – Ovi ljudi – rekao je, – su odičan materijal za popunjavanje redova moje stranke.

Sveštenički ozbiljan, Vipl se okrenuo ka našem heroju i spustio ruku na njegovo rame.

– Dečko – rekao je, glasom koji je počeo da puca pod pritiskom emocija koje je pokušavao da sakrije, – dragi moj dečko, hoćeš li mi se pridružiti?

– Naravno, gospodine – rekao je Lem, pomalo nesigurno.

– Odlično! – uskliknuo je g. Vipl. – Odlično! Ovim te proglašavam za komandira našeg pokreta.

Ustao je i salutirao Lemu, koji je bio zatečen ovom gestom.

– Komandire Pitkin – naredio je odsečno, – želim da se obratim ovim ljudima. Molim, nabavite mi neku kutiju.

Naš junak je otišao da postupi po zadatku, i uskoro se vratio sa velikim sandukom, na koji se g. Vipl smesta popeo. Zatim je privukao pažnju skitnica koji su se okupljali oko kantine Armije spasa, skandirajući na sav glas: „Setite se Rejzina!",[6] „Setite se Alamoa!", „Setite se Mejna!"i mnoge druge poznate slogane.

Kada se okupio izvestan broj ljudi, Vipl je započeo svoj veliki govor.

– Ja sam jednostavan čovek, – rekao je, – i želim da vam govorim o jednostavnim stvarima. Od mene sigurno nećete dobiti neki visokoparni govor.

– Pre svega, vama je potreban posao. Zar nije tako?

Duboki, zlokobni žamor odobravanja se podigao iz grla ovog loše obučenog skupa.

– E, pa to, je prvi i osnovni razlog postojanja Nacionalne revolucionarne stranke – da obezbedi posao za svakoga. Bilo je dovoljno posla 1927. godine, zašto ga nema sad? Reći ću vam zašto, zbog Jevrejskih internacionalnih bankara i boljševičkih sindikata. Ove dve grupe snose najveću odgovornost za propast američkog biznisa i gušenje njegove veličanstvene ekspanzije. Oni prvi zbog svoje mržnje prema Americi i nerazumne ljubavi prema Evropi, a ovi drugi zbog svoje pohlepe za sve višim i

[6] 1813. godine Britanska vojska je masakrirala zarobljene pobunjenike posle bitke kod reke Rejzin (Raisin). [prev.]

višim platama.

– Šta je zadatak radničkih sindikata danas? To je klub privilegovanih koji najbolje poslove čuva za svoje članove. Kada se neko od vas prijavi za posao, čak i kada bi vlasnik fabrike lično hteo da vas zaposli, da li bi ste dobili posao? Ne, ako niste član sindikata. Može li tiranija ikako biti veća? Da li je sloboda ikada bila tako okrutno prezrena?

Ove izjave je publika prihvatila sa glasnim odobravanjem.

– Građani, Amerikanci, – Vipl je nastavio kada se buka stišala, – nas, pripadnike srednje klase su smrvili između dva žrvnja. Kapital je gornji kamen a Rad je onaj donji, a između njim mi trpimo, mi umiremo, nas drobe do smrti.

– Kapital je internacionalan u svojoj srži, njegov dom je u Londonu i Amsterdamu. Rad je takođe internacionalan, njegov dom je u Moskvi. Ali mi smo Amerikanci, a kad mi umiremo, Amerika umire.

– Nije prazna priča ovo što vam govorim, jer istorija to potvrđuje. Zar nije srednja klasa bila ta koja je napustila Evropu i naselila ove obale? Ko se borio i umirao za to da se Amerika oslobodi Britanske tiranije? Srednja klasa, sitni farmeri i trgovci, niži činovnici i službenici.

– Ovo je naša zemlja i mi se moramo boriti da ona to i ostane. Ako Amerika želi ponovo da bude velika, ona to može biti samo uz trijumf revolucionarne srednje klase.

– Moramo proterati Jevrejske internacionalne bankare iz Vol Strita! Moramo uništiti boljševičke radničke sindikate! Moramo očistiti našu zemlju od svih stranih elemenata i ideja koji je truju!

– Amerika za Amerikance! Vratimo se principima Endi Džeksona i Ejba Linkolna!

Ovde je Ćuba Vipl napravio pauzu kako bi se klicanje smirilo, a zatim je pozvao dobrovoljce da se pridruže njegovom elitnom bataljonu.

Solidan broj ljudi je istupio. Među prvima je bila jedna tamnoputa individua, koja je imala veoma grubu dugačku crnu kosu ispod polucilindra nekoliko brojeva premalog za njegovu glavu.

– Ja američki ljud – izjavio je sa ponosom. – Ja ima brdo „Dejvi Kroki"kapki, dva možda šest. Ali uhvatim dosta rakun uskoro, da. – Na ovo se iskezio od uva do uva.

Vipl je ipak bio pomalo sumnjičav zbog boje njegove kože, i posmatrao ga je sa rezervom. Na jugu, gde je očekivao značajnu podršku za pokret, ne bi trpeli crnca u svojim redovima.

Dobrodušni stranac je izgleda naslutio šta je bio problem, pa je izjavio:

– Ja indijanac, mister. Ja poglavica moja ljudi. Ima zlatni rudnik, naftu bunar. Moja ime Gavran Džejk. Aij!

Ćuba se smesta oraspoložio. – Poglavico Gavrane Džejk! – rekao je, pružajući mu ruku, – srećan sam što mogu da ti poželim dobrodošlicu u našu organizaciju. Mi „Kožni prsluci"možemo mnogo da naučimo od vašeg naroda. Istrajnost, hrabrost i nepokolebljivost tvojih sunarodnika je nešto na šta se možemo ugledati.

Pošto je zapisao njegovo ime, Ćuba je dao Indijancu karticu na kojoj je pisalo:

```
Ezra Silverblat
Oficijelni krojač
NACIONALNE REVOLUCIONARNE STRANKE

,,Dejvi Kroket" kape sa ekstra dugim repovima,
prsluci od jelenje kože (sa resama i bez resica),
farmerke, mokasine, vazdušne puške, sve za
američkog fašistu po veoma povoljnim cenama.
(Popust 30% za plaćanje gotovinom)
```

Ostavimo g. Vipla i Lema da se bave regrutovanjem a mi ćemo osmotriti šta radi izvesna osoba iz gomile.

Osoba na koju mislim bi bila upadljiva u bilo kom skupu, a među izgladnelim, ofucanim ljudima koji su okruživali Ćubu Vipla, zaista je upadala u oči. Prvo, bio je debeo, izuzetno debeo. Bilo je tu i drugih debelih ljudi, ali svi oni su bili žuti, nezdravo debeli, dok je ovaj čovek bio sav ružičast i zdravo rumen.

Na glavi je imao veličanstveni polu-cilindar crne boje, koji je vredeo barem dvadeset dolara. Bio je skopčan u skrojeni česterfild kaput sa kragnom od crnog pliša. Njegova uštirkana košulja je imala svetlo sive pruge, a njegova kravata je bila od nekog ukusno bogatog materijala sa crno-belom šrafurom. Gamašne, štap od ratana i žute rukavice su kompletirale njegovu garderobu.

Ovaj dobro obučeni debeljko se iskrao iz gomile i otišao do govornice koja se nalazila odmah pored apoteke, odakle je pozvao dva broja.

Njegov razgovor sa osobom koja je odgovorila na prvi poziv, upućen na tajni broj negde na berzi Vol Strita, je tekao otprilike ovako:

– Operativac 6384XM, pri Pariskoj berzi. Organizatori srednje klase agituju nezaposlene, na uglu ulica Hjuston i Bliker.

– Hvala vam 6384XM, vaša procena?

– Dvadesetak ljudi i jedan šmrk.

– Odmah, 6384XM, šaljemo odmah.

Njegov drugi poziv je bio upućen jednoj kancelariji blizu trga Junion.

– Druže R, halo, halo, ... Druže R?

– Da.

– Druže R, pored telefona je drug Z, GPU Moskva. Organizatori srednje klase regrutuju na uglu ulice Hjuston i Bliker.

– Koja je vaša procena druže za likvidaciju spomenutih aktivnosti?

– Desetak ljudi sa olovnim cevima i lancima za udruženu akciju sa Vol Strit odsekom IJB-a.

– A bombe?

– Ne druže.

– Der Tag!

– Der Tag!

Vipl je upravo upisao svog dvadeset i sedmog regruta, kada su se snage internacionalnih jevrejskih bankara i komunista pojavile na mitingu. Dovezli su se u velikim crnim limuzinama i rasporedili po ulicama sa veštinom koja je govorila o iscrpnom i pažljivom treniranju za ovu vrstu posla. Zapravo, svi njihovi oficiri su bili diplomci vojne akademije Vest Point.

Vipl je primetio kako dolaze, ali kao i svaki dobar general prvo je pomislio na svoje ljude.

– Nacionalna revolucionarna stranka se povlači u podzemlje! – viknuo je.

Lem je odmah zbrisao, tome ga je već naučilo njegovo prethodno iskustvo sa policijom, a za njim i poglavica Gavran. Ćuba nije uspeo da krene na vreme. Jednom nogom je još uvek stajao na kutiji kada su ga brutalno udarili olovnom cevkom po glavi.

14

– Slušaj, ako ti odgovara ovo stakleno oko, imam posao za tebe.

Ovo je izgovorio veoma uredan gospodin koji je na glavi nosio svetlo sivi fedora šešir i naočare vezane elegantnom crnom svilenom trakom.

Dok je govorio, u ispruženoj ruci držao je veoma lepo stakleno oko.

Ali na njegove reči nije bilo nikakvog odgovora, čak ni najmanjeg pokreta. Nepažljivom posmatraču bi se učinilo da se gospodin obraća klupku starih krpa koje je neko ostavio na klupi u parku.

Vrteći oko među prstima, koje je svetlucalo na zimskom suncu kao dragi kamen, ovaj gospodin je i dalje strpljivo čekao da mu klupko odgovori. Povremeno bi oštro munuo klupko svojim tankim štapom koji je nosio sa sobom.

Iznenada se začulo stenjanje, i krpe su blago zadrhtale. Štap je očigledno pogodio osetljivo mesto. Ohrabren, čovek je ponovio svoj predlog. – Hoćeš li da probaš ovo oko? Ako ti odgovara, zaposliću te.

Na ovo, klupko se streslo nekoliko puta i blago zastenjalo. Odnekud ispod vrha gomile pojavilo se lice, zatim je zelenkasta ruka posegla za staklenim okom, prinoseći ga praznoj očnoj duplji.

– Čekaj, daj da ti pomognem – rekao je pažljivo gospodin-vlasnik oka. Sa nekoliko spretnih pokreta, oko je bilo namešteno.

– Savršeno! – uzviknuo je čovek, udaljavajući se kako bi bolje osmotrio delo svojih ruku. – Savršeno! Dobio si posao!

Zatim je posegao u svoj kaput i iz novčanika izvukao novčanicu od pet dolara i vizit kartu. Ovo je stavio na klupu pored jednookog čoveka, koji se u međuvremeno ponovo pretvorio u klupko masnih krpa.

– Prvo se ošišaj, okupaj i dobro najedi, zatim ćeš otići kod mojih krojača, Efraim Pirs i sinovi, i oni će te propisno obući. Kada se budeš sredio, potražićeš me u hotelu Ric.

Posle ovih reči, čovek sa sivim fedora šeširom se naglo okrenuo i napustio park.

Ako već niste pogodili, dragi čitaoci, onda ću vam reći da se u ovom klupku starih krpa nalazio naš heroj, Lemjuel Pitkin. Avaj, dospeo je u tako jadno stanje.

Posle nesrećnog pokušaja Ćube Vipla da regrutuje ljude za svoje „Kožne prsluke", ubrzo je sve krenulo nizbrdo za našeg junaka. Ostavši bez novca, i bez ikakve šanse da ga zaradi, lutao je od jedne do druge agencije za zapošljavanje bez ikakvog uspeha. Primoran da se hrani iz kontejnera, spavao je po napuštenim parcelama i postajao sve slabiji i ofucaniji. Na kraju je dospeo u stanje u kojem ga zatičemo na početku ovog poglavlja.

Ali sreća mu se najzad osmehnula, i to baš u pravom trenutku, jer moram priznati da je naš junak već počeo da sumnja u svoj uspeh.

Lem je uzeo pet dolara koje je stranac ostavio a zatim pogledao vizit kartu.

```
Elem Hajni, esq.
   Hotel Ric
```

To je sve što je bilo odštampano na kartončiću. Bez ikakve informacije o profesiji uvaženog gospodina ili o njegovom biznisu. Ali ovo ni malo nije uznemiravalo Lema, jer se najzad činilo kao da će imati pravi posao. A u godini gospodnjoj hiljadu devetsto trideset i četvrtoj, to je zaista bilo nešto.

Lem se iskobeljao iz klupka i uradio sve prema instrukcijama g. Hajnija. U stvari, pojeo je dva velika obroka i dva puta se okupao. Jedino ga je njegovo strogo puritansko vaspitanje sprečilo da se ošiša i drugi put.

Pošto je učinio sve što je mogao za oporavak svoga tela, otišao je u radnju Efraim Pirs i sinovi, gde je opremljen odelom

izvanrednim u svakom pogledu. Nekoliko sati kasnije, hodao je Park avenijom u susret svom novom poslodavcu. Izgledao je kao uspešan mladi biznismen.

Kada je Lem upitao za g. Hajnija, menadžer Rica ga je uz naklon sproveo do lifta, koji ga je odveo do četrnaestog sprata. Pozvonio je, i batler ga je uveo u apartman g. Hajnija. Nekoliko minuta kasnije nalazio se pred gospodinom, lično.

Gospodin Hajni je dečka veoma srdačno dočekao. – Izvrsno! Izvrsno, – ponovio je tri ili četiri puta pred transformisanom pojavom našeg junaka.

Lem je svoju zahvalnost izrazio dubokim naklonom.

– Ako ima nešto u tvojoj opremi što ti se ne sviđa – nastavio je, – molim te reci mi sada, pre nego što dobiješ daljna uputstva.

Ohrabren ovom pažnjom, Lem se usudio da spomene jednu sitnicu. – Izvinite gospodine, – rekao je – ali oko, stakleno oko koje ste mi dali je pogrešne boje. Moje pravo oko je plavo-sivo, dok je ono koje ste mi obezbedili svetlo zeleno.

– Tačno tako – iznenadio ga je g. Hajni svojim odgovorom. – Efekat je, kao što sam i pretpostavio, markantan. Kada te neko ugleda, želim da odmah bude siguran da je jedno oko veštačko.

Lem je, svakako, bio primoran da se složi sa ovim čudnim objašnjenjem. Dao je sve od sebe da ne oda svoju zaprepašćenost.

Gospodin Hajni je zatim prešao na posao. Čitava njegova pojava se promenila, postao je hladan i formalan kao mišolovka.

– Moja sekretarica, – rekao je, – je otkucala detaljna uputstva za vas. Ponećete ih sa sobom i pažljivo ih proučiti, jer se od vas očekuje da instrukcije pratite do najmanjeg detalja. Zapamtite, jedna greška, i bićete smesta otpušteni.

– Hvala vam, gospodine – odgovorio je Lem. – Razumem.

– Vaša plata – rekao je g. Hajni, malo mekše ovoga puta – iznosiće trideset dolara nedeljno plus smeštaj koji sam vam obezbedio u pansionu Varford. Molim vas, otidite tamo večeras.

Gospodin Hajni je izvadio novčanik i pružio Lemu tri novčanice od deset dolara.

– Veoma ste velikodušni – rekao je Lem, zahvaljujući se. – Daću sve od sebe da sve bude kako želite.

Gospodin Hajni je zatim otišao do stola i izvadio nekoliko stranica kucanog teksta koje je pružio Lemu.

– Još jedna stvar – rekao je dok su se rukovali na izlazu – možda će vas ove instrukcije pomalo iznenaditi, ali tome nema pomoći, pošto nisam trenutno u poziciji da vam dam potpuno objašnjenje. Ipak, želim da znate da sam vlasnik fabrike koja proizvodi staklene oči, i da su vaše aktivnosti deo jedne promotivne kampanje.

15

Lem nije popustio svojoj znatiželji. Sačekao je da se prvo smesti u svoju novu sobu u pansionu Varford, i tek onda je otvorio instrukcije koje mu je dao g. Hajni.

Evo šta je pisalo:

Otiđite u zlatarnicu Hejzelton Frer i raspitajte se za njihove dijamantske medaljone. Kada pogledate jedan tas, zatražite da pogledate još jedan. Kada vam prodavac okrene leđa, izvadite stakleno oko i stavite ga u džep. Čim se prodavac okrene, pretvarajte se da uspaničeno tražite nešto po podu.

Zatim treba da obavite sledeći razgovor:

Prodavac: Da li ste izgubili nešto, gospodine?

Vi: Da, moje oko. (Ovde treba da svojim kažiprstom pokažete rupu na vašoj glavi.

Prodavac: Žao mi je da to čujem, gospodine. Dozvolite da vam pomognem.

Vi: Molim vas. (Veoma potreseno.) Moram ga pronaći po svaku cenu.

Zlatara je iscrpno pretražena, ali izgubljeno oko naravno, neće biti pronađeno, pošto se nalazi u vašem džepu.

Vi: Mogu li, molim vas, da razgovaram sa vlasnikom, jednim od braće Hejzelton? (primedba: Obratite pažnju da Frer znači braća i da se ne radi o prezimenu vlasnika.)

Ubrzo će se prodavac vratiti sa gospodinom Hejzeltonom.

Vi: Gospodine Hejzelton, nažalost, čini se da sam izgubio stakleno oko u vašoj radnji.

g. Hejzelton: Možda ste ga zaboravili kod kuće?

Vi: Nemoguće! Sigurno bih osetio promaju, pošto sam došao peške od kuće g. Hamiltona Šujlera na Petoj aveniji. Ne, bojim se da je bilo na svom mestu kada sam ušao kod vas.

g. Hejzelton: Uveravam vas, gospodine, da ćemo detaljno pretražiti čitavu radnju.

Vi: Budite tako dobri. Ali ja ne mogu da ostanem da sačekam rezultat pretrage. Očekuju me u Španskoj ambasadi, moram se videti sa gospodinom ambasadorom, grofom Rajmon de Guzman-i-Alfrače, za nepunih sat vremena.

Gospodin Hejzelton će vam se duboko nakloniti kada bude čuo sa kim imate sastanak.

Vi (nastavljajući): Oko koje sam izgubio je od neprocenjive vrednosti. Napravio ga je, specijalno za mene, izvesni nemački majstor, i poprilično me je koštalo. Ne mogu da nabavim novo, pošto je majstor ubijen u prošlom ratu i tajnu proizvodnje je odneo sa sobom u grob. (Napravite malu pauzu, pognuvši glavu malo, kao da tugujete za preminulim majstorom.) U svakom slučaju (vi nastavljate), molim vas da prenesete svojim prodavcima da sam spreman isplatiti hiljadu dolara kao nagradu, onom koji pronađe moje oko.

g. Hejzelton: To je potpuno nepotrebno, gospodine. Uveravam vas da ćemo uraditi sve što je u našoj moći kako bi smo pronašli predmet u pitanju.

Vi: Vrlo dobro. Večeras idem na Long Ajlend, u posetu prijatelju, ali mogu sutra svratiti do vaše radnje. Ako budete našli moje oko, insistiraću da uzmete nagradu.

Gospodin Hejzelton će vas klanjajući se ispratiti iz svoje zlatare.

Dok ne dobijete daljna uputstva od g. Hajnija, ne smete biti viđeni u blizini radnje Hejzelton Frer.

Dan posle vaše posete zlatari, pozvaćete hotel Ric i tražiti sekretara g. Hajnija. Prenesite mu da li je sve prošlo po planu. Od izuzetne važnosti je da prijavite i najmanje odstupanje od gornjeg scenarija.

16

Lemov novi posao je bila prava sinekura. Sve što je trebalo da uradi je da odigra isti scenario jedanput nedeljno, svaki put u drugoj radnji. Uskoro je svoju ulogu znao napamet, i počeo je da uživa u svom poslu čim je prevazišao neprijatnost koju je osećao pri pomenu svog poznanstva sa španskim ambasadorom. Posao ga je pomalo podsećao na amaterske predstave u kojima je igrao dok je bio u srednjoj školi u Otsvilu.

Njegove obaveze su mu ostavljale dosta slobodnog vremena. Koristio ga je da obilazi razne interesantne znamenitosti po kojima je Njujork bio nadaleko poznat.

Takođe je, bezuspešno, pokušavao da pronađe g. Vipla. U ispostavi Armije spasa su mu rekli da su primetili g. Vipla kako nepomično leži u slivniku posle mitinga „Kožnih prsluka", ali kada su sledećeg dana proverili da li je još uvek tu, zatekli su samo veliku lokvu krvi. Lem je i sam otišao da pogleda to mesto, ali ni lokva krvi više nije bila tamo, pošto je komšiluk bio pun mačaka.

Druželjubiv mladić kakav jeste, brzo se sprijateljio sa nekoliko stanara pansiona Varford. Svi su bili znatno stariji od njega, te se veoma obradovao kada mu se jednog dana obratio izvesni mladi čovek po imenu Semjuel Perkins.

Sem je radio u robnoj kući na donjem Brodveju. Voleo je fino da se oblači i naročito je voleo da nosi markantne kravate, pošto je mogao da ih nabavi po sniženim cenama.

– Čime se bavite? – pitao je našeg heroja jedne večeru i holu pansiona dok su čekali večeru.

– Ja radim sa staklom – oprezno je odgovorio Lem, pošto mu je rečeno da nikom ne govori o svojim obavezama.

– Koliko vas plaćaju? – otvoreno je upitao mladić.

– Trideset dolara nedeljno – rekao je iskreno Lem.

– Ja dobijam trideset i pet dolara bez stanarine, ali to mi nije dovoljno. Čovek ne može da živi sa takvom svotom, ako želi da ode u operu jedanput nedeljno i da se pristojno obuče. Samo prevoz me košta gotovo ceo dolar, da ne govorimo o taksijima.

– Da, čini se da je zaista teško izvodljivo – rekao je Lem sa osmehom, dok je mislio o velikim porodicama koje su živele sa manje novca od svote koju je na raspolaganju imao g. Perkins.

– Naravno, – nastavio je Sem, – od kuće mi šalju još deset dolara nedeljno. Znaš, matorci imaju love. Ali kažem ti, to za čas nestane u ovom gradu.

– Nema sumnje – rekao je Lem. – Postoji hiljadu načina da se ovde potroši novac.

– Šta kažeš da odemo u pozorište večeras?

– Ne, – odgovorio je Lem, – nisam tvoje sreće. Nemam bogatog oca na koga bih se oslonio, i moram da uštedim ono malo što zaradim.

– Pa, onda, – rekao je Sem, koji nije mogao da živi bez neke vrste zabave, – šta kažeš da odemo do Kineske četvrti? Trebaće ti novac samo za prevoz.

Lem je rado prihvatio ovaj predlog. – Veoma bih voleo da idem, – rekao je. – Možda će g. Voren hteti da nam se pridruži.

– Šta, taj čudak! – uzviknuo je Sem, koji je bio pomalo snob. – Nije on čist u glavi. Pretvara se da je obrazovan i da piše za časopise.

– Pa piše, zar ne?

– Veoma verovatno, ali da li si video otrcane kravate koje nosi?

– On ih ne može nabaviti tako povoljno kao ti – rekao je Lem sa osmehom, pošto mu je bilo poznato gde mladić radi.

– Kako ti se sviđa ova kravata? Impresivno, zar ne? – upitao je Sem samodopadljivo.

– Veoma je upečatljiva - rekao je Lem čiji je ukus bio trezveniji.

– Nabavljam novu kravatu svake nedelje. Znaš, dobijam ih upola cene. Da ti kažem jednu stvar, devojke uvek prvo primete kravatu.

Kada se oglasilo zvono za večeru, rastali su se i svaki je otišao za svoj sto. Našli su se u holu posle obroka i krenuli u Kinesku četvrt.

17

Lem i njegov novi prijatelj su lutali ulicama Kineske četvrti i sa velikim interesovanjem posmatrali čudne običaje i nesvakidašnje manire mnogobrojne orijentalne populacije tog komšiluka.

Odmah na početku njihovog izleta dogodio se incident zbog koga će naš junak zažaliti što je pošao sa Semom Perkinsom. Kada su naišli na jednog kineskog starca koji je mirno čitao novine pri svetlosti fenjera, Sem mu se grubo obratio pre nego što je Lem mogao da ga spreči.

– Hej Džon, – rekao je mladić zadirkujući. – nema vaške, neće pere. Zatim se idiotski kreveljio, kao što mu to i priliči.

Kosooki starac je podigao pogled sa svojih novina i potpuno smireno ga posmatrao pun minut, a zatim je dostojanstveno rekao, – Tako mi brade mog velikog pradede, ti si zaista najbedniji bubuljičavi majmun koga sam ikad video.

Kada je ovo čuo, Sem je učinio pokret kao da će udariti starinu. Ali ova čudna individua nije ni trepnula. Starac je izvadio sekiricu iz džepa i njenim oštrim sečivom počeo lagano da izbrija dlačice sa svoje nadlanice.

Sem je prebledeo i počeo da se goropadi sve dok Lem nije odlučio da interveniše.

Ali čak ni ova lekcija iz pristojnosti nije imala nikakav efekat na nervoznog mladića. Toliko je bio uporan u svom neprimerenom ophođenju, da je naš junak već pomišljao da ga napusti.

Sem se zaustavio ispred ulaza u spikizi[7].

– Hajmo unutra, – rekao je, – na po jedan viski.

– Hvala, – rekao je naš junak, – ali ne marim mnogo za viski.

[7](eng. Speakeasy) nelegalni bar iz vremena prohibicije

– Možda više voliš pivo?

– Ne želim ništa da pijem, hvala.

– Nisi valjda jedan od onih trezvenjaka?

– Bojim se da jesam.

– O idi dođavola, babo jedna – rekao je Sem i pritisnuo skriveno zvonce.

Na Lemovo veliko olakšanje, najzad je bio sam. Još nije bilo kasno, pa je odlučio da nastavi sa šetnjom.

Skrenuo je u uličicu nedaleko od ulice Pel, kada je iznenada, tik pored njega, neka flaša pala i razbila se u paramparčad.

Da li je to bilo namerno ili slučajno?

Lem se pažljivo osvrnuo oko sebe. Ulica je bila pusta i svi prozori su imali spuštene roletne. Primetio je da je jedina radnja u ulici iznad ulaza imala natpis na kome je pisalo „Perionica Vu Fong'', što mu ništa nije govorilo.

Kada je pobliže pogledao razbijenu flašu, ugledao je parče papira među srčom i savio se da ga podigne.

U tom trenutku, vrata perionice su se bešumno otvorila i iz njih je izronio ogromni Kinez, jedan od Vu Fongovih ljudi. Njegove filcane papuče nisu proizvodile nikakav zvuk, i dok se prikradao našem junaku, nešto je bljesnulo u njegovoj ruci.

Bio je to nož.

18

Nekoliko poglavlja ranije, ostavili smo našu junakinju, Beti Prejl, u ozloglašenoj kući Vu Fonga, dok je čekala na posetu rošavog armenijskog trgovca sa Malte.

Od tada su je posećivali brojni Orijentalci, Sloveni, Latini, Kelti i Semiti, ponekad čak i trojica za jednu noć. Ali to se retko dešavalo, pošto je Vu Fong tražio veliku sumu za nju, mnogo više nego za ostale devojke.

Za razliku od Vu Fonga, Beti nije bila toliko zadovoljna ovom situacijom. Isprva se opirala seriji „muževa"koje su joj nametali, ali kada je postalo očigledno da je opiranje uzaludno, prilagodila se, koliko je to mogla, svojim neprijatnim obavezama. Ali je i dalje vrebala prvu zgodnu priliku da pobegne.

Naravno, poruka u boci je bila od Beti. Stajala je pored prozora, sa užasom razmišljajući o najavljenoj poseti rvača super-teške kategorije po imenu Selim Hamid Bej, koji je tvrdio da je zaljubljen u nju, kada je iznenada ugledala Lema Pitkina kako ide ulicom i prolazi baš pored perionice. Na brzinu je napisala poruku kojom ga obaveštava o svojoj nevolji, stavila je u flašu i bacila na ulicu.

Na nesreću, njen postupak nije prošao neprimećen. Jedan od mnogih sluga Vu Fonga je pažljivo posmatrao svaki njen pokret kroz ključaonicu, i odmah je o ovome obavestio svog gospodara koji je poslao onog grmalja sa nožem na Lema.

Pre nego što nastavim tamo gde sam stao u prethodnoj glavi, moram da vas obavestim da su se neke stvari promenile u ustanovi Vu Fonga. Meni se čini da su ove promene od velike važnosti, i mada njihov značaj za ovu priču možda nije očigledan,

ipak smatram da je nesumnjiv.

Velika depresija je ozbiljno pogodila Vu Fonga. U jednakoj meri kao i druge, poštovanja vredne, trgovce. Poput njih, morao je nekako da se reši viškova. Da skratim priču, morao je da se specijalizuje, jer više nije mogao da drži „Kuću svih nacija".

Vu Fong je bio veoma oštrouman čovek koji je pratio trendove. Odmah je uočio aktuelnost *domaće* industrije i *domaćeg* talenta, i kada je „Kosmopolitenžapočeo svoju „Kupujmo domaće"kampanju, rešio je da se oslobodi svih strankinja koje su radile za njega i da svoju ustanovu pretvori u sto posto Američki biznis.

Ako bi 1928. godine imao ozbiljne poteškoće da pronađe odgovarajuće devojke, sada, 1934. godine, stvari su već stajale sasvim drugačije. Mnoge uvažene familije, dobre američke porodice sa pedigreom, su potonule u siromaštvo a svoju žensku decu izbacivale na slobodno tržište.

Unajmio je g. Ejsu Goldštajna da redekoriše kuću, i ovaj je majstorski napravio čitavu seriju enterijera koji odgovaraju različitim regionima i epohama Amerike. Ovako je to izgledalo:

Lena Haubengrauber (Perkiomen Krik, okruk Baks, Pensilvanija) Njene sobe su imale nameštaj od borovine i bile su ukrašene grnčarijom, oslikanim gipsanim figuricama i tanjirima. Njena prosta haljina je bila od lakog kariranog platna.

Alisa Svithorn (Paduka, Kentaki) Osim nekoliko odličnih Šeraton tapiserija, u njenom apartmanu se nalazila i stilizovana rešetka od kovanog gvožđa iz Čarlstona, čiji je kvalitet izrade posetioce ostavljao bez daha. Nosila je balsku haljinu iz perioda Građanskog rata.

Meri Džadkins (Džagtaun, Arkanzas) Njeni zidovi su bili obloženi hrastovim trupcima, spojevi omalterisani blatom. Njen dušek je bio ispunjen slamom. Pravi zemljani pod. Bila je obučena u ručno tkanu haljinu i nosila ja par muških čizama.

Patricija van Ris (Gremersi park, Menheten, Njujork) Njen apartman je bio uređen u stilu poznatom kao bidermajer. Svaki

prozor je bio drapiran sa najmanje 30 metara belog pliša, a luster u njenoj dnevnoj sobi je imao više od osam stotina kristalnih ukrasa. Bila je obučena kao rana „Gibsonova devojka".[8]

Rouz (Pauder river, Karson-Stor, Vajoming) Njen stan je bio replika ranč-kolibe. Svuda po njenom stanu su, u dobro kalkulisanoj konfuziji, ležali sedla, gitare, revolveri sa drškama od slonovače, uzengije, vile i karte za igranje. Nosila je kožne kaubojske pantalone, svilenu bluzu i kaubojski šešir sa trakom od zmijske kože.

Dolores O'Rajli (Alta Vista, Kalifornija) Kako bi uštedeo novac, Vu Fong je Dolores smestio u apartman koji je pripadao španskoj devojci, Končiti. Samo je stavio fotelju od drveta umesto originalne kožne, i nazvao je „Monterej". Ejsa Goldštajn je bio veoma ljut kada je otkrio ovu podvalu, ali je Vu Fong odbijao da išta promeni. Smatrao je da će ona u svakom slučaju donositi slab profit, pošto ovaj stil nije bio dovoljno američki, čak ni u svojoj najčistijoj formi.

Princeza Roan Faun (Tu-forks, indijanski rezervat Oklahoma) Njeni zidovi su bili tapetirani brezovom korom kako bi izgledala kao vigvam. Svoj posao je obavljala na podu. Osim ogrlice od vučjih zuba, bila je potpuno naga ispod svog pačvork ćebeta.

Gospođica Kobina Vigz (Vudstok, Konektiket) Ona je živela u jednoj velikoj prostoriji koja je bila kombinacija svlačionice gimnastičarskog kluba i kancelarije mašinskog biroa. Svuda su bili delovi aeroplana, lenjiri, klešta, palice za golf, knjige, prazne flaše džina i slike modernih majstora. Imala je široka ramena, uske kukove i veoma duge noge. Njen kostim se sastojao od avijatičarskog šlema i kombinezona. Bio je sašiven od srebrnog platna i tesno se pripijao uz njenu figuru.

Beti Prejl (Otsvil, Vermont) Njen stan i kostim su već opisani, dovoljno je reći da je ostao nepromenjen.

---

[8] Gibson Girl – tip „moderne" žene sa kraja XIX-og i početka XX-tog veka. Nazvane po popularnim ilustracijama Chralesa Gibsona. Karakteristična podignuta kosa, dugačka strukirana haljina. [prim. prev.]

Ovo nisu bile jedine izmene koje je Vu Fong napravio. Bio je posvećen detaljima kao svaki veliki umetnik, i zarad konzistencije se otarasio francuske kuhinje i vina koji su bili tradicionalni za njegov biznis. Umesto toga, postavio je američku kuhinju i tradicionalna pića.

Kada bi klijent posetio Lenu Haubengrauber, mogao je da pojede pečenog mrmota i da pije ražani viski marke „Sem Tompson". Kod Alise Svithorn bi bio poslužen iznutricama i kačamakom, što je mogao da zalije burbonom. U sobi Meri Džadkins je mogao da dobije, ako bi bio raspoložen, pečenu vevericu i brlju od kukuruza. U apartmanu koji je držala Patrisija van Ris, jastog i šampanjac su bili obavezni. Klijenti u poseti kod Roze bi obično naručili rečne školjke i veoma jak domaći viski. I tako dalje niz čitavu listu: kod Dolores O'Rajli tortilje i šljivovica, kod princeze Roan Faun kuvano pseće meso i vatrena voda, kod Beti Prejl riblja čorba i rum sa Jamajke. I na kraju, oni koji bi zahtevali usluge „moderne devojke", gospođice Kobine Vigz, bi poslužili sendvičima sa paradajzom i zelenom salatom, a za piće je tu bio džin.

19

Džinovski Kinez je zastao sa nožem u ruci, pošto mu je iznenada palo nešto na pamet. Dok je tako stajao i vagao argumente za i protiv, Lem je, ne primećujući ništa, podigao poruku koju mu je bacila Beti.

– Dragi g. Pitkin, – pisalo je. – Drže me zarobljenu. Molim vas, spasite me. Vaša zahvalna prijateljica, Elizabeta Prejl.

Kada je naš heroj najzad shvatio sadržaj ove poruke, okrenuo se da potraži policajca. U tom trenutku je Kinez stupio u akciju. Spustio je nož i veštim orijentalnim zahvatom onesposobio Lema, te ovaj nije mogao ni da mrdne.

Kratko je zviznuo kroz zube, na šta mu je nekoliko Vu Fongovih ljudi pritrčalo u pomoć. Iako je Lem pružao silan otpor, ipak su ga nadvladali i ugurali u perionicu.

Odvukli su ga do opakog Vu Fonga, koji je oduševljeno trljao ruke dok je odmeravao momka.

– Obavio si dobar posao Čin Lao Ce, – rekao je, pohvaljujući čoveka koji je zarobio Lema.

– Zahtevam da me oslobodite! – izjavio je naš junak. – Nemate nikakva prava da me držite zarobljenog.

Promućurni orijentalac je potpuno ignorisao njegove proteste i misteriozno se smejao. Dobro mu je došao ovaj lepuškasti američki dečak. Te iste večeri očekivao je posetu Kanurskog Maharadže, koji je bio notorno poznat po svojim apetitima. Vu Fong je bio veoma zadovoljan, roba je zaista bila dobra.

– Pripremite ga – rekao je na kineskom.

Jadnog momka su odvelu u sobu koja je bila nameštena kao brodska kabina. Zidovi su imali oplatu od tikovine, a unaokolo su ležali sekstanti, kompasi i slična oprema. Pošto su ga, veoma

ubedljivo, upozorili da i ne pomišlja na beg, ostavili su ga samog.

Lem je seo na ivicu kreveta koji je bio postavljen u jedom ćošku sobe i rukama se uhvatio za glavu. Pitao se kakvu li mu je novu nedaću sudbina spremila, ali pošto mi ništa nije padalo na pamet, počeo je da razmišlja o drugim stvarima.

Hoće li ostati bez posla ako se ne javi gospodinu Hajniju? Verovatno da. Gde li je sada njegova jadna majka? Verovatno u nekom svratištu za sirotinju ili možda prosi od vrata do vrata, ako nije mrtva. Gde bi g. Vipl mogao biti? Najverovatnije je bio mrtav, sahranjen na sirotinjskom groblju. Kako bi mogao da pošalje poruku gospođici Prejl?

Lem je još uvek pokušavao da smisli rešenje za ovaj poslednji problem, kada je Čin Lao Ce, čovek koji ga je zarobio, ušao u sobu sa zastrašujućom automatskom puškom u rukama.

– Slušaj mali, – rekao je preteći, – vidiš ovu spravicu? Izbušiću te skroz na skroz ako ne budeš radio šta ti se kaže.

Čin se zatim sakrio u plakar. Pre nego je zatvorio vrata, pokazao je rukama kako će nadzirati svaki Lemov pokret kroz ključaonicu.

Jadni momak se naprezao da shvati šta se od njega traži. Ništa mu nije padalo na pamet, ali nema veze, ubrzo će saznati.

Neko je zakucao na vrata i Vu Fong je ušao u sobu zajedno sa malim, tamnoputim čovekom čije su ruke bile potpuno prekrivene prstenjem. To je bio Maharadža Kanurami.

– O, to lepa mornarcka decko – vrskao je Indijski princ sa neskrivenim zadovoljstvom.

– Veoma sam srećan da vam se dopada, vaša ekselencijo – rekao je Vu Fong, servilno se poklonivši pre nego što je izašao iz sobe.

Maharadža se priljubio uz našeg heroja i stavio mu ruku oko struka. Lem je mogao da misli samo o čoveku u plakaru.

– Hajde, lepa decka, daš mi ljubac – rekao je sa takvom požudom, da je njegova sasvim nemarkantna pojava, poprimila izged nečeg monstruoznog.

Lem se naježio, potpuno zgađen. – Zar misli da sam devojka? – pitao se užasnuti momak. – Ne može biti, čuo sam da me je barem dvaput oslovio kao dečaka.

Lem je pogledao ka plakaru, očekujući instrukcije. Kinez je provirio iz plakara, napućio usne i kretenski vrteo očima, zatim pokazao na princa.

Kada je naš heroj shvatio šta se očekuje od njega, potpuno je prebledeo od užasa. Ponovo je pogledao Maharadžu i kada je video požudu u njegovim očima, umalo se nije onesvestio.

Srećom po Lema, umesto da se onesvesti, počeo je da vrišti. Samo to ga je moglo spasti, jer kada je širom otvorio usta da krikne, njegovi veštački zubi su ispali na tepih.

Maharadža je poskočio od užasa.

Zatim se, srećom po njega, još jedna stvar desila. Kada se Lem nespretno savio da pokupi svoje zube, stakleno oko, koje mu je dao g. Hajni, je ispalo iz očne duplje i razbilo se u paramparčad.

Ovo poslednje je bilo previše za Maharadžu Kanuramija. Razbesneo se. Vu Fong ga je prevario! Kakav je ovo lepušan koji se tako užasno raspada?

Crven od besa, indijski princ je istrčao iz sobe zahtevajući svoje pare nazad. Uzeo je svoj novac i napustio kuću, zaklinjući da se nikada više neće vratiti.

Vu Fong je bio veoma ljut na Lema, koga je krivio zbog gubitka tako dobre mušterije. Naredio je svojim ljudima da ga prebiju, skinu mu mornarsko odelo i izbace na ulicu.

20

Lem je pokupio svoju odeću i sklonio se ulaz napuštene zgrade. Tamo se obukao i zatim pošao da traži policajca.

Kao i obično u ovakvim slučajevima, predstavnika zakona nije bilo kilometrima unaokolo. Tek posle nekog vremena je najzad naleteo na jednog „prašinara".

– Izvinite, – rekao je naš junak, najbolje što je mogao bez svoje dentalne proteze, – želim da prijavim zločin.

– Da?, – odgovorio je policajac Rajli kratko, jer je jadni momak izgledao stvarno bedno. Kineska banda mu je pocepala svu odeću, falilo mu je jedno oko a ni zube više nije imao.

– Morate odmah pozvati pojačanje, i uhapsiti Vu Fonga koji drži javnu kuću maskiranu kao perionicu.

– Hoćeš da uhapsimo Vu Fonga? Pa znaš li ti, pijana budalo, da je on najuvaženija osoba u čitavom okrugu? Poslušaj me, bolje popij šolju jake kafe a zatim pođi lepo kući da se otrezniš.

– Ali, imam dokaze da on drži devojku zarobljenu protiv njene volje, a usto je i mene fizički napastvovao.

– Ako budem čuo još samo jednu reč protiv mog dobrog prijatelja Vu Fonga, – rekao je policajac, – ideš pravo u zatvor.

– Ali, – izustio je razočarano Lem.

Policajac Rajli je bio čovek od reči. Nije dozvolio momku da završi započetu rečenicu već ga je žestoko opalio pendrekom po glavi, i odvukao u policijsku stanicu.

Kada je Lem povratio svest, nekoliko sati kasnije, nalazio se u ćeliji. Ubrzo se prisetio šta mu se dogodilo i počeo je da razmišlja kako će se izbaviti iz ove situacije. Najpre mora celu stvar da ispriča nekom višem policijskom službeniku ili možda inspektoru. Ali, bez obzira koliko glasno je dozivao, niko nije obraćao pažnju na njega.

Nahranili su ga tek sledećeg dana, i tek onda mu je u ćeliju došao sitan čovek jevrejske veroispovesti.

– Imate li ikakvog novca? – upitao je ovaj pripadnik izabranog naroda.

– Ko ste vi? – uzvratio je Lem pitanjem.

– Ja? Ja sam tvoj advokat, Set Abramovič, esq. Molim vas odgovorite mi na pitanje, inače neću moći valjano da vodim vaš slučaj.

– Moj slučaj? – upitao je zaprepašćeno Lem. – Ja nisam uradio ništa.

– Nepoznavanje zakona nije nikakava odbrana – rekao je pompezno advokat Abramovič.

– Za šta sam optužen? – zbunjeno je pitao Lem.

– Za nekoliko stvari. Kao prvo, za neprimereno ponašanje i napad na službeno lice. Kao drugo, za zaveru protiv Vlasti. I najzad zbog prevare kojom ste iznuđivali novac od prodavaca.

– Ali ja nisam počinio ništa od toga – protestovao je Lem.

– Slušaj, druže – rekao je advokat, zanemarujući svu formalnost. – Ja nisam sudija, mene ne moraš da lažeš. Ti si Jednooki Pitkin, onaj što gubi staklo, i ti to vrlo dobro znaš.

– Istina je da imam jedno oko, ali...

– Ništa ali. Ovo je ozbiljan slučaj. To jest, sem ako ti ne izraste oko preko noći u toj tvojoj ćupi.

– Ja sam nevin – ponovio je tužno Lem.

– Ako nameravaš da se držiš te priče, ne bi me iznenadilo ako bi dobio doživotnu. Reci mi, zar nisi bio u radnji Hejzelton Frer i pretvarao se da si izgubio oko?

– Jesam, – rekao je Lem, – ali nisam ništa uzeo ili uradio.

– Zar nisi ponudio nagradu od hiljadu dolara za onoga ko pronađe tvoje oko?

– Da, ali...

– Opet ti, ali. Nemoj ništa ti meni ali. Tvoj saučesnik je išao sutradan u prodavnicu i pretvarao se da je našao stakleno oko na podu. Gospodin Hejzelton je rekao da zna kome pripada, ali bi ovaj odbio da mu ga preda, pod izgovorom da mu izgleda kao veoma skupo oko, i zatražio adresu vlasnika od g. Hejzeltona

kako bi mu lično vratio izgubljeno oko. Gospodin Hejzelton bi mu ponudio sto dolara za oko, plašeći se da će izgubiti obećanu nagradu od hiljadu dolara. Tvoj saučesnik je, posle malo cenjkanja, izašao iz radnje sa dvesta pedeset dolara u džepu. A gospodin Hejzelton još uvek čeka na tebe da se vratiš po svoje oko.

– Nisam znao za sve ovo, inače bih sigurno odbio posao, makar morao da gladujem – rekao je Lem. – Rekli su mi da se radi o promociji za fabriku staklenih očiju.

– Ok, sinak – ali ćeš morati da smisliš malo bolju priču. Pre nego što počnem da razmatram tvoj slučaj, moram da te pitam koliko novaca imaš kod sebe?

– Radio sam tri nedelje a plata mi je bila trideset dolara nedeljno. Imam devedeset dolara sveukupno u banci.

– To nije mnogo. Ova konsultacija će te koštati sto dolara, sa deset procenata popusta na plaćanje u gotovini. To je devedeset dolara. Plati.

– Ne želim vas za advokata – rekao je Lem.

– Nemam ništa protiv, ali mi moraš platiti ovu konsultaciju.

– Ne dugujem vam ništa. Nisam vas ni unajmio.

– Nećemo tako, jedooki pacove – rekao je advokat, pokazujući se u pravom svetlu. – Sud mi je dodelio tvoj slučaj i sud će i odlučiti koliko mi duguješ. Daj mi tih devedeset dolara i bićemo kvit. U suprotnom, tužiću te.

– Ne dam ti ništa! – uzviknuo je Lem.

– Sada se kuražiš, jeli? Brzo ćemo videti koliko si hrabar. Kada budem sve ovo ispričao mom prijatelju okružnom tužiocu, ne gine ti doživotna.

Advokat Abramovič je posle ovog „pozdrava"izašao, a naš junak je ostao potpuno sam u ćeliji.

21

Nekoliko dana kasnije jadnička je posetio advokat optužbe. Njegovo ime je bilo Eliša Barns, gospodin pomalo nezainteresovan za slučaj ali dobre naravi.

– E pa, sinko – rekao je. – upravo ćeš otkriti da se zločin ne isplati. Ali, reci mi, koliko imaš novca?

– Devedeset dolara – rekao je iskreno Lem.

– To je veoma malo, mislim da je najbolje da priznaš krivicu.

– Ali, ja sam nevin – pobunio se Lem. – Vu Fong...

– Dosta, – brzo ga je prekinuo g. Barns. – Prebledeo je kada je čuo ime Kineza. – Poslušaj me i ne spominji to ime nikome.

– Ja sam nevin! – ponovio je Lem, sa nešto više očaja u glasu.

– Baš kao i Hrist, – uzdahnuo je g. Barns, – ali su Ga ipak razapeli. Ipak, dopadaš mi se momče, vidim da si iz Nove Engleske a i ja sam poreklom iz Novog Hempšira. Stvarno želim da ti pomognem. Tvoja optužba ima tri stavke, recimo da priznaš krivicu za jednu od ovih, onda ćemo zaboraviti na druge dve tačke optužbe.

– Ali ja sam nevin – ponovio je Lem.

– Možda, ali nemaš dovoljno novca da bi to dokazao. A uostalom, imaš neke veoma moćne neprijatelje. Budi razuman, priznaj krivicu za neprimereno ponašanje i dobićeš samo trideset dana u kamenolomu. Ja ću ti srediti da ne dobiješ ni dana više. Šta kažeš na to?

Naš junak nije progovarao ni reč.

– Pružio sam ti poštenu šansu – nastavio je g. Barns. – Kad bih imao vremena da pripremim punu optužnicu protiv tebe, mogao bih da te stavim iza rešetaka na petnaest godina. Ali vidiš, izbori su blizu i predizborna kampanja mi oduzima puno

vremena. Uostalom, ja sam veoma zauzet čovek, toliko stvari treba obaviti... Zato, učini mi uslugu i možda ću moći da ti pomognem. Ako me budeš primorao da spremam optužnicu protiv tebe, grdno ćeš nagrabusiti. Zažalićeš što si me naljutio.

Lem je na kraju pristao da uradi ono što su tražili od njega. Tri dana kasnije, poslali su ga u kamenolom na trideset dana. Sudija je insistirao da mu presudi devedeset dana, ali je g. Barns ispunio svoj deo pogodbe. Došapnuo je nešto sudiji, koji je odmah potom skratio kaznu na dogovorenih trideset dana.

Mesec dana kasnije, Lema su pustili na slobodu i on je otišao pravo u banku da podigne svojih devedeset dolara. Nameravao je da podigne ceo iznos kako bi mogao da nabavi nove zube i stakleno oko. Bez njih nije bilo šanse da nađe posao.

Predao je svoju štednu knjižicu na šalteru. Posle nekoliko trenutaka, rečeno mu je da ne mogu da mu daju novac, pošto je bio prebačen na račun Seta Abramoviča. Ovo je prevršilo svaku meru. Lem je jedva uspeo da zadrži suzu koja je krenula na njegovo zdravo oko. Nesigurnim, staračkim korakom je nekako uspeo da izađe napolje.

Lem je stajao na stepenicama ove velike ustanove, i bezizražajno posmatrao gomilu koja se komešala i prolazila ulicom ispred banke. Odjedanput, neko mu je dodirnuo ruku i čuo je glas.

– Zašto si tako tužan mače? Šta kažeš da se malo zabavimo?

Okrenuo se mehanički i na svoje veliko iznenađenje ugledao Beti Prejl.

– Ti! – izgovorili su zemljaci istovremeno.

Ko je poznavao ovaj mladi par od ranije, kada bi se zajedno vraćali iz crkve u njihovom rodnom Otsvilu, taj bi se zaprepastio koliko ih je nekoliko godina u velikom svetu izmenilo.

Gospođica Prejl je bila prostački našminkana. Osećala se na jeftin parfem i njena haljina jedva da je pokrivala njenu figuru. Ona je izgledala kao prostitutka, i to sasvim neuspešna prostitutka.

A što se tiče našeg malog Lemjuela, stajao je pogrbljen, bez oka i bez zuba.

– Kako si pobegla od Vu Fonga? – upitao je Lem.

– Ti si mi pomogao, – odgovorila je Beti. – Dok su se on i njegova banda bavili tobom, izbacujući te na ulicu, uspela sam da se iskradem iz kuće. Niko nije ništa primetio.

– Drago mi je da to čujem – rekao je Lem.

Stajali su u tišini, posmatrajući jedno drugog. Oboje su hteli da postave isto pitanje, ali ih je bilo stid. Na kraju, progovorili su u isti glas.

– Imaš li ..?

To je sve što su stigli da kažu. Oboje su zastali kako bi dozvolili drugom da završi. Zatim je nastupila duga pauza, pošto niko nije želeo da dovrši pitanje. Najzad, su ipak progovorili.

– ...novca?

– Ne – istovremeno su odgovorili Lem i Beti.

– Gladna sam, – rekla je tužno Beti. – Morala sam da pitam.

– I ja sam gladan – rekao je Lem.

Policajac im je prišao. Posmatrao ih je od trenutka kada su se sreli.

– Hajde, mrdajte odavde, pacovčići – rekao je grubo.

– Kako se usuđujete da se tako obraćate dami – rekao je uvređeno Lem.

– Šta si rekao? – upitao je policajac podižući svoju palicu.

– Mi smo punopravni građani ove zemlje, i nemate prava da nas tretirate na ovaj način – rekao je Lem neustrašivo.

Policajac se upravo spremao da oplali Lema pendrekom po glavi, kada se Beti umešala i odvukla ga odatle.

Nastavili su da hodaju ne progovarajući ni reč. Osećali su se malo bolje, sada kada su zajedno, pošto beda voli društvo. Ubrzo su se našli u Centralnom parku, gde su seli na klupu.

Lem je uzdahnuo.

– Šta nije u redu? – pitala je saosećajno Beti.

– Ja sam gubitnik – odgovorio je Lem još jednim uzdahom.

– Pobogu, Lemjuele Pitkine, šta to pričaš? – uzviknula je razdraženo Beti. – Nemaš još ni osamnaest godina, a ti ...

– Pa – prekinuo ju je Lem, posramljen što je priznao da je obeshrabren. – Napustio sam Otsvil kako bih se obogatio a do sada sam već dva puta bio u zatvoru i uspeo da izgubim sve zube i jedno oko.

– Moraš razbiti nekoliko jaja da bi napravio kajganu – rekla je Beti. – Da si izgubio oba oka, onda bi mogao nešto da pričaš. Pročitala sam, baš pre neki dan, o čoveku koji je izgubio oba svoja oka a ipak je zaradio bogatstvo. Zaboravila sam tačno kako, ali jeste. Onda, pomisli i na Henrija Forda. On je bio potpuno švorc kada je imao četrdeset godina. Pozajmio je hiljadu dolara od Džejmsa Kozinsa i kada mu je vratio novac, već je imao trideset osam miliona dolara. Ti imaš tek sedamnaest godina, a kažeš da si gubitnik. Iznenađujete me Lemjuele Pitkine.

Beti je nastavila da ga teši i ohrabruje sve dok se nije smrklo. Čim je sunce nestalo, odjedanput je postalo izuzetno hladno.

Iza nekog žbuna koji ga nije u potpunosti sakrivao, neki policajac je već počeo sumnjičavo da posmatra ovo dvoje.

– Nemam gde da spavam – rekla je Beti, drhteći od hladnoće.

– Ni ja – rekao je Lem, duboko uzdahnuvši.

– Hajmo do glavne železničke stanice – predložila je Beti. – Tamo će nam biti toplo, a i lepo je posmatrati ljude kako jure naokolo. Ako se budemo pretvarali da čekamo voz, neće nas dirati.

22

– Sve mi se ovo čini kao san, gospodine Vipl. Jutros, kada su me pustili na slobodu, mislio sam da ću najverovatnije umreti od gladi do kraja meseca, a evo me sada na putu za Kaliforniju da tražim zlato.

Da, to govori Lem, naš junak. Sedeo je u vagon-restoranu „Petoavenijskog"ekspresnog za Čikago, gde će zajedno sa ostalim saputnicima uhvatiti direktnu liniju, takozvanog „Poglavicu", koja ide preko Atčisona, Topeke i Santa Fea, odakle će konjskom zapregom nastaviti dalje u planine Siere.

Pored njega, tu su bili Beti, g. Vipl i Vrana Džejk, i svi su bili dobro raspoloženi dok su jeli odličnu hranu koju je obezbedila Pulman kompanija.

Objašnjenje ovog obrta je sasvim jednostavno. Dok su Lem i Beti pokušavali da se ugreju u jednoj od čekaonica Grand Central železničke stanice, primetili su g. Vipla ispred jednog od šaltera. Lem je prišao bivšem bankaru, koji ga je veoma srdačno pozdravio, jer mu je zaista bilo drago što ponovo vidi momka. Obradovao se kada je video da je Beti sa njim, čijeg je oca znao pre nego što je gospodin Prejl skončao u vatri.

Saslušao je Lemovu priču o nevolji u kojoj su se Beti i on nalazili, a zatim pozvao da mu se pridruže i krenu sa njim u Kaliforniju. Ispostavilo se da su g. Vipl i Gavran Džejk nameravali da kopaju zlato u rudniku koji je crvenokožac posedovao. Sa ovim novcem je nameravao da finansira aktivnosti Nacionalne revolucionarne stranke.

Lem bi mogao da pomaže g. Viplu u rudniku, dok bi se Beti brinula o domaćinstvu. Oni su, dabome, oberučke prihvatili ovu ponudu, srdačno se zahvaljujući g. Viplu.

– U Čikagu, – rekao je Ćuba, kada im je konobar doneo kafu, – imaćemo tri i po sata pre polaska naše veze za Kaliforniju. To vreme će Lem iskoristiti da nabavi nove zube i oko, a verujem da ćemo mi ostali imati dovoljno vremena da posetimo Svetski sajam.

Gospodin Vipl je zatim nadugačko opisivao svrhu ovog sajma, sve dok diskretnim signalom šefa sale nisu bili obavešteni da je vreme da se povuku u svoje kupee.

Sutra ujutru su se iskrcali čim je voz ušao u stanicu. Lem je dobio novac kojim je trebalo da kupi šta mu je bilo potrebno, dok se ostatak grupe uputio ka sajmu. Dogovorili su se da ih Lem potraži tamo ako bude završio svoje poslove ranije.

Lem je brzo odabrao odgovarajuće zube i stakleno oko u prodavnici koja je prodavala takvu vrstu artikala. Odmah potom se i sam uputio ka sajmu.

Spuštao se niz Jedanaestu ulicu prema severnom ulazu sajma, kada mu je prišao oniži krupni čovek sa mekim plišanim šeširom, čiji je obod skrivao njegove oči. Gusta brada je prekrivala donju polovinu njegovog lica.

– Izvinite, – obratio mu se uzdržanim tonom glasa, – ali čini mi se da ste vi mladić koga tražim.

– Kako to? – pitao je Lem, koji je smesta bio na oprezu plašeći se neke prevare.

– Vaše ime je Lemjuel Pitkin, zar ne?

– Da, gospodine.

– Učinilo mi se da odgovarate opisu koji su mi dali.

– Koji vam je ko dao? – upitao je naš junak.

– Pa gospodin Vipl, naravno – bio je iznenađujući odgovor stranca.

– Zašto bi vam on dao moj opis?

– Kako bih mogao da vas nađem na sajmu.

– Ali zašto, kada je dogovoreno da se nađemo za dva sata na železničkoj stanici?

– Nesrećni slučaj ga sprečava da bude tamo.

– Nesrećni slučaj?

– Upravo tako.

– Kakva vrsta nesrećnog slučaja?

– Desila se veoma ozbiljna stvar, nažalost. Udario ga je turistički autobus i on je ...

– Mrtav! – viknuo je Lem u očaju. – Recite mi istinu, on je mrtav?

– Ne, nije baš tako, ali je ozbiljno povređen, možda čak i fatalno. Doveden je u bolnicu bez svesti. Kada se povratio, pitao je za vas, pa su me poslali da vas odvedem njemu. Gospođica Prejl i poglavica Gavran su sa njim.

Lem je bio ošamućen ovim ozbiljnim razvojem događaja i trebalo mu je gotovo pet minuta da se oporavi od šoka. Najzad je uspeo da prostenje, – To je užasno!

Zamolio je bradatog stranca da ga smesta odvede gospodinu Viplu.

Upravo na ovo je nepoznati čovek čekao. – Došao sam kolima, – rekao je sa naklonom. – Molim vas pođite za mnom.

Zatim je odveo našeg junaka do moćne limuzine koja je bila parkirana u blizini. Lem je ušao unutra, i šofer, koji je nosio zelene zaštitne naočare i dugački mantil, ih je odvezao u punom gasu.

Sve ovo je momku izgledalo sasvim normalno, jer je bio potpuno rastrojen, i brzina kojom se auto kretao mu nije ni malo smetala, želeo je da bude pored g. Vipla što je pre moguće.

Limuzina je jurila niz ulice, prolazeći ispod nadvožnjaka, pored uličnih prodavaca. Trotoari su bili puni, ljudi su hodali na sve strane. Pored njih su prolazili taksiji, kamioni, automobili svih vrsta, ali ništa od toga Lem nije primećivao.

– Gde su odveli g. Vipla? – smesta je pitao.

– U Lejkšor bolnicu.

– Da li je ovo najkraći put do tamo?

– Svakako – odgovorio je stranac i vratio se svojim mislima.

Lem je gledao kroz prozor limuzine i video da je automobila i kamiona sve manje. Uskoro ih uopšte nije bilo. Broj ljudi na ulici se takođe smanjivao, sve dok se tek poneki pešak mogao videti, i to obično bedno obučen.

Kako se automobil već približio veoma sumnjivom kraju grada, bradati stranac je navukao zastor na jednom od prozora.

– Zašto ste to uradili? – zahtevao je da zna Lem.

– Zato što mi smeta sunce – rekao je dok je spokojno zamračio i drugi prozor, od čega je enterijer limuzine potonuo u potpuni mrak.

Ovaj postupak je učinio da Lem pomisli kako stvari ne stoje baš kako treba.

– Želim barem jedan od ovih prozora da bude otkriven – rekao je, posežući ka najbližem zastoru.

– A ja kažem da oba zastora moraju biti spuštena – uzvratio je čovek oštrim, dubokim glasom.

– Kako to mislite gospodine?

Snažna ruka je prikljeğtila Lemov vrat, a na uvo mu je prošaputao sledeće:

– Mislim, Lemjuele Pitkine, da se sada nalazite u rukama Treće internacionale.

23

Iako je tako iznenada napadnut, Lem se uhvatio u koštac sa svojim napadačem, rešen da skupo proda svoju kožu.

Momak je bio jedan od najboljih sportista srednje škole u Otsvilu, i kada je isprovociran, nije bio mačji kašalj, kao što će to bradati čovek uskoro otkriti. Zgrabio je ruku koja ga je davila i uspeo da je skine sa svog grla, ali kada je pokušao da pozove upomoć otkrio je da je usled strašnog stiska izgubio glas.

Čak i da je uspeo da vikne, bilo bi to potpuno uzaludno, pošto je i šofer bio saučesnik zavere. Nije se ni osvrtao, već je dao pun gas i zamakao u bučnu i mračnu ulicu.

Lem je uspeo da se otrgne i zada direktan udarac u lice svom suparniku. Ovaj je opsovao ali nije uzvratio udarac. Rukom je tražio nešto u džepu.

Lem mu je zadao još jedan udarac, i pritom ga je povukao za bradu. Lažna brada je odmah spala.

Iako je bilo veoma mračno u kolima, da ste bili tamo, dragi čitaoci, mogli bi ste da prepoznate napadača. Bio je to niko drugi do onaj debeljko u česterfild kaputu. Lem ga nije prepoznao, pošto ga nikad ranije nije ni sreo.

Iznenada, dok se rvao sa strancem, osetio je nešto hladno i tvrdo na svom čelu. Bio je to pištolj.

– E sada te najzad imam, fašističko pseto! Razneću te dođavola, ako samo budeš mrdn‘o prstom! – režao je stranac.

– Šta hoćete od mene? – uspeo je da izgovori Lem.

– Pošao si da kopaš zlato sa g. Viplom. Gde se nalazi taj rudnik?

– Ne znam – rekao je Lem, govoreći istinu, pošto je Ćuba krajnje odredište čuvao za sebe.

– Znaš ti dobro, prokleti buržuju. Kaži mi ili... – prekinulo ga je zavijanje sirene. Automobil je počeo da se zanosi i proklizava, a onda je usledio strahoviti udar. Lem se osećao kao da je proleteo kroz tunel pun zvečećih zvona. Sve mu se pomračilo pred očima i poslednja stvar koje je bio svestan je oštar, prodoran bol u njegovoj levoj ruci.

Kada je jadni momak povratio svest, otkrio je da se nalazi na nekoj vrsti nosila i da ga nekuda voze. Pored uzglavlja mu je sedeo čovek u beloj uniformi, koji je mirno pušio cigaru. Lem je znao da više nije u limuzini, jer je video da su zadnja vrata ovog prevoznog sredstva potpuno otvorena. Napolju je sve bleštalo na suncu, i do njega je dopirao prijatni vetrić.

– Šta se desilo? – želeo je da zna, kao što se moglo i očekivati.

– Vraćaš se polako sebi, jeli? – rekao je čovek u beloj uniformi. – Ipak ćeš se izvući.

– Ali šta se dogodilo?

– Imao si gadan udes.

– Udes? ... Kuda me vodite?

– Samo se nemoj uzbuđivati i sve ću ti reći. Limuzina kojom si se vozio je potpuno uništena u sudaru sa vatrogasnim kolima. Vozač mora da je pobegao, pošto smo samo tebe zatekli u olupini. Nalaziš se u ambulantnim kolima Lejkšor bolnice, gde te upravo i vodimo.

Lem je shvatio šta mu se desilo, i bio je zahvalan bogu što je živ.

– Nadam se da nisi violinista – dodao je bolničar misteriozno.

– Ne, ne znam da sviram, ali zašto?

– Zato što ti je leva šaka gadno povređena, morao sam da uklonim jedan deo. Palac, da budem precizan.

Lem je duboko uzdahnuo, ali pošto je bio hrabar momak, naterao je sebe da misli o drugim stvarima.

– Kojoj bolnici ste rekli da ova ambulantna kola pripadaju?

– Lejkšor.

– Znate li možda kakvo je stanje pacijenta Nejtana Vipla? Njega je pregazio turistički autobus na sajmu.

– Nemamo pacijenta sa takvim imenom.

– Jeste li sigurni?

– Sasvim. Znam za sve nesrećne slučajeve koje dovezu u bolnicu.

Odjedanput je Lemu sve postalo jasno.

– Znači, prevario me je! – uzviknuo je.

– Ko to? – upitao je bolničar.

Lem je ignorisao pitanje. – Koliko je sati? – želeo je da zna.

– Jedan sat.

– Imam još petnaest minuta da uhvatim voz. Stanite i pustite me da idem, molim vas.

Bolničar je zurio u našeg junaka i pitao se da li je momak odlepio.

– Morate me pustiti – ponovio je uznemireno Lem.

– Kao slobodan građanin, možete raditi šta hoćete, ali moj savet je da idete u bolnicu.

– Ne, – rekao je Lem, – molim vas, moram smesta da odem do stanice. Moram da uhvatim voz.

– E pa, divim se vašoj hrabrosti. Tako mi boga, gotovo da sam spreman da vam pomognem.

– Molim vas – preklinjao je Lem.

Bez ikakve daljnje rasprave, bolničar je rekao vozaču da se, najbrže što može, uputi kao stanici i da ignoriše sve saobraćajne znake. Posle uzbudljive vožnje kroz grad, stigli su na odredište, upravo u trenutku kada se Lemov voz spremao da krene.

24

Kao što je to Lem i očekivao, g. Vipl i ostali su već bili u vozu, živi i zdravi. Kada su ugledali zavoj na njegovoj ruci, zahtevali su objašnjenje i jadni momak im je ispričao svoju avanturu sa agentom Treće internacionale. Naravno, bili su zaprepašćeni i besni.

– Jednoga dana, – preteći je rekao g. Vipl, – glave će leteti, sa bradom i bez brade.

Ostatak puta je protekao bez iznenađenja. Voz je imao odličnog doktora i on je uspeo da sredi ruku našeg junaka, zacelila je pre nego što su stigli do južne Kalifornije.

Posle nekoliko dana jahanja, mala kompanija je stigla do Juba reke, visoko u Siera planinama. Zlatni rudnik Gavran Džejka se nalazio na jednoj od pritoka ove reke.

Pored kopa se nalazila brvnara, koju su ubrzo osposobili za život. Gospodin Vipl i Beti su spavali u njoj, dok su Lem i crvenokožac spavali na otvorenom.

Jedne večeri, posle napornog dana u rudniku, svi su sedeli oko vatre i ispijali kafu kada se pojavio čovek koji izgledao kao prototip zločinca sa Divljeg zapada. Sve do poslednjeg detalja njegove odeće i ophođenja.

Nosio je crvenu košulju, kožne pantalone sa krznom i meksički sombrero. U čizmi je nosio lovački nož a oko pojasa je razmetljivo nosio dva revolvera sa drškama od slonovače.

Kada je bio na desetak koraka od grupe, oglasio se.

– Kako ide zemljaci? – upitao je.

– Sasvim dobro – rekao je Ćuba. – Kako ste vi?

– Ti si Jenki, zar ne? – pitao je i sjahao sa konja.

– Da, iz Vermonta. Odakle ste vi?

– Ja sam iz okruga Pajk, Mizuri – bio je njegov odgovor. – Sigurno ste čuli za Pajk, zar ne?

– Čuo sam za Mizuri, – rekao je g. Vipl sa osmehom, – ali ne mogu reći da sam čuo za taj okrug. Čovek u kožnim pantalonama se namrštio.

– Mora da si se rodio u šumi kada nisi čuo za okrug Pajk – rekao je. – Najbolji borci su odatle. Mogu da isprašim divlju mačku težu od mene, da prebijem tuce Indijanaca sa sve konjima, čak i lava smotam k'o od šale.

– Hoćete li nam se pridružiti, da odmorite malo? – rekao je ljubazno g. Vipl.

– Možda 'oću, možda neću – odgovorio je grubijan. – Imate li viskija, stranci? – pitao je.

– Ne – rekao je Lem.

Pridošlica je bio očigledno razočaran.

– Voleo bih da imate – rekao je. – Grlo mi je suvo ko duvan-kesa. Šta radite ovude?

– Kopamo – rekao je g. Vipl.

– Čeprkate? – rekao je stranac zgađen. – To nije pos'o za gospodina.

Ovo poslednje je izgovorio sa tako zaprepašćujućim tonom prezira da su se svi nasmejali. U svojoj crvenoj košulji, grubim kožnim pantalonama i preplanulim, ne baš savršeno čistim, licem, nije baš ličio na gospodina u uobičajenom smislu te reči.

– Nije loše biti gospodin, ako čovek može sebi to da priušti – primetio je uzgred Lem.

– 'El ti to meni? – zahtevao je da zna čovek iz Pajka, namrštio se i već krenuo da ustane.

– Ja to za sebe nešto – odgovorio je tiho Lem.

– Prihvatam izvinjenje – besno je rekao grubijan iz Mizurija. – Ali bolje ti je da me ne nerviraš, strančе, opasna sam batina. Ne znaš ti mene brale, nagrabusićeš. Provociraj me i bum, mrtav si.

Posle ove krvožedne deklaracije, čovek iz okruga Pajk se primirio. Bez reči je uzeo kafu i kolač koje mu je pružila Beti. Odjedanput je ponovo planuo.

– ‘El ono Indijanac? – viknuo je, pokazujući na Džejka Gavrana a drugom rukom se hvatajući za pištolj.

Lem se smesta postavio između njega i crvenokožca, dok je Ćuba zgrabio ruku grubijana.

– On je naš dobar prijatelj – rekla je Beti.

– Boli me uvo – rekao je mangup. – ‘Oću da utepam prokletog domoroca.

Gavran Džejk je znao da se brine o sebi. Izvukao je revolver i uperivši ga ka zločincu rekao, – Baraba ćuti ili ga ja ubije pronto-brzo.

Čim je video pištolj Indijanca, grubijan se smirio.

– U redu, – rekao je, – ali ja po pravilu streljam svakog Indijanca kog sretnem. Uvek kažem, mrtav Indijanac, dobar Indijanac.

Gospodin Vipl je udaljio Gavran Džejka i nastupila je duga tišina, tokom koje su svi samo posmatrali igru vatre. Najzad je čovek iz okruga Pajk ponovo progovorio, ovog puta se obraćajući Lemu.

– Šta kažeš na partiju karata, bratac? – upitao je. Na šta je izvukao masni špil karata iz džepa i počeo da ih meša veoma spretno.

– Nikada u životu nisam igrao karte – rekao je naš junak.

– Gde si bre ti odrastao? – sa prezirom je upitao čovek iz Mizurija.

– Otsvil, Vermont – rekao je Lem. – Ne razlikujem jednu kartu od druge, niti želim da ih razlikujem.

Nimalo obeshrabren, čovek iz Pajka je rekao, – Ja ću te naučim, bratac. Šta kažeš da igramo pokericu?

Vipl je progovorio, – Kockanje je zabranjeno u našem kampu.

– To je prokleta glupos’ – rekao je stranac, čiji cilj je bio da prevari svoje nove prijatelje, pošto je bio vrhunski kockar.

– Možda i jeste – rekao je g. Vipl. – Ali to je naša stvar.

– Slušaj, ombre – grmeo je nasilnik. – Ne znaš sa kim pričaš. Smrt i pokolj, opasna sam batina, bogami.

– Već si nam to rekao – tiho je uzvratio Vipl.

– Smrt i pokolj, bratac – riknuo je čovek iz Mizurija. – Znaš li kako sam sredio jednog čovu prošle nedelje?

– Ne – rekao je g. Vipl, iskreno.

– Jahali smo zajedno, tamo dole u okrugu Almeda. Sreli se, na slučaj, kao i mi večeras. Ja mu pričam kako me onomad napade četiri grizlija, i kako sam ih spremio sam samcat, kada on počne da mi se smeje, kaže da sam bio pijan i vid‘o naduplo. Da je znao ko sam, bolje bi mu bilo.

– Šta ste onda vi uradili? – pitala je preplašeno Beti.

– Šta sam radio, gospođa? – besno je ponovio ovaj. – Kažem, ne znaš brale koga vređaš, silno sam gadan. Kažem mu da se moramo tući, i valja da bira kako. Oće li se rvati, ili će pesticom, ili motkom, ili kamijom, ili će pušku da vadi.

– Da li se borio? – pitao je Lem.

– Jašta je mor‘o.

– Šta se desilo?

– Bušn’o sam ga kroz srce – odgovorio je ovaj hladno. – Kosti mu se suše eno dole u kanjonu.

25

Sledećeg dana je čovek iz okruga Pajk ležao na svom ćebetu sve do podneva. Ustao je tek kada su se Lem, Džejk i g. Vipl vratili sa ispiranja zlata, da ručaju. Iznenadili su se kada su ga zatekli u kampu, ali iz pristojnosti ništa nisu rekli.

Iako to nisu mogli znati, bitanga iz Mizurija nije spavala. Ležao je pod drvetom, razmišljao o raznim gadostima dok je posmatrao Beti koja se bavila kućnim poslovima.

– Gladan sam – objavio je džangrizavim glasom. – Kada će se jede?

– Hoćete li nam se pridružiti – upitao je g. Vipl sa sarkastičnim osmehom koji je potpuno promakao neukoj vucibatini.

– ‘Vala stranče, valjalo bi – rekao je čovek iz Pajka. – Nestalo mi mrca negde baš pred vaš kamp, a nemado‘ se gde utrapiti robom. – Pokazao je takav apetit da je g. Vipl počeo da ga posmatra sa strepnjom. Ostava kampa je bila na izmaku, a ako stranac bude nastavio ovako da jede, moraće koliko tog popodneva da ode do grada da nabavi još hrane.

– Imate zdrav apetit, prijatelju – rekao je g. Vipl.

– Vazda im‘o – rekao je čovek iz Pajka. – Valjalo bi da imate neki viski da čova zalije ovo.

– Mi više volimo kafu – rekao je Lem.

– Kafa je za balavce, viski je za muškarce – odgovorila je junačina.

– I dalje više volim kafu – ostao je na svome Lem.

– Pih! – rekao je ovaj sa prezirom, – pre bih obrano mleko pio. Dobrani viski ili brlja, to je za mene.

– Jedina stvar koja mi nedostaje u ovom kampu, – rekao je g. Vipl, – je prebranac i crni hleb. Jesi li probao nekad to, strančе?

– Ne, – rekao je čovek iz Pajka, – vaša jenki kujna nije za mene.

– Šta je tvoje omiljeno jelo? – upitao je Lem sa osmehom.

– Slanina, proja i viski.

– Pa, pretpostavljam da to zavisi od toga na čemu si odrastao. Ja volim prebranac, crni hleb i pitu od bundeve. Jesi li probao nekad pitu od bundeve?

– Jesam.

– Da li ti se sviđa?

– Nisam lud za njom.

Tokom ovog razgovora, stranac je pojeo neverovatnu količinu hrane i popio šest, sedam šolja kafe. Gospodin Vipl je shvatio da je šteta napravljena i da će morati da ode dole, do grada Jube, u nabavku.

Pošto je sručio u sebe tri konzerve ananasa, čovek iz Pajka je ponovo postao druželjubiv nakon što se sam poslužio jednom od cigara g. Vipla.

– Stranci, – rekao je, – jeste li ikada čuli za onu aferu koju sam imao sa Džekom Skotom?

– Ne – rekao je g. Vipl.

– Džek i ja samo bili k'o prst i nokat. Išli u lov zajedno, kampovali na sezonu zajedno, bili k'o braća. Izjašemo mi tako, kada jelen iskoči na tries metara niže nas. Podigosmo udva puške i sručimo po metak. U njemu nađemo samo jedno tane i odmah sam znao da je moje.

– Kako ste znali? – upitao je Lem.

– To nisu tvoj posla, strančе. Znam i basta. Ali Džek je tvrdio da je njegovo. „Jelen je moj", on će meni, „tvoj metak je promašio". „Slušaj Džek", reče mu ja, „grešiš. Mašio si. Misliš da ne znam svoj sopstveni metak?"„Ne, mislim da ne znaš", kaže on. „Džek, rečem mu ja mirno, „nemoj tako da pričaš. Nagrabusićeš."„Misliš da te se plašim?, reče mi i krene na mene. „Džek", rečem ja, „nemoj da me provociraš. Mogu da isprašim divlju mačku težu od tebe". „Mene ne možeš da isprašiš", kaže on. To već nisam mogao da mu prećutim. Ja sam opasna batina iz okruga Pajk, Mizuri, i nema čoveka koji me vređa da ostane živ. „Džek", rečem ja, „bili smo dobri ortaci, ali uvredu ćeš da

platiš glavom". Tada izvadim ja pucu i prosviram mu glavu.

– Oh, kakva okrutnost! – uzviknula je Beti.

– Dobro mi žao beše, lepa gospo, jer mi je bio najbolji ortak, ali sprotivio se naspra moju reč, a čova koji to uradi valja da sačini testanament ako ima gde paščeta.

Niko nije rekao ništa, pa je čovek iz Pajka nastavio da priča.

– Vidiš, – rekao je sa prijateljskim osmehom. – Odrastao sam tabajući se. Jošte kao klinja znao sam da sprašim svakog dečaka u školi.

– Zato te i zovu opasna batina, – rekao je šaleći se g. Vipl.

– U pravu si, druškane – odgovorio je hvalisavac iz Pajka.

– Šta bi radio kada te izgrdi učitelj? – pitao je g. Vipl.

– Šta bih uradio? – viknuo je ovaj iz Mizurija, demonski iskežen.

– Da, šta? – pitao je g.Vipl.

– Utepao bih ga – rekao je čovek iz Pajka kratko.

– Boga mu, – rekao je g. Vipl sa osmehom. – Koliko učitelja si upucao kada si bio dečak?

– Samo jednog. Ostali načuli za to i ostave me na miru.

Posle ove poslednje izjave, bandit je legao ispod drveta kako bi na miru završio cigaru koju je uzeo g. Viplu.

Videvši kako nema nameru da ide, ostali su se vratili svome poslu. Lem i Vrana Džejk su otišli u rudnik, koji je bio udaljen kilometar, dva od kolibe. Ćuba je osedlao konja i spremio se za put do grada po nove namirnice. Beti je bila zauzeta pranjem sudova.

Prošlo je neko vreme, kada su Lem i Gavran Džejk shvatili da im je potreban dinamit kako bi nastavili kopanje. Lem je bio u dnu kopa, pa je Indijanac otišao do kolibe po eksploziv.

Kada se Džejk nije vratio posle nekoliko sati, Lem je počeo da brine za njega. Setio se šta je čovek iz Pajka govorio o indijancima i uplašio se da je grubijan možda napao Džejka.

Naš junak je odlučio da se vrati i proveri da li je sve u redu. Kada je izašao na čistinu na kojoj se nalazila koliba, iznenadilo

ga je što nikog nije zatekao.

– Hej, Džejk! – viknuo je zabrinuto Lem. – Hej, Gavrane Džejk!

Nije bilo nikakvog odgovora. Samo mu je šuma uzvratila ehom, gotovo jednako glasno kao što je i on viknuo.

Iznenada je vrisak presekao tišinu. Lem je prepoznao Betin glas, i potrčao prema kolibi što je brže mogao.

26

Vrata su bila zaključana. Lem je lupao ali nije bilo odgovora. Otišao je po sekiru kojom su cepali drva, i tamo je našao Gavrana Džejka kao leži na zemlji. Imao je ranu od metka posred grudi. Lem je zgrabio sekiru i potrčao nazad ka kolibi. Posle nekoliko snažnih udaraca vrata su popustila.

U polumraku kolibe, Lem je ugledao barabu iz Pajka kako se sprema da rastrgne poslednji komad odeće sa Beti. Lem je sa visoko podignutom sekirom krenuo na njega. Nije odmakao daleko, grubijan je nekoliko trenutaka ranije postavio ogromnu zamku za medvede.

Naš junak je zgazio na pločicu zamke i njena metalna čeljust je sa velikom silom zgrabila list njegove noge, zarila se kroz pantalone u kožu i meso, sve do same kosti. Srušio se na licu mesta, kao da je ustreljen.

Kada je videla jadnog Lema kako leži u lokvi sopstvene krvi, Beti se onesvestila. Ni na koji način uznemiren ovim, Mizurijanac je nastavio sa svojim kriminalnim namerama i uskoro obavio šta je hteo.

Uzeo je nesvesnu devojku u naručje i izašao iz kolibe. Prebacio ju je preko konja, zatim se podigao u sedlo. Surovo je podboo mamuzama trbuh svog konja i odjurio galopom u pravcu Meksika.

Još jednom se muk primordijalne šume spustio na malu čistinu, scena divljeg zločina se smirila. Veverica je počela histerično da cijuče negde u krošnji, čuo se pljesak pastrmke koja se praćaka u potoku. Ptice su pevale.

Odjedanput se utišala pesma ptica. Veverica je pobegla sa drveta na kome je skupljala šišarke. Nešto se pokrenulo iza gomile drva. Gavran Džejk ipak nije bio mrtav.

Stoički podnoseći bol, po čemu je njegova rasa bila poznata, ozbiljno ranjeni Indijanac je puzao četvoronoške, na rukama i

kolenima. Napredovao je polako, ali sigurno.

Na oko pet kilometara od kolibe nalazila se granica Kalifornijskog indijanskog rezervata. Džejk je znao da se tu, odmah pored granice, nalazio kamp njegovih saplemenika. Krenuo je ka njima da traži pomoć.

Posle dugog i mukotrpnog puta, došao je na svoje odredište, ali ga je napor toliko iscrpeo da se onesvestio u rukama prvog indijanca koji mu je prišao. Ipak, uspeo je da promumlja nekoliko reči:

– Beli čovek upucan. Idi kamp brzo ...

Džejk je prepušten brižljivoj nezi skvo žena iz indijanskog sela, dok su se plemenski ratnici okupili oko poglavičinog vigvama kako bi se dogovorili šta treba učiniti. Negde se začulo udaranje tam-tama.

Poglavica se zvao Izrael Satenpeni. On je završio Harvard i mrzeo je belog čoveka iz dna duše. Već nekoliko godina je pokušavao da ujedini indijanska plemena kako bi oterali bledolike nazad u zemlje iz kojih su došli, ali sa vrlo malo uspeha. Njegov narod je omekšao i zaboravio svoju ratničku prošlost. Ovo ranjavanje Gavrana Džejka mu je dobro došlo. Možda je to bila njegova prilika.

Kada su se ratnici okupili oko njegovog šatora, pojavio se svečano obučen i odmah je otpočeo svoj govor.

– Crveni čoveče! – zagrmeo je. – Došlo je vreme da se pobunimo u ime indijanskog naroda i da se suprotstavimo najvećem od svih užasa, bledolikom.

– U sećanju naših očeva ovo je bila lepa i blaga zemlja, gde je čovek mogao čuti otkucaje svoga srca a da se ne pita da li su to otkucaji časovnika. Zemlja u kojoj je čovek mogao slobodno da udahne prijatan miris cveća a da se ne pita da li dolazi iz neke flašice. Treba li da spominjem izvore koji nisu znali za tiraniju vodovodnih cevi? Ili jelene koji nikada nisu okusili seno? Ili divlje patke koje nisu bile pod zaštitom Zavoda za zaštitu okoline?

– Sve ovo su nam oteli, a zauzvrat smo dobili civilizaciju belog čoveka, sifilis i radio, tuberkulozu i bioskop. Prihvatili smo njegovu civilizaciju jer je on verovao u nju. Ali sada, kad je i sam počeo da sumnja u nju, zašto bi smo joj mi bili verni? Njegov poslednji dar je dar sumnje, sumnje koja proždire dušu. Iskvario je ovu zemlju u ime napredka, a sada je on taj koji trune. Smrad njegovog straha štipa i nadražuje nozdrve velikog Manitua.

– Po čemu je to beli čovek mudriji od crvenog? Živeli smo ovde od pamtiveka i sve je bilo sveže i slatko. Bledoliki je onda došao i u svojoj mudrosti ispunio vazduh dimom a reke otpadom. Šta je to on u svojoj silnoj mudrosti zapravo radio? Reći ću vam. Pravio je lepe upaljače. Pravio je odlična naliv pera. Pravio je papirne kese, kvake, kožne tašne. Svu snagu vode, vetra i zemlje je iskoristio da bi okretao svoje točkove i zupčanike. Oni su se jašta okretali, i zemlja je preplavljena toalet papirom, ofarbnim kutijicama za igle, privescima, lančićima, kožnim tašnama.

– Kada je bledoliki kontrolisao stvari koje je proizvodio, mi crveni ljudi, smo mogli samo da se čudimo i divimo njegovoj sposobnosti da sakrije svoje đubre. Ali sada su sva tajna mesta zemlje puna. Sada ni Veliki kanjon Kolorada ne može da primi sve žilete. Brana je, o ratnici, najzad pukla i beli čovek je do grla preplavljen predmetima svoje proizvodnje.

– Zagadio je čitav kontinent. Ali, da li pokušava da ga očisti? Ne, on samo misli o tome kako da nastavi da prlja. Brine se samo kako će moći da nastavi da pravi farbane kutijice za igle, lančiće, kožne tašne.

– Nemojte me pogrešno razumeti, Indijanci. Ja ne propovedam rusoovsku filozofiju. Znam da se vreme ne može vratiti nazad. Ali postoji jedna stvar koja se može uraditi. Može se zaustaviti vreme. Može se razbiti časovnik.

– Vreme je isteklo. Siromaštvo i nasilje su svuda. Svakoga dana pobune i bogohulstvo. Kapija pakla je razvaljena i zemljom

lutaju bogovi Mapeo i Suraniou.

– Dan osvete je stigao. Zvezda bledolikog zalazi i on to dobro zna. Špengler je to rekao, Valeri je to rekao, hiljade njegovih najmudrijih ljudi to govore.

– O, braćo, sada je pravi trenutak da ga zgrabimo za gušu, da ga probodemo kroz šupljine njegovog oklopa. Dok je bolestan i slab, dok umire u poplavi svojih tričarija.

Ratnici su ispuštali divlje krike osvete. Uzvikujući svoj novi borbeni poklič „Razbijmo časovnike!"premazali su svoja tela jarkim bojama i uzjahali svoje ponije. Svaki je u jednoj ruci hrabro držao tomahavk, a među zubima nož za skalpiranje.

Pre nego je uzjahao svog mustanga, poglavica Satenpeni je poslao jednog ratnika do najbližeg telegrafa. Odatle će on poslati kodiranu poruku svim indijanskim plemenima u Americi, Kanadi i Meksiku, naređujući im da se pobune i krenu u boj.

Sa Satenpenijem na čelu, ratnici su galopom odjurili nazad kroz šumu putem koji je prešao Gavran Džejk. Kada su stigli do kolibe, zatekli su Lema čvrsto okovanog čeljustima medveđe zamke.

– Jiihaaa! – vrisnuo je poglavica, skočio na opruženo telo jadnog momka i u jednom potezu mu skinuo sklap sa glave. Visoko držeći svoj trofej, skočio je nazad na konja i, praćen hordom razjarenih ratnika, pojurio ka najbližoj naseobini.

Ostavili su jednog indijanskog dečaka da zapali kolibu. Na sreću, nije imao šibica kod sebe, pa je pokušao da napravi vatru pomoći dva štapa, ali bez obzira koliko se trudio, uspeo je zagreje samo svoje dlanove.

Izustio je psovku neprimerenu za njegove nežne godine, a zatim pošao do potoka da se kupa. Ali najpre je iz Lemove krvave glave pokupio veštačke vilice i stakleno oko.

27

Nekoliko sati kasnije, g. Vipl se pojavio noseći nove zalihe namirnica. Čim je izbio na čistinu, shvatio je da nešto nije u redu i pojurio u kolibu. Tamo je ugledao krvavo telo Lema sa nogom u zamci.

Prišao je jadnom, osakaćenom momku i otkrio, na svoju radost, da telo ima puls. Svom snagom je pokušao da ga oslobodi iz zamke, ali nije uspeo. Bio je primoran da iznese Lema iz kolibe sa sve zamkom koja mu je visila sa noge.

Stavio je telo našeg junaka u vrh sedla i odjurio galopom. Jahao je čitavu noć, da bi tek izjutra stigao do okružne bolnice. Lem je odmah primljen i doktori su počeli tešku borbu da spasu njegov život. Na kraju su uspeli, ali su bili primorani da mu uklone nogu sve do kolena.

Posle nestanka Gavrana Džejka, nije bilo smisla vraćati se u rudnik, pa je g. Vipl ostao pored Lema, posećujući jadnička svaki dan. Jednom bi mu doneo pomorandžu, drugi put buket poljskog cveća koje je sam nabrao.

Lem se dugo oporavljao. U jednom trenutku Ćubi je ponestalo novca, pa je bivši predsednik bio primoran da se zaposli u konjušnici kako bi se izdržavao. Kada je naš junak izašao iz bolnice, pridružio mu se.

Isprva je Lem imao poteškoća sa drvenom nogom koju su mu dali u bolnici. Vežbom se ipak sve može postići, pa je posle nekog vremena bio u stanju da pomogne g. Viplu u čišćenju boksova i timarenju konja.

Razume se da nisu bili zadovoljni svojim novim zanimanjem konjušara. Tražili su neko pogodnije zaposlenje, ali bez mnogo sreće.

Ćuba je imao brz i spretan um. Jednoga dana, dok je posmatrao Lema kako po stoti put tog dana pokazuje znatiželjnima svoj skalp, pala mu je ideja na pamet. Zašto ne bi nabavio šatru

i izlagao svog mladog prijatelja kao poslednjeg belca koga su skalpirali indijanci i jedinog preživelog masakra kod reke Juba?

Naš junak nije bio baš oduševljen ovim planom, ali je na kraju g. Vipl ipak uspeo da ga ubedi. To je bio jedini način da pobegnu od napornog konjušarskog života. Obećao je Lemu da će, čim zarade nešto novca, napustiti vašare i ući u neki drugi biznis.

Od neke stare cirade su napravili primitivnu šatru. Vipl je zatim nabavio kutiju jeftinih kerozinskih upaljača. Sa ovom bednom opremom, krenuli su na put.

Njihov metod rada je bio veoma jednostavan. Kada bi stigli u predgrađe nekog grada, postavili bi svoju šatru. Lem bi se sklonio unutra, a g. Vipl bi svom snagom počeo da lupa u šerpu.

Uskoro bi se okupila gomila ljudi privučeni ovom bukom. Pošto bi opisao vrline njegovih kerozinskih upaljača, ponudio bi publici „duplu"ponudu. Za deset centi, dobijaju upaljač i priliku da uđu u šator i svojim očima vide jedinog preživelog masakra na reci Jubi i njegovu sveže skalpiranu lobanju.

Posao nije išao tako dobro kao što su očekivali. Iako je g. Vipl bio odličan prodavac, ljudi na koje su nailazili uglavnom nisu mogli sebi da priušte takav luksuz. Koliko god da su bili znatiželjni da vide Lema.

Jednog dana, posle mnogo napornih meseci na putu, dva prijatelja su se upravo spremala da postave svoju šatru, kada im je jedan dečak rekao kako postoji mnogo veći šou koji se održava u lokalnom pozorištu, i to potpuno besplatno. Shvativši da bi bilo uzaludno da se takmiče sa ovom atrakcijom, odlučili su da je i sami posete.

Plakati su bili izlepljeni svuda, po zidovima i tarabama, te su ispred jednog zastali da pročitaju o čemu se radi.

BESPLATNO BESPLATNO BESPLATNO

Kabinet američke strave i užasa

Žive i nežive gnusobe

Ekskluzivno!
Poglavica Gavran Džejk.

Svi su dobrodošli

(menadžer S. Snodgras)
BESPLATNO BESPLATNO BESPLATNO

Oduševljeni što su otkrili da je njihov prijatelj indijanac živ, pošli su da ga potraže. Upravo je silazio niz stepenice pozorišta kada su pristigli, i silno im se obradovao kada ih je ugledao. Insistirao je da pođu sa njim do restorana.

Uz kafu, Džejk im je ispričao kako je, pošto ga je ustrelio čovek iz okruga Pajk, otpuzao do indijanskog kampa. Tamo su njegove rane izcelili melemom koji su kao tajnu čuvale skvožene tog plemena. Isti taj eliksir je on sada prodavao pošto se pridružio „Kabinetu američke strave i užasa".

Lem je, zauzvrat, ispričao kako su ga skalpirali i kako ga je Ćuba Vipl našao u poslednjem trenutku, i uspeo na vreme da ga odnese do bolnice. Kada je čuo priču jadnog momka, Džejk je bio veoma ljut. Prokleo je usijanu glavu poglavice Satenpenija, i uverio Lema i g. Vipla da uvaženi članovi njegovog plemena ne odobravaju njegove aktivnosti.

Iako je g. Vipl bio siguran da Džejk govori istinu, činilo mu se da se nešto krije iza te indijanske pobune. – Gde, – upitao je svog indijanskog prijatelja, – je Satenpeni nabavio automatske puške i viski koji su mu bili potrebni da obskrbi svoje ratnike?

Džejk nije mogao da odgovori na ovo pitanje, a g. Vipl se misteriozno smeškao, kao da je znao nešto što nije bio spreman da podeli sa njima.

28

– Veoma dobro se sećam vašeg mandata – rekao je Silvan Snodgras gospodinu Viplu. – Biće mi čast da u svojim redovima imam nekog poput vas. I vaš mladi prijatelj je takođe dobrodošao, njega takođe znam i poštujem.

– Hvala vam – odgovorili su Ćuba i Lem istovremeno.

– Danas ćete uvežbavati svoje uloge, a već sutra ćete učestvovati u programu.

Ovaj sastanak je dogovorio stari, dobri Gavran Džejk. Videvši u kako lošoj situaciji se njegovi prijatelji nalaze, predložio im je da mu se pridruže i napuste svoj mali šou.

Čim su Ćuba i Lem napustili kancelariju menadžera, otvorila su se tajna vrata kroz koja je ušao neki čovek. Da su mogli da ga vide i da su znali o kome je reč, bili bi silno iznenađeni. Štaviše, ne bi bili tako zadovoljni svojim novim zaposlenjem.

Stranac je bio niko drugi do debeljko u česterfild kaputu, operativac 6348XM, ili drug Z, kako je bio poznat u nekim krugovima. Njegovo prisustvo u Snodgrasovoj kancelariji se da objasniti činjenicom da je „Kabinet američke strave i užasa", iako je na prvi pogled izgledao kao muzej, zapravio bio istureno odeljenje za distribuciju propagandnog materijala subverzivne prirode. Sve je bilo organizovano i finansirano od strane istih interesnih grupa koje su zapošljavale debeljka.

Snodgras je postao jedan od njihovih agenata jer nije bio u stanju da proda svoje *pesme*. Kao i mnogi drugi *pesnici*, za svoj književni neuspeh je krivio američku javnost, umesto da razlog traži u nedostatku talenta. On nije toliko priželjkivao revoluciju koliko je želeo osvetu. Izgubivši veru u sebe, otišao je

korak dalje, i uzeo na sebe da podriva samopouzdanje čitave nacije.

Kao što je plakat i najavljivao, šou je bio podeljen u dva dela, *živi* i *neživi* deo. Prvo ćemo ukratko o ovom drugom, koji se sastojao od velikog broja predmeta koji su pripadali popularnoj umetnosti iz čitave zemlje i velikog broja proizvoda, one vrste koje je tako srčano prezirao poglavica Satenpeni.

(– Može li ovo biti slučajnost? – g. Vipl će se kasnije upitati.)

Hodnik koji je vodio do glavne izložbene sobe *nežive* postavke je bio ispunjen gipsanim skulpturama. Među najupečatljivijim komadima je bila *Miloska Venera* sa časovnikom umesto trbuha, kopija Paverove *Grčke robinje* sa elastičnim zavojem na svim svojim zglobovima,[9] zatim *Herkul* koji je nosio mali steznik.

U samom središtu glavnog salona se nalazio džinovski model hemoroida koji je iznutra bio osvetljen električnim sijalicama. Da bi se dočarao pulsirajući bol, ova sijalice su se neprestano palile i gasile.

Ipak, izložba nije bila isključivo medicinskog karaktera. Duž zidova su se nalazili stolovi na kojima su izložene čitave kolekcije predmeta koji su bili zanimljivi zbog toga što je materijal od koga su napravljeni sa velikom veštinom zamaskiran. Papir je obrađen tako da izgleda kao drvo, drvo kao guma, guma kao čelik, čelik kao sir, sir kao staklo, i konačno, staklo da izgleda kao papir.

Na drugim stolovima su se nalazili instrumenti čija je svrha bila dvostruka, a ponekad i trostruka ili čak šestostruka. Među najingenioznijim su bili rezači za olovke koji su mogli da se koriste za čačkanje ušiju, i otvarači za konzerve koji su istovremeno bili i češljevi za kosu. Osim toga, bilo je tu i raznovrsnih predmeta čija je prava funkcija bila vešto kamuflirana. Posetioci su mogli da vide saksije za cveće koje su u stvari bile gramofoni, revolveri punjeni bombonama, bombonjere punjene

[9]Grčka Robinja je poznata skulptura američkog skulptora Hajrama Pavera (eng. Hiram Power) iz XIX-og veka. (prim. prev.)

manžetnama i tako dalje.

Živi deo postavke se nalazio u glavnoj sali opere. Nosio je naziv „Američka parada ili Kolumbovo prokletstvo"i sastojao se od serije kratkih skečeva u kojima je prikazano kako žigošu Kvejkere, kako se iživljavaju i varaju Indijance, prodaju Crnce, kako se deca izrabljuju do iznemoglosti. Snodgras je nastojao da učini očiglednim vezu između ovih skečeva i *nežive* postavke jednim kratkim govorom u kojem je tvrdio da su ovi poslednji direktni proizvod prvih. Njegovi argumenti ipak, nisu bili previše ubedljivi.

Finale „parade"je bio jedan mali igrokaz koji ću pokušati da opišem po sećanju. Kada se podigne zavesa, publika vidi udobnu dnevnu sobu tipičnog američkog doma. Stara, seda baka štrika pored vatre, dok se tri mala sina njene pokojne ćerke igraju na podu. Iz radija u uglu dolazi lep, melodičan glas.

Radio: Investiciona kompanija NONSTOP iz Vol Strita želi svim svojim slušaocima puno sreće, zdravlja i para, naročito ovo poslednje. Udovice, siročići, invalidi, jeste li sigurni da izvlačite dovoljno veliki profit iz svog kapitala? Da li vam novac koji su vam vaši voljeni ostavili pruža sav komfor koji su oni želeli da vi imate? Pišite nam ili telefonirajte ...

Ovde se scena zamračuje na nekoliko sekundi. Kada se svetla ponovo upale, čujemo isti glas, ali ovog puta vidimo da pripada uglađenom, mladom biznismenu. Razgovara sa bakom iz prethodne scene. Situacija neodoljivo podseća na susret ptice i zmije. Stara gospođa je ptica, naravno.

Biznismen: Draga gospođo, u Južnoj Americi leži lepa i plodna zemlja Iguanija. To je čudesna zemlja, bogata mineralima i naftom. Za samo pet stotina dolara – da, gospođo, preporučujem da prodate sve svoje državne obveznice– dobićete deset naših menica *Zlatni Iguan*, koji donose profit od sedamdeset procenata na godišnjem nivou. Ove menice imaju kao garant hipoteku na sve prirodne resurse Iguanije.

Baka: Ali ja...

Biznismen: Moraćete brzo da delate, pošto na raspolaganju imamo ograničen broj *Zlatnih Iguana*. Ove koja vam ja nudim su deo posebne serije koju je naša kompanija rezervisala specijalno za udovice i siročiće. Ovo smo morali da uradimo, inače bi velike banke i hipotekarni zavodi razgrabili čitavu ediciju.

Baka: Ali ja...

Tri mala unuka: Gu, gu, ...

Biznismen: Mislite na ovu decu, gospođo. Uskoro će stasati za koledž. Tražiće vam dvodelna odela, tražiće da im kupite bendžo i nabavite krznene kapute kako bi bili kao i drugi dečaci. Kako ćete se osećati kada budete primorani da ih lišite ovih sitnica zbog vaše tvrdoglavosti?

Ovde zavesa pada. Posle promene scene, ponovo se diže i vidimo prometnu ulicu. Vidimo onu staramajku kako leži u slivniku sa glavom spuštenom na ivičnjak. Oko nje leže njeni unuci koji umiru od gladi.

Baka: (slabašnim glasom, ljudima koji žure) Umiremo od gladi. Hleba... hleba...

Niko ne obraća pažnju na nju. Ona umire.

Krpe u koje su uvijena ova četiri leša poigravaju na vetru. Odjednom se razlete listovi fino štampanog papira, jedan od njih pravo pred noge dva džentlmena u svilenim šeširima i prslucima na kojima su izvezeni ogromni simboli dolara. Očigledno se radi o milionerima.

Prvi milioner: (podižući list papira) Hej, Bili, nije li ovo jedna od tvojih menica *Zlatna Iguana*? (Smeje se.)

Drugi milioner: (odgovarajući smehom svome prijatelju) Bogami jeste. Ovo je iz one specijalne serije za udovice i siročad. Izbacio sam ih 1928. godine i rasprodali su se k'o vruć hleb. (okreće menicu u ruci, diveći se) Reći ću ti nešto Džordž, stvarno se isplati ova kvalitetna štampa.

Srčano se smejući, dva milionera nastavljaju niz ulicu. Na njihovom putu leže četiri mrtva tela i oni se umalo sapletoše. Izlaze sa scene psujući Gradsku čistoću zbog takvog nemara.

29

„Kabinet američke strave i užasa, Žive i nežive gnusobe"je stigao u Detroit oko mesec dana pošto su im se naša dva prijatelja pridružila. Baš dok su bili u tom gradu Lem je počeo da ispituje g. Vipla u vezi programa. Najviše je bio uznemiren scenom u kojoj milioneri gaze mrtvu decu.

– Kao prvo, – g. Vipl je rekao na Lemova pitanja, – staramajka nije morala da kupi obveznice ako nije htela. Drugo, čitav komad je potpuno smešan pošto niko ne može umreti na ulici. Nadležni to nikako ne bi dozvolili.

– Ali, – rekao je Lem, – mislio sam da ste protiv kapitalista?

– Ne protiv svih kapitalista – odgovorio je Ćuba. – Mora se napraviti razlika između loših kapitalista i dobrih kapitalista, između parazita i kreatora. Ja sam protiv parazitskih internacionalnih bankara, ali ne i protiv kreativnih američkih kapitalista, kao što je Henri Ford, na primer.

– Zar nisu kapitalisti koji gaze lica mrtve dece loši?

– Čak i da jesu, – odgovorio je Ćuba, – pogrešno je prikazivati takve scene javno. Takve stvari samo nepotrebno podstiču trvenje između klasa.

– Razumem – rekao je Lem.

– Ono što želim da kažem je sledeće, – g. Vipl je nastavio, – da se Kapital i Rad moraju usmeravati ka tome da delaju zajedno, za opšte dobro zemlje. Oboje moraju odustati od materijalističke trke za većim platama, sa jedne strane, i za većim profitima, sa druge. Obe strane moraju najzad shvatiti da je jedina časna borba za amerikance ona idealistička borba njihove zemlje protiv njenih neprijatelja, Engleske, Japana, Rusije, Rima i Jerusalima. Nikako ne zaboravi, dečače moj, da je klasna borba

civilni rat, i da će nas uništiti.

– Zar ne bi smo onda trebali da ubedimo g. Snodgrasa da prekine svoj šou? – naivno je upitao Lem.

– Ne – odgovorio je Ćuba. – Ako bi smo to pokušali, prosto bi nas oterao. Moramo biti strpljivi i sačekati pravi trenutak kako bi smo ga razotkrili, i njega i njegov šou. Ovde, u Detroitu, ima previše Jevreja, Katolika i sindikalaca. Ako se ne varam, uskoro ćemo krenuti na jug. Stupamo u akciju čim stignemo u neki pravi američki grad.

Pretpostavka g. Vipla je bila tačna. Pošto su odigrali još nekoliko predstava po srednjem Zapadu, Snodgras je poveo svoju trupu ka jugu. Prateći tok reke Misisipi konačno su stigli u mali grad Bjula,[10] gde je bilo predviđeno da se odigra samo jedna predstava.

– Sada je vreme da stupimo u akciju – objavio je g. Vipl grubim šapatom, pošto je dobro osmotrio stanovnike Bjule. – Za mnom.

Naš heroj je pošao za Ćubom do gradske berbernice, koju je držao izvesni Kili Džeferson, ostrašćeni Južnjak starog kova. Vipl je vlasnika izdvojio na stranu. Posle prošaputanog razgovora, pristao je da organizuje sastanak sa stanovnicima grada na kom bi Ćuba mogao da im se obrati.

Već u pet sati te iste večeri, svi stanovnici Bjule, koji nisu bili obojeni, Jevreji ili Katolici, su se okupili ispred čuvenog drveta u centru grada sa čije svake grane je u nekom trenutku njegove slavne istorije visio crnac. Okupilo se oko hiljadu ljudi, strpljivo su čekali, pili Koka-kolu i šalili se sa prijateljima. Iako je svaki treći u rukama nosio konopac ili pušku, njihovo dobro raspoloženje nije odavalo ozbiljnost povoda okupljanja.

Gospodin Džeferson se podigao na sanduk kako bi predstavio g. Vipla.

[10](eng. Beulah) Ovaj gradić zaista postoji, nalazi se u okrugu Bolivar, država Misisipi. Postoji više gradova u Americi sa ovim imenom, koje je referenca na Stari Zavet, knjiga Isaije 62:4. [prim. prev.]

– Dragi sugrađani, moji Južnjaci, braćo Protestanti, Amerikanci – počeo je. – Sazvani ste ovde kako bi ste čuli reči Ćube Vipla, jednog od retkih Jenkija kojem mi deca Juga možemo verovati i poštovati. On nije crnjo-ljubac, ne daje ni pet para za Jevrejsku kulturu, i ume da prepozna papsku šapicu kada je vidi na delu. Gospodin Vipl...

Ćuba se zatim popeo na sanduk koji mu je ustupio g. Džeferson i sačekao nekoliko trenutaka da zamre klicanje. Počeo je tako što je stavio ruku na srce.

– Ja volim Jug – objavio je. – Volim ga zato što su njegove žene lepe i čedne, njeni muškarci hrabri i otmeni, a njegova polja topla i plodna. Ali ima jedna stvar koju volim više od Juga... moju domovinu, ove naše Sjedinjene države.

Poklici odobravanja koji su dočekali ovo priznanje su bili glasniji i razudaniji od onih malopre. Vipl je podigao ruku pokušavajući da ih utiša, ali prošlo je čitavih pet minuta pre nego što mu je publika dozvolila da nastavi.

– Hvala vam – uzviknuo je sav srećan, bio je silno dirnut enuzijazmom okupljenih. – Znam da ovo odobravanje dolazi iz dna vašeg poštenog, neustrašivog srca. Zahvalan sam vam i zato što znam da ne kličete meni, već našoj ljubljenoj domovini.

– Ipak, ovo nije ni vreme ni mesto za srceparajuće govore, ovo je vreme za akciju. Među nama se nalazi neprijatelj, koji radeći iznutra, podriva naše institucije i ugrožava našu slobodu. Njegovo oružje nije ni vrelo olovo niti hladni čelik, već skrivena propaganda. On se njome koristi da bi okrenuo brata protiv brata, one koje imaju – protiv onih koji nemaju.

– Vi stojite ovde predamnom, ispod ovog herojskog drveta, kao slobodni ljudi, ali već sutra ćete postati robovi Socijalista i Boljševika. Vaše dragane i žene će postati zajedničko vlasništvo stranaca koji će ih koristiti kako im volja. Oduzeće vam vaše radnje, bićete oterani sa vaših farmi. Zauzvrat ćete biti bačeni u ropski jaram ruske proizvodnje.

– Da li je pobunjenički duh Džubal Erlija i Frensisa Mariona toliko izlapio u vama, te se krijete ko psi od batine? Jeste li zaboravili Džefersona Dejvisa?[11]

– Ne?

– Neka se onda oni koji još pamte slavu svojih predaka podignu protiv Silvana Snodgrasa, tog prljavog konspiratora, te zmije u nedrima našeg političkog tela. Neka se ...

Pre nego je g. Vipl završio svoj mali govor, gomila se rastrčala na sve strane klicajući „Linčujmo ga! Linčujmo ga!", iako gotovo tri-četvrt njih nije znalo koga to treba linčovati. To im nije ni malo smetalo. Smatrali su da je njihovo neznanje u ovom slučaju prednost, pre nego smetnja, pošto su tako imali veliku slobodu prilikom izbora žrtve.

Oni iz rulje koji su bili bolje obavešteni su se uputili ka zgradi pozorišta gde je „Kabinet američke strave i užasa"bio postavljen. Ali, Snodgras je već nestao bez traga. Upozoren je na vreme, pa je pobegao. Pošto su osećali da treba barem nekog obesiti, rulja je stavila omču oko vrata Gavrana Džejka na ime njegove tamne puti. Zatim su zapalili zgradu.

Drugi deo Ćubine publike, koji su uglavnom činili stariji muškarci, je iz nekog razloga pomislio da se Jug ponovo otcepio od Unije. Razlog ovome je možda bilo to što je Ćuba spomenuo imena Džubal Erla, Frensisa Mariona i Džeferson Dejvisa. Podigli su zastavu Konfederacije ispred skupštine grada, i stali ispod nje, spremni da daju svoje živote za nju.

Drugi, nešto praktičniji građani, su opljačkali banku i orobili velike prodavnice. Takođe su iskoristili trenutak da oslobode svoje rođake koji su ležali u zatvoru.

Kako je vreme proticalo, pobuna se sve više širila. Podignute su barikade po ulicama. Glave Crnaca su ponosno nosili na

---

[11]Jubal A. Earl je bio čuveni Konfederacijski general u vreme Američkog građanskog rata. Francis Marion, poznati oficir koji je učestvovao u borbi protiv Britanskih snaga, pionir gerilskog rata. Jefferson Davis je bio senator države Misisipi, vršio funkciju predsednika Konfederacije tokom Američkog civilnog rata. (prim. prev.)

motkama. Jevrejski dobošar je zakucan na vrata svoje hotelske sobe. Gazdarica lokalnog katoličkog sveštenika je silovana.

30

Kada se miting rasturio, Lem je izgubio iz vida g. Vipla. Nije ga nigde mogao naći. Dok je lutao unaokolo, nekoliko puta su pucali su na njega, i samo zahvaljujući svojoj ludoj sreći je uspeo da izvuče živu glavu.

Pobegao je hodajući do najbližeg grada sa železničkom stanicom i tamo je uhvatio prvi voz koji je išao u pravcu severo-istoka. Na nesreću, sav novac koji je posedovao je izgubljen u zapaljenom pozorištu, te nije bio u stanju da plati svoju kartu. Kondukter je, na sreću, bio dobar čovek. Videvši da momak ima samo jednu nogu, sačekao je da voz uspori na prvoj krivini da bi ga izbacio.

Odatle je imao samo tridesetak kilometara do najbližeg autoputa, i Lem je uspeo nekako da odšepa do tamo pre zore. Stopirao je sve do Njujorka, stigavši najzad tamo deset nedelja kasnije.

Vremena su postala teška za stanovnike tog nekada veoma bogatog grada, pa Lemova ofucana pojava nije bila upadljiva. Uspeo je da nestane u velikoj masi nezaposlenih.

Naš heroj se ipak, u nečemu razlikovao od ostalih. Kao prvo, redovno se kupao. Svakog jutra je skakao u hladnu vodu jezera u Central parku, na čijim obalama je živeo u starom klavirskom sanduku. Takođe je svakog dana obilazio biroe za zapošljavanje koji su još uvek radili, odbijajući da bude obeshrabren ili toliko ogorčen situacijom da postane jalovi kritičar trenutnog stanja.

Jednog dana, stidljivo je otvorio vrata „Biroa za zapošljavanje Goldengejt", kada su ga dočekali sa osmehom dobrodošlice umesto uobičajenih psovki i dobacivanja.

– Dečko moj, – uzviknuo je g. Gejts, direktor biroa, – našli smo ti posao!

Na ove vesti, suze su nadošle u Lemovo dobro oko i njegovo grlo je zanemelo od emocije, te nije mogao ni da pisne.

Gospodin Gejt je bio iznenađen i pomalo razočaran dečkovim ćutanjem, pošto nije razumeo razlog. – To je životna šansa – rekao je ohrabrujući ga. – Čuo si svakako, za onaj veliki duet Rajli i Robins. Oni imaju veoma popularnu predstavu koja se zove „Petnaest minuta super zabave i silnog smehotresa". Pa, Mo Rajli je moj stari prijatelj. Svratio je jutros pitajući me da mu nađem čoveka za novu rutinu. Treba mu jednooki čovek, i čim mi je to rekao, setio sam se tebe.

U međuvremenu je Lem uspeo da povrati kontrolu nad svojim emocijama te je naširoko zahvaljivao g. Rajliju.

– Zamalo da ne dobiješ posao, – nastavio je g. Gejts, kada mu je dosadilo zahvaljivanje bangavog dečka. – Bio je ovde jedan čovek koji je prečuo razgovor koji sam vodio sa Mo Rajlijem, i jedva smo ga ubedili da ne istera sebi oko kako bi se prekvalifikovao za ovaj posao. Morali smo da zovemo policiju.

– O, to je užasno – rekao je tužno Lem.

– Ali sam ja rekao Rajliju da ti takođe imaš i drvenu nogu, nosiš periku i veštačke zube, posle čega nije hteo ni da čuje za nekog drugog.

Kada se naš heroj pojavio u pozorištu *Bižu*, gde su Rajli i Robins nastupali, čuvar ga je zaustavio na ulazu pošto mu je njegova ofucana odeća bila sumnjiva. Lem je insistirao, i čuvar je na kraju pristao da prenese poruku komičkom duetu. Uskoro je bio sproveden do njihove svlačionice.

Lem je stajao na ulazu, i u rukama gužvao parče prljave tkanine koja mu je služila kao kačket, sve dok se napad smeha kojim su ga Rajli i Robins dočekali nije smirio. Na sreću, jadnom momku ni na pamet nije palo da je on bio predmet ovog silnog veselja, inače bi odavno već pobegao.

Da budemo savršeno iskreni, mora se priznati da je pojava našeg junaka zaista bila veoma komična. Umesto ćele koju ima čovek koji je prerano oćelavio, kod njega se videla siva kost lobanje na mestu gde ga je poglavica Satenpeni skalpirao. A zatim, nestašna deca su na njegovoj drvenoj nozi urezala

inicijale, srce probodeno strelom i druge tričarije.

– Ti si vatra! – uzviknuo je komički duo na šatrovačkom jeziku svoje profesije. – Ti si ludilo! Oduvaćeš ih. Čekaj samo da te ugledaju bubuljičari i buvare.

Iako Lem nije razumeo njihov jezik, bio je izuzetno srećan zbog očiglednog zadovoljstva koje je njegov izgled pružao njegovim poslodavcima. Veoma srdačno im se zahvalio.

– Plata će ti biti dvanaest dolara nedeljno – rekao je Rajli, koji je bio biznismen u ovom duetu. – Voleli bi smo da možemo više da ti dajemo, jer stvarno vrediš svaku paru, ali ovo su teška vremena za teatar.

Lem je prihvatio ponudu bez premišljanja i oni su smesta počeli da ga uvežbavaju za njegovu ulogu. Uloga je bila mala, bez ijedne reči, i ubrzo ju je usavršio. Debitovao je još iste večeri. Kada se zavesa podigla, stajao je između dva komičara, licem prema publici. Bio je obučen u stari redingot, koji mu je bio prevelik, sa ozbiljnim i dostojanstvenim izrazom na licu. Ispred njega se nalazila kutija čiji sadržaj nije bio vidljiv publici.

Rajli i Robins su nosili plava flanel odela na štrafte modernog kroja, bele, lanene kamašne i svetlo sive polucilindre. Kako bi se još više istakli naspram Lema, bili su nasmejani i živahni. U rukama su imali zarolane novine.

Čim se smeh izazvan njihovom pojavom zamro, počeli su da razmenjuju „brze visprene dosetke".

Rajli: Hej, matori, koja ti je ona cica sa kojom sam te video sinoć?

Robins: Kako si me mogao videti? Bio si mrtav pijan.

Rajli: Slušaj vamo, gade, to nije deo skeča i ti to vrlo dobro znaš!

Robins: Skeča? Kakvog skeča?

Rajli: Dobro! Dobro! Baš si mi ti neki šaljivdžija, ali hajde da se vratimo na posao. Ja tebi kažem: „Ko ti je ona cica sa kojom sam te sinoć video?"A ti onda kažeš: „To nije bila cica, to je bila prasica".

Robins: Znači, kradeš mi replike, a?

Na ovo su obojica počeli da silovito biju Lema po glavi i telu sa svojim zarolanim novinama. Cilj je bio da mu nekako skinu periku i izbiju oko i zube. Kada bi postigli nešto od toga, ili sve od navedenog, prestali bi da ga udaraju. Onda bi se Lem, čija je uloga zahtevala da se ne mrda dok ga udaraju, savio i dostojanstveno iz kutije koja je bila puna raznih perika, staklenih očiju i zubnih proteza, uzeo šta mu je bilo potrebno da nadomesti stvari koje su mu skinuli ili izbili iz glave.

Njihov nastup je trajao oko petnaest minuta, tokom koga bi Rajli i Robins stigli da ispričaju dvadesetak viceva, nemilosrdno udarajući Lema posle svakog. Pre spuštanja zavese, izneli bi ogromni drveni čekić kojim bi potpuno uništili našeg heroja. Njegova perika bi spala, oko i zubi bi mu izleteli, a njegova drvena noga bi odletela u publiku.

Kada bi ugledali drvenu nogu, kojoj se nisu nadali, posmatrači bi poumirali od smeha. Srčano bi se smejali sve do spuštanja zavese, a čak i neko vreme posle toga.

Poslodavci našeg junaka su mu čestitali na uspehu ove premijere, i uprkos glavobolji koju su izazvali njihovi udarci, ove čestitke su ga činile srećnim. Zaista, mislio je u sebi, sa svim milionima nezaposlenih, nije imao razloga da se žali.

Jedna od Lemovih dužnosti je bila kupovina novina i pravljenje batina kojim bi ga udarali. Po završetku predstave, dobijao je novine na čitanje. To mu je bila jedina relaksacija, pošto mu njegova bedna plata nije dozvoljavala neku drugu vrstu zabave.

Mentalna moć jadnog momka je bila značajno desetkovana svim što je morao da istrpi tokom nastupa, te je stvarno bilo srceparajuće videti ga povijenog nad novine, kako jedva uspeva da sriče naslove. Više od ovoga nije bio u stanju.

„PREDSEDNIK ZATVARA BANKE ZAUVEK", pročitao je jedne večeri. Duboko je uzdahnuo. Ne zato što je opet izgubio nekoliko dolara koje je imao na računu, koji je zapravo imao, već zato što se prisetio g. Vipla i njegove Nacionalne Banke

Retriver. Ostatak noći je proveo u razmišljanju o sudbini koja je zadesila njegovog starog prijatelja.

Nekoliko nedelja kasnije je njegova znatiželja bila zadovoljena. „VIPL ZAHTEVA DIKTATURU", pročitao je. „POBUNA KOŽNIH PRSLUKA NA JUGU". Zatim su brzo počeli da se smenjuju naslovi koji su javljali pobede Nacionalne revolucionarne stranke g.Vipla. Lem je saznao da Vipl ima podršku Zapada i Juga, i da maršira na Čikago.

31

Jednog dana je neki stranac došao da se vidi sa Lemom. Obraćao se našem junaku sa komandante Pitkin i predstavio se kao jurišnik Zahari Kouts.

Lem ga je primio i znatiželjno pitao da li ima ikakve vesti od g. Vipla. Rečeno mu je da će, koliko te noći Ćuba biti u gradu. Jurišnik Kouts je dodao da je zbog velike populacije stranaca u Njujorku, grad još uvek pružao otpor Nacionalnoj revolucionarnoj stranci.

– Ali će koliko noćas, – rekao je, – grad biti preplavljen hiljadama „kožnih prsluka"iz unutrašnjosti i pokušaćemo da ga osvojimo.

Dok je govorio, pažljivo je posmatrao našeg junaka. Očigledno zadovoljan onim što vidi, oštro mu je salutirao i rekao, – Kao jedan od originalnih članova stranke, potrebna nam je vaša saradnja.

– Biće mi drago da učinim sve što je u mojoj moći da vam pomognem – odgovorio je Lem.

– Odlično! Gospodinu Viplu će biti drago da to čuje, pošto je računao na vašu pomoć.

– Ja sam pomalo hendikepiran – dodao je Lem sa uzdržanim osmehom. – Možda neću biti od velike pomoći.

– Svi članovi stranke znaju kako ste zadobili vaše rane. Jedan od najvažnijih zadataka našeg pokreta je da sprečimo da mladost ove zemlje prođe kroz sličnu torturu. Dozvolite da dodam, komandante Pitkin, da ste po mom skromnom mišljenju na dobrom putu da postanete jedan od svetaca-mučenika našeg pokreta. – Ovde je još jednaput salutirao Lemu.

Lem je bio postiđen svim ovim izjavama hvale i brzo promenio temu. – Šta naređuje g. Vipl?

– Večeras, gde god se bude okupila velika masa ljudi, u parkovima, pozorištima, u podzemnoj železnici, članovi naše partije će držati govore. Među publikom će biti i brojni pripadnici „Kožnih prsluka"u civilnoj odeći, koji će pomagati govorniku da razplamsa patriotski bes gomile. Kada uzbuđenje okupljenih bude na vrhuncu, naredićemo marš do gradske skupštine. Tamo će se održati džinovski, zajednički miting gde će se gomili obratiti g. Vipl. On će zahtevati da mu se preda gradska vlast.

– To zvuči fantastično, – rekao je Lem. – Pretpostavljam da želite da ja održim govor ovde u pozorištu?

– Da, upravo tako.

– Voleo bih da mogu, – odgovorio je Lem, – ali se bojim da nisam u stanju. Nikada u životu nisam održao govor. Vidite, ja nisam pravi glumac, već samo pajac u skeču. Uostalom, Rajli i Robins bi se veoma naljutili ako bih prekinuo njihovu predstavu.

– Nemojte ništa da brinete – rekao je jurišnik Kouts sa misterioznim osmehom. – Pobrinućemo se za njih. A što se tiče drugog razloga, doneo sam vam govor koji je specijalno za vas sastavio g. Vipl. Poslao me je ovde da bih ga uvežbao sa vama.

Zahari Kouts je iz džepa izvukao svežanj papira. – Najpre pročitajte ovo, – rekao je strogo, – a zatim ćemo početi da ga uvežbavamo.

Te večeri, Lem je izašao na scenu sam. Iako nije nosio svoj kostim, već uniformu „Kožnih prsluka", publika ga je prepoznala sa plakata i dočekala sa gromoglasnim smehom.

Ovaj neobični doček je uništio ono malo samopouzdanja što je jadni momak imao, i čitav jedan minut je izgledalo kao da će svakog trenutka pobeći sa scene. Na sreću, dirigent orkestra, koji je bio član stranke g. Vipla, je ostao priseban i zasvirao državnu himnu. Publika je prestala da se smeje i sa ozbiljnim izrazom na licu ustala sa svojih sedišta.

U čitavoj toj masi, samo jedan čovek nije ustao. To je bio naš stari poznanik, debeljko u česterfild kaputu. Skriven iza zavese u svojoj loži, sedeo je pognut u svom sedištu, držeći u ruci revolver. Ponovo je nosio lažnu bradu.

Kada je orkestar završio sa sviranjem himne, publika je posedala a Lem se spremao da održi svoj govor.

– Ja sam samo klovn, – počeo je, – ali postoji vreme kada čak i klovnovi moraju da se uozbilje. To vreme je došlo. Ja ...

Lem nije nastavio dalje. Začuo se pucanj i on je pao mrtav, probušen kroz srce debeljkovim metkom.

* * *

Nema šta više da se ispriča. Ali, pre nego završim ovu knjigu, postoji još jedna, poslednja scena koju želim da vam opišem.

Danas je Pitkinov rođendan, nacionalni praznik, a omladina Amerike paradira niz Petu aveniju u njegovu čast. Ima ih na stotine hiljada. Na glavi svakog dečaka se nalazi „Dejvi Kroket"kapa, sa sve repom, a na svakom ramenu stoji vazdušna puška.

Slušajte šta pevaju. To je Pesma Lemjuela Pitkina.

,,Ko sme?" - Pitkin viče meni,
popeo se i šepa po Bižu sceni,
,,U Ćubino ime da jurišamo,
za njega život da damo".
Milion ruku odgovor zna,
milion glasova kažu, ja!

REFREN

Milion srca kuca za Pitkina, hej!
Hrabro dati život za Pitkina, hej!
Borba do poslednjeg za Pitkina, hej!
Marširamo za Pitkina.

Omladina prolazi salutirajući ispred tribine sa koje ih g. Vipl ponosno pozdravlja. Godine su bile nežne prema njemu. I dalje

stoji pravo kao nekad, a njegove plave oči nisu izgubile svoj sjaj.

Ali ko je ta mala gospođa u crnom pored diktatora? Da nije to stara udovica Pitkin? Da, to je ona. Ona plače, jer za majku nikakva slava ne može da nadoknadi gubitak voljenog deteta. Njoj se čini da je koliko juče advokat Šlemp gurnuo Lema niz podrumske stepenice.

Pored udovice Pitkin stoji još jedna žena. Ona je mlada i lepa, ali i njene oči su pune suza. Priđimo bliže da je bolje osmotrimo. Kao da nam je poznata odnekud. To je Beti Prejl. Ona izgleda kao da je službeno tu, a kada se raspitamo ko je to, dobijemo odgvor da je ona sekretarica g. Vipla.

Povorka omladine se okupila ispred tribine i g. Vipl se sprema da im se obrati.

– Zašto slavimo ovaj, najveći od svih, dana? – upitao je gromoglasno. – Šta to čini Lemjuela Pitkina velikanom našeg doba? Podsetimo se njegovog života.

Prvo ga vidimo kao malog dečaka, kako trčkara i peca punoglavce u Pacovskoj reci Vermonta. Kasnije, polazi u srednju školu Otsvil, gde postaje kapetan ragbi tima i odličan kvoterbek. Zatim, napušta svoj rodni grad u potrazi za bogatstvom. Odlazi u veliki grad. Ovo je sve stara dobra tradicija ove zemlje i njenog naroda, i on ima pravo da očekuje da bude nagrađen za svoju hrabrost.

Zatvor je njegova prva nagrada. Siromaštvo druga. Nasilje je treća. Konačno, smrt.

Njegovo hodočašće je bilo jednostavno i kratko, a ipak ni za hiljadu godina nijedna priča, nikakva tragedija, nijedan ep neće biti toliko čudesan, ili toliko dirati u srca ljudi, kao ovaj o životu i smrti Lemjuela Pitkina.

Ali vam još uvek nisam odgovorio na pitanje. Zašto je Lemjuel Pitkin veliki? Zašto ga čitava nacija sledi na svakoj stanici njegovog mučeničkog trijumfa? Zašto ga slave čitavi gradovi i države?

Zato što, iako mrtav, on i dalje govori.

O čemu to on govori? O pravu svakog Američkog dečaka da ode u svet i da ga tamo dočekaju fer-plej i poštena prilika da se obogati, bez podsmevanja i podrivanja od strane sofisticiranih stranaca.

Avaj, Lemjuel Pitkin nije dobio svoju šansu, neprijatelj ga je potpuno demontirao. Iščupali su mu zube. Izdubili su mu oko iz glave. Uklonili su mu palac. Sastrugali su mu skalp. Nogu su mu odsekli. Na kraju, prostrelili su mu srce.

Ali on nije živeo i umro uzalud. Uz pomoć njegove svete žrtve Nacionalna revolucionarna stranka je trijumfovala, i tim trijumfom je ova zemlja oslobođena sofisterije, marksizma i internacionalnog kapitalizma. Pomoću *Nacionalne revolucije* narod ove zemlje je očišćen od bolesti koje su nam doneli stranci i Amerika je ponovo postala američka.

– Živeo mučenik pozorišta Bižu! –vrištala je mlada publika kada je Ćuba završio.

Živeo Lemjuel Pitkin!

Triput ura za američkog dečaka!